

HAY IMPITUDOK APU DIOS KE MATEOH MIPANGGEP KE JESUS

Hay tonton di aammod Jesu
(Lucas 3:23-38)

¹ Hituwey nitudok hi aammod Jesu Kristo an holag David an holag bon Abraham.

² Nahlag hi Abraham ot wadah Isaac. Nahlag hi Isaac ot wadah Jacob. Nahlag hi Jacob ot wadah Judah ya nadan udum an tutulang na. ³ Nahlag hi Judah ot wada da Peres ke Serah an hi Tamar di inada. Nahlag hi Peres ot wadah Hesron. Nahlag hi Hesron ot wadah Ram. ⁴ Nahlag hi Ram ot wadah Amminadab. Nahlag hi Amminadab ot wadah Nashon. Nahlag hi Nashon ot wadah Salmon. ⁵ Nahlag hi Salmon an inayanah Rahab ot wadah Boaz. Nahlag hi Boaz an inayanah Ruth ot wadah Obed. Nahlag hi Obed ot wadah Jesse. ⁶ Nahlag hi Jesse ot wadah David an patul.

Nahlag hi David an inayanah Bathsheba an inayan ni-an Uriah ot wadah Solomon. ⁷ Nahlag hi Solomon ot wadah Rehoboam. Nahlag hi Rehoboam ot wadah Abijah. Nahlag hi Abijah ot wadah Asa. ⁸ Nahlag hi Asa ot wadah Jehoshaphat. Nahlag hi Jehoshaphat ot wadah Jehoram. Nahlag hi Jehoram ot wadah Ussia. ⁹ Nahlag hi Ussia ot wadah Jotham. Nahlag hi Jotham ot wadah Ahas. Nahlag hi Ahas ot wadah Heseekiah. ¹⁰ Nahlag hi Heseekiah ot wadah Manasseh. Nahlag hi Manasseh ot wadah Amon an aman Josiah. ¹¹ Nahlag hi Josiah ot wadah Jeconiah ya nadan udum an tutulang na. Kediye katagun Jeconiah di nangapputan nadan iBabilon hanadah iIsrael ot ieda didad Babilon.

¹² Ta hidid Babilon ya nahlag hi Jeconiah ot wadah Sealtiel. Nahlag hi Sealtiel ot wadah Serubbabel. ¹³ Nahlag hi Serubbabel ot wadah Abiud an aman Eliakim. Nahlag hi Eliakim ot wadah Asor. ¹⁴ Nahlag hi Asor ot wadah Sadok. Nahlag hi Sadok ot wadah Akim. Nahlag hi Akim ot wadah Eliud. ¹⁵ Nahlag hi Eliud ot wadah Eleasar. Nahlag hi Eleasar ot wadah Mathan an aman Jacob. ¹⁶ Nahlag hi Jacob ot wadah Joseph an inayan Maria an inan Jesus an hi Kristo.

¹⁷ Mipalpun Abraham ta ingganan David ya himpulut opat di nahlagan da. Ya mipalpun David ta inggana handih nangiayan dan didad Babilon ya himpulut opat damdama. Ya mipalpu handih kawada dad Babilon ta inggana handi nitungawan Kristo ya himpulu bot opat.

Hay nitungawan Jesu Kristo

(Lucas 2:1-7)

¹⁸ Athituy nitungawan Jesu Kristo. Hi Maria ya nitbin Joseph, mu uggeda ni-an nun-ine yaden nawadaan hi Maria gapuh ongal an kabaelan di Espiritun Apu Dios. ¹⁹ Hi Joseph ya pangalina on inlaglag-an Maria nan wadah putuna. Hiya ya paka-un-unudonay Tugun dan Judyu kinali ninomnom nan adina ituluy an iine. Mu gapu te hiya ya maphod di pangi-ena ya ninomnom nan adina ipainilay adida puntuluyan ta adi mibabain hi Maria. ²⁰ Handih nomnomnomon Joseph hituwe ya numpatibon hiya an anghel hi in-inop nan kananan hiyay “Joseph an holag David, adika umagol an mangiinen Maria te nawadaan gapuh kabaelan di Espiritun Apu Dios. ²¹ Lalakih diyen itungona ya ahiyu ngadanan hi Jesus te hiyay mangihwang hi taguh liwat da.”* ²² Hituwey immannungnan nan kalin Apu Dios an kalin din profetas an kanany

---

* 1:21 1:21 Psalm 130:8

²³ “Ahi maimbabaleyan nan babain maid di inayana ta mun-imbabaleh lalaki ya ahida ngadanan hi Emmanuel an hay kibalinana ya wadah Apu Dios ke ditaku.”

²⁴ Inun-unud Joseph hidiyen kinalin nan anghel Apu Dios ot iine nah Maria. ²⁵ Mu uggeda nunhuyop inggana nuntungoh Maria. Intungo na nan lalaki ot ngadanan Joseph hi Jesus.

Hay inalinyan nadan nanomnoman an tatagu

2

¹ Hay nitungawan Jesus ya ad Betlehem an bobled Judea ya hay patul kediye ya hi Herod. Indani ya wadaday immalid Jerusalem hi tatagun nalpuh nangappit hi timilan di algo. Dida ya impakainnila day mipanggep hi bittuwon.

² Kanan da nadah tataguy “Daan nan nitungon golang an ahi pumpatul di Judyu? Tinibo mi nan bittuwon nah appit di timilan di algo an hidiyey nangimatunan mih nitungowana ta hidiyey gapunan immali kamin mundayaw ke hiya.” ³ Dingngol Herod ya nadan tatagud Jerusalem hidiyen kinali da ya mabulubulun da.

⁴ Inamung Herod nadan aap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ot kananan diday “Daanay kitungowan nan Kristo an pinilin Apu Dios an ahi pun-ap-apun di Judyu?”

⁵ Kanan day “Ad Betlehem an bobled Judea, te hidiyey kanan nan intudok di profetas Apu Dios an kananay

⁶ ‘Nan boblen Betlehem ya maid di bilang na nadah bobled Judea, mu importanteh diyen boble te hidiy kalpuwan di ap-apun mangipaptok hi tataguk an holag Israel.’ ”

⁷ Impaayag Herod nadan tatagun nalpuh nangappit hi timilan di algo ot handih ab-abbu da ya hinanhananan dida hin kakon-anay numpatib-an nan bittuwon. ⁸ Ot tugunona didan kananay “Ume kayud Betlehem ta eyu

hamakon nan golang ta deket hinamak yu ya ipainila yun ha-on ta ek damdama dayawon.” ⁹ Hituwey kinalin Herod ke dida ot ahida umed Betlehem. Wadadah dalam ya inang-ang da bo nan bittuwon an hidiye din tinibo dah nangappit hi timilan di algo. Impangulun nan bittuwon dida inggana nah pottok di kawad-an nan golang ot muntikod hidi ¹⁰ ya imma-amlong da. ¹¹ Hinumgop da ya tinibo da nan golang ya hi inanan hi Maria ot mundukkun dan mundayaw ke hiya ot ukaton da nan idat dan hiyan balituk, insenso ya mira.

¹² Impainilan Apu Dios ke dida hi in-inop dan adida mo mibangngad hi kad-an Herod, mu idalan dah hinnatkon an dalam hi kibangngadan dah bobleda.

Hay bintikan da Joseph ad Egypt

¹³ Handih imme dadiyen tatagu ya numpatibo bo on anghel Apu Dios hi in-inop Joseph an kananay “Bumangun ka ot ta awitom nan golang ya hi inana ta bumtik kayud Egypt tedeyan pihamak Herod tun golang te pinhod nan pipate. Miha-ad kayuh di ingganay kalyok di tayanan yuh diyen boble.” ¹⁴ Bimmangun hi Joseph ot awitona nan hin-ina ot bumtik da kediyen hilong ad Egypt ¹⁵ ot miha-ad dah di ingganay nateh Herod. Hituwey immannungnan nan impitudok Apu Dios hanah profetas nan kananay “Ipaayag ku nan Imbabalek ta tayananad Egypt.”

Hay nangipipatayan Herod nadah goggolang

¹⁶ Handih innnilan Herod an hinamak dadiyen tatagu nan golang, mu uggeda impainilan hiya ya bimmobboh-ol. Ot ioldenan am-in di goggolang an linalakin muntoon hi duwa weno makudang hi duwa ya patayon da. Aton dah tuwed Betlehem ya nadah nunlinikkod an bobleh di. Man-uket in-oldenah tuwe ya hidiyey kinonoknong

nah toon nan golang te inilanay kakon-anay nanib-an dadiyen tatagu nah bittuwon. ¹⁷ Hituwey immannungan nan kinalin din profetas an hi Jeremiah an kananay

¹⁸ “Waday ahi madngol an kumogakoga ad Ramah. Hi Rachel ya namahig di koga na ya adi maal-aluk te nate dan am-in di imbabalena.”

Hay nibangngadan da Joseph ad Israel

¹⁹ Handih nate moh Herod ya numpatibo bo nan anghel Apu Dios ke Joseph hidid Egypt hi in-inop nan kananay ²⁰ “Bumangun kat awitom nan golang ya hi inana ta mibangngad kayud Israel ot deyan nate mo nan mamate tuh golang.” ²¹ Bimmangun hi Joseph ot awitona nadan hin-ina ot mibangngad dad Israel.

²²⁻²³ Mu tumakut hi Joseph an miha-ad hidid Judea te dingngol nan hi Arkelaus di nihannot ke amanan hi Herod an mumpatul hidi. Ot ituddun Apu Dios ke hiya nah in-inop nay atona ot umed Nasaret nah probinsiad Galilee ot hidiy kiha-adan da. Hidiyey immannungan nan kinalin handidan profetas Apu Dios an kanan day “Hiya ya iNasaret.”

Hay intuttudun Juan an Mumbonyag (Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-18; Juan 1:19-28)

3

¹ Kediyen tiempo ya wadah Juan an mumbonyag an muntuttudu nah adi maboblaysan ad Judea. ² Hay intuttuduna ya kananay “Muntutuyu kayuh liwat yu te immali mo nan intud-ak Apu Dios an mun-ap-apu.” ³ Hi Juan di kanan din profetas an hi Isaiah handih kananay

“Waday ahi madngol nah adi maboblayan an kananay ‘Idadaan yu ya iphod yuy dalanon nan Ap-apu taku.’ ”*

⁴ Hay bulwatin Juan ya naabol an dutdut di kamel ya hay balikis na ya lalat. Hay kanona ya dudun ya danum di iyyukan. ⁵ Immali day katagutagun nalpud Jerusalem ya nadah udum an bobled Judea ya nadah boblen nun-linikkod nah Wangwang an Jordan an mundongol hi ituttuduna. ⁶ Ot kalyon day liwat da ot bonyagan Juan dida nah Wangwang an Jordan.

⁷ Immali da damdamay dakol an Pharisee ya Saducee an mumpabonyag ke hiya, mu kanan Juan ke diday “Gaga-iho kayun tatagu. Kon pangali yu on deket mabonyagan kayu ya adi dakayu kastiguwon ke Apu Dios? ⁸ Mahapul an itikod yun mangat hi gaga-ihot hay maphod di aton yu ta kitib-anan makulug an nuntutuyu kayuh liwat yu. ⁹ Adi kayu mundinol an adi dakayu kastiguwon ke Apu Dios gapu te holag dakayun Abraham. Kalyok ke dakayu, hi Apu Dios ya damanan pumbalinona hantudan batu hi holag Abraham. ¹⁰ Hiya ya nundadaan an mangastiguh gaga-ihon tatagu. Dida nadan tatagun umat nah kaiw an adi maphod di bunganan malngo ta maapuyan.”

¹¹ Kanan bon Juan di “Ha-oy ya bonyagan dakayuh danum ya hituwen pamonyagak ke dakayu ya pangimatanan hi nuntutuyuan yuh liwat yu. Mu nan ahi umali ya natagtag-e mu ha-on ta takon di mangaan hi apatut na ya nakababbaak an mangat kediye. Ya hiya ke ya bonyagan dakayuh Espiritun Apu Dios ya hay apuy. ¹² Hantuh aliyana ya appilonay tatagu, umat nah tagun muntaop an taopanay bogat ikulbung na, mu nan dugi ya gobhona nah apuy an adi mad-op.”

---

* 3:3 3:3 Hay pinhod tuwen kalyon ya mundadaan kayu an iphod yuy pangi-eyu te umali nan Ap-apu taku.

*Hay nabonyagan Jesus**(Marcos 1:9-11; Lucas 3:21,22)*

¹³ Indani ya immalih Jesus an nalpud Galilee ot umeh kad-an Juan nah Wangwang an Jordan ot e mumpabonyag. ¹⁴ Adi ot pinhod Juan an hiyay mamonyag ke Jesus ot kananay “Lebbeng na ot an ha-oy di bonyagam ta bokon ha-oy di mamonyag ke he-a.” ¹⁵ Mu kanan Jesus di “Man-ut athina, mu ad uwani ya maphod an un-unudon tan am-in di pinhod Apu Dios.” Ot abuluton Juan.

¹⁶ Nagibbun nabonyagan hi Jesus ot dumakal ya nabukatan di kabunyan ya tinibonan mangali nan Espiritun Apu Dios an kay palomay ang-ang na ot umpan hiya. ¹⁷ Ya waday kimmalih langit an kananay “Hituwey Imbabalek an impakappinhod ku ya mangipaamlong ke ha-on.”

*Hay nangipatnaan Satanas an munhaul ke Jesus**(Marcos 1:12,13; Lucas 4:1-13)*

4

¹ Indani ot ipangulun nan Espiritun Apu Dios hi Jesus nah adi maboblayan. Ot handih wadah di ya pinatnaan Satanas an haulon ta munliwat. ² Ug-ugge nangan hi Jesus hi nap-at di algo ya hilang ot makaaggangan. ³ Ya immalih Satanas ot kananan hiyay “Deket Imbabale dakan Apu Dios ya pumbalinom tudan batu hi makan.” ⁴ Hinumang Jesus an kananay “Mu hay nitudok hi kalin Apu Dios ya kananay ‘Bokon hay makan ya abuy kitaguwan taku, te mahapul damdaman mundinol takuh kalin Apu Dios.’ ”*

⁵ Ot ien Satanas hi Jesus ad Jerusalem nah katagtag-ayan an bubung nan Templo ⁶ ot kananan hiyay “Deket Imbabale dakan Apu Dios ya dumop-a ka ot deyan kanan Apu Dios nah impitudok nay

---

* 4:4 4:4 Deut. 8:3

‘Baalona nadan anghel ta ipaptok dakat takon di mag-a ka ya tippaon daka ta adika maliputan.’”†

⁷ Hinumang Jesus an kananay “Mu wada boy nitudok nah kalin Apu Dios an kananay ‘Adiyu patnaan hi Apu Dios.’”‡

⁸ Indani ya in-en bon Satanas hi Jesus nah natag-en bilid ot ipatibonan am-in ke hiya nadan pun-ap-apuwan tuh luta, hay kaphod da ya kinadayaw da. ⁹ Ot kananan hiyay “Idat kun am-in ke he-a datuwen pun-ap-apuwan hin ha-oy di dayawom.” ¹⁰ Mu kanan Jesus ke hiyay “Mange-ele ka, Satanas! Hay nitudok an kalin Apu Dios ya kananay ‘Hi Apu Dios ya abuy dayawon yu ya un-unudon yu.’” ¹¹ Ot taynan Satanas ya immali day anghel ot ipaptok dah Jesus.

Hay lappunah nuntuttuduwan Jesus

(Marcos 1:14,15; Lucas 4:14,15)

¹²⁻¹³ Handih dingngol Jesus an nikalabut hi Juan ya tinayananah diyen boble ot mibangngad hi boble dad Nasaret ad Galilee. Mu ugge niha-ad hidi te immed Kapernaum an boblen nah pingngit nan baybay an Galilee nah numboblasyon di holag Sebulon ya Naptali. ¹⁴ Hituwey immannungan di kinalin din profetas an hi Isaiah an kananay

¹⁵ “Hanadan tatagud Sebulon ya ad Naptali an nih-up nah baybay ya nadan tatagu nah hinag-on di Wangwang an Jordan ya nadah boblen di bokon Judyu ad Galilee ¹⁶ ya ahida mo mapat-alan. Takon di nahalman di ligat dan paddungnay wada dah tapol ya pumhod boy nitaguwan dat paddungnay wada dah mapat-al.”§

---

† 4:6 4:6 Psalm 91:11-12 ‡ 4:7 4:7 Deut. 6:16 § 4:16 4:15-16 Tibon yuy Isaiah 9:1-2.

¹⁷ Handih nangilappuwan Jesus an muntuttudu ya kanana nadah tataguy “Muntutuyu kayuh liwat yu te immali mo nan intud-ak Apu Dios an mun-ap-apu.”

*Hay nangayagan Jesus nadah opat an muntabukul
(Marcos 1:16-20; Lucas 5:1-11)*

¹⁸ Ohan algon mundaldallanan hi Jesus nah pingngit di Baybay an Galilee ya tinibo na da Simon an kanan dan hi Pedro ya hi tulang nan hi Andres an muntabukul da te hidiyey ngunuda. ¹⁹ Inayagan Jesus dida ot kananan diday “Mikuyug kayun ha-on ta mipalpud uwani ya adi kayu e muntabukul hi dolog, mu ekayu mangawis hi tatagu ta ha-oy di un-unudon da.” ²⁰ Pinghanadi ya tinaynan day tabukul da ot miunud dan hiya.

²¹ Mangmangnge da Jesus ya tinibo na bo nadan hintulang an da James ke Juan an imbabalen Sebedi. Wada dan am-in an hin-am-a nah bangka an pun-idadaan day tabukul da ot ayagana nadan hintulang. ²² Pinghanadi ya tinaynan dah amada ya nan bangka da ot miunud da damdaman hiya.

*Hay nuntuttuduwan Jesus ya hay nangaananah dogon di tatagu
(Lucas 6:17-19)*

²³ Immeh Jesus hi kabobbobled Galilee an e nuntuttudu nadah simbaan di Judyuh mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya kinaanan am-in di nunhihinnatkon an dogon di tatagu. ²⁴ Nundingngol hi kabobbobled Syria datuwen inat na ot pun-iali day tatagun nunhihinnatkon di dogoda. Ot paphodona dida takon nadan mungkolda ya naparalyze ya nadan nihkopian hi dimonyo. ²⁵ Kinali dakol day tatagun miunuunud ke hiya an iGalilee, iDecapolis, iJerusalem ya nadan nalpuh boblen nah binnah-el nan Wangwang an Jordan.

*Hay intuttudun Jesus
(Lucas 6:20-23)*

5

¹ Handih tinibon Jesus nadan dakol an tatagun naamung ya immen nah bilid ot e umbun ya inunud nadan disipulos na ot malikkub dah kad-ana.

²⁻³ Ot tuttuduwana didan kananay

“Hanadan tatagun abuluton dan adida kabaelan an aton di maphod hin maid di baddang Apu Dios ya umamlong da te diday migappat nah pun-apuwana. ⁴ Hanadan tatagun u-umyung gapuh nanginilaan dan gaga-ihoy inainat da ya umamlong da te alubyagon Apu Dios dida. ⁵ Hanadan tatagun ipakumbaba day adol da ya umamlong da te diday manawat nah kinalin Apu Dios an ahina idat. ⁶ Hanadan tatagun pinhod dan abun mangat hi pinhod Apu Dios umat nah naagangan an pinhod nan abun mangan ya nan nauwo an pinhod nan abun uminum ya umamlong da te baddangana dida. ⁷ Hanadan tatagun homkon day ibbada ya umamlong da te homkon damdaman Apu Dios dida. ⁸ Hanadan tatagun mangiohhah nomnom da hi pinhod Apu Dios ya umamlong da te diday manibon hiya. ⁹ Hanadan tatagun mangipaptok hi punlinggopan di ibba dan tagu ya umamlong da te ibilang Apu Dios an imbabalena dida. ¹⁰ Hanadan tatagun munholholtap gapuh pangun-unudan dah pinhod Apu Dios ya umamlong da te mipaptok dah pun-apuwana.

¹¹ Dakayun tatagun mapihupihul, mipaholholtap ya mapabahubahul te gapuh pangun-unudan yun ha-oy ¹² ya umamlong kayu te ongal di gun-udon yun kiphodan hi

langit. Ya nomnomon yun hay ma-ma-at ke dakayu ya athidi damdamay na-na-at handidah profetas.

Hay kialigan nan dilag ya nan ahin

(Marcos 9:50; Lucas 14:34,35)

¹³ Dakayun mangulug ke ha-on ya mialig kayu nah ahin an mangipaphod hi tamtam di kanon te dakayuy mangipaphod hi pangien di tagu. Mu nan ahin ya deket nakaan di kinaahina ya maid moy hilbina ya adinadaman pabangngadon di kinaahina. Ta hidiye nan iwele mot punhingagattinan di tatagu.

¹⁴ Ya mialig kayuh dilag an pat-alanay tapol te dakayuy pangitib-an di tatagu hi maphod an pangie. Hay maphod an pangie ya umat nah namuttag an boble nah tap-on di bilid an makattibo. ¹⁵ Kon tolgan di taguy dilag ta ena italu? Adi, te ipattuk nat madilagan am-in nan wadah bohongna. ¹⁶ Athidi bon dakayu an mahapul an ipatibo yuy maphod an pangie hi ibbayun tagu ta dayawon dah Ama takun hi Apu Dios hi langit.

Nan Tugun an dinawat Moses ke Apu Dios

¹⁷ Adiyu pangaliy immaliyak ta ma-idok di Tugun Moses ya hay intugun handidan profetas, te immaliyak ta ittutuduk di kibalinan dadiye. ¹⁸ Kalyok ke dakayun takon di mama-id tun luta ya hay kabunyan ya maid di makaan nah Tugun te takon di ohan kali ya umannung. ¹⁹ Ta hidiye nan hay tagun adina un-unudon takon nan kaittayan kediyen Tugun ya tuttuwanay udum ta adida un-unudon damdamah diyen Tugun ya adi mibilang hi langit. Mu hay tagun un-unudonah diyen Tugun ya tuttuwanay udum ta un-unudon dah diyen Tugun ya hiyay mibilang an natag-eh langit. ²⁰ Kalyok ke dakayu, mahapul an nahamad di pangun-unud yu kediyen Tugun mu hay pangun-unud nadan muntuttudu kediyen Tugun

ya nadan Pharisee, ta ahi nadaman migappat kayuh pun-ap-apuwan Apu Dios.

Hay pumbalanan di bungot

²¹ Inila yuy nitugun hanadah tatagu handi an kananay ‘Adika pumate.* Hay pumate ya mahapul an makastigu.’

²² Mu kalyok ke dakayud uwanin bokon ya abu hay pumatey makastigu te takon nadan ibobboh-ol day ibbadan tagu ya makastigu da. Hay tagun pihulonay ibbanan tagu ya mieh hinangngab nadan konsehal ta makastigu, ya hay tagun kananah ibbanay ‘Maid di nitagtagguwam’ ya kastiguwon Apu Dios nah apuy. ²³ Ya deket wada kayuh simbaan ta eyu ot idat nan iappit yun Apu Dios ya nipaddin ninomnom yun waday numbahulan yuh ibbayu ²⁴ ya mahapul an mibangngad kayu ni-an nah numbahulan yu ta pakawanan dakayu ta ahiyu nuppe idat nan eyu ot idat ke Apu Dios.

²⁵ Deket waday nangidiklamun dakayu ya makihumangan kayun hiya te deket adiyu iathidi ya ie dakayu nah huwes ta nan huwes di mangipakalabut ke dakayu.

²⁶ Kalyok ke dakayun makulug an deket nikalabut kayu ya mahapul an pakabboklaon yuy molta yu, takon di ohan hepeng, ta ahi kayu mipae.

Hay mipanggep hi inayan

²⁷ Dingngol yu bo nan tugun an kananay ‘Adiyu ihuyop di bokon yu inayan.’† ²⁸ Mu kalyok ke dakayun takon di tibon ya abun di lalakiy babai, mu wadah nomnom nan pinhod nan ihuyop hidiyen babai ya kay na damdama inhuyop. ²⁹ Deket nan wawwan an matayuy humlun hi punliwatan yu ya kudukdulnay duk-iton yu ta iwele yu. Kudukdul nay maid di ohan matayu mu nan e kayu ume

---

* 5:21 5:21 Exodus 20:13 † 5:27 5:27 Deut. 5:18

nah apuy hi impierno. ³⁰ Deket hay wawwan an takleyuy humlun hi punliwatan yu ya kudukdulnay putulon yu. Kudukdulnay maid di ohan takle yu mu nan e kayu ume nah apuy hi impierno.

Hay mipanggep hi bolhe

(Mateo 19:9; Marcos 10:11,12; Lucas 16:18)

³¹ Wada bo nan tugun an kananay ‘Deket ibolhen di lalakiy inayana ya mahapul an waday makapyah papel hi pangibolhayana ya pelmaanat idat na nah inayana.’[‡]

³² Mu kalyok ke dakayun hay lalakin mangibolheh inayana yaden ugge inhuyop diyen inayanay udum an lalaki ya mumbahul hiya hin bintanon da nan inayana. Ya mumbahul damdama nan mamintan nah babai te hay panibon Apu Dios nah babai ya nan naunna inayana ya nanongnan himbale da.

Hay mipanggep hi punsapataan

³³ Dingngol yu damdama nan nitugun handidah aam-mod taku an kananay ‘Aton yu nan insapata yun Apu Dios, adiyu ibahho.’[§] ³⁴ Mu ad uwani ya kalyok ke dakayun adiyu isapatan Apu Dios hin waday hammadon yun kalyon. Adiyu isapatah langit te hidiy pun-apuwana. ³⁵ Adiyu isapatah luta te hidiy pangiuyyadana. Ya adiyu damdama isapatad Jerusalem te hidiyey boblen nan nakattag-en Patul.* ³⁶ Deket waday hammadon yun kalyon ya adiyu kanan di ‘Takon di mateyak’ te takon di ohan mangitit an buuk ya adiyu kabaelan an pumbalinon hi mabayak. ³⁷ Deket waday kalyon yu ya adi kah-in di isapata yu. Deket makulug ya na-ala ya kanan di ‘Om,’ mu deket adi makulug, na-ala ya kanan di ‘Adi.’ Adiyu e udman hi nalgom an kali te hi Satanas di kalpuwana.

[‡] 5:31 5:31 Deut. 24:1   [§] 5:33 5:33 Numbers 30:2   * 5:35 5:35 Psalm 48:2

*Hay mipanggep hi balo**(Lucas 6:29,30)*

³⁸ Dingngol yu ya inila yu nan tugun an kananay ‘Deket kinulap di ohan taguy ohan matan di ibbana ya mahapul an kulapon damdamay ohan matan nan numbahul. Deke bot pinlag di ohan taguy ohan bab-an di ibbana ya mahapul an polagon damdamay ohan bab-an nan numbahul.’[†] ³⁹ Mu kalyok ke dakayun ad uwani ya bokon athidi te gaga-ihoy munhimbabbalo. Deket ampingon day tamel yu ya adiyu ibalo. ⁴⁰ Deket waday mangidiklamun dakayu ta alan day bulwatiyu ya pakidat yu nan udum an bulwatiyu. ⁴¹ Deket waday mangipapilit ke dakayun pah-onon yuy karganah duwan kilometro, takomboy pah-onon yu inggana opat an kilometro. ⁴² Hin waday mumbagan dakayuh baddang ya idat yuy ibagana ya pabanhan yu nadan bumanon dakayu.

*Hay mangulug ya mahapul an pohdonay buhul na**(Lucas 6:27,28,32-36)*

⁴³ Dingngol yu handi nan tugun an kananay ‘Pohdon yuy ibbayu[‡] ya hingitan yuy buhul yu.’ ⁴⁴ Mu ad uwani ya kalyok ke dakayun pohdon yuy buhul yu ya idasalan yu nadan mumpaholholtap ke dakayu ⁴⁵ ta kitib-anan imbabale dakayun Apu Dios an hi Ama takuh langit. Te hi Apu Dios ya lintu nay algo ta pun-algowan am-in di tagu, maphod ya gaga-iho. Ya lintu nay udan an pundanum am-in di tagu, maandong di pangi-eda weno adi. ⁴⁶ Deket abuna nadan tatagun naminhod ke dakayuy pohdon yu, ya kon matbal kayu? Adi te takon di nadan mapihul an tatagun mun-amung hi buwis ya athidiy aton da. ⁴⁷ Deket nadan gayyum yu ya abuy pakihumhummangan yu ya

[†] 5:38 5:38 Tibon yuy Exodus 21:24, Libiticus 24:20 ya Deut. 19:21   [‡] 5:43 5:43 Libiticus 19:18

umat kayu damdama nadah adi mangulug ke Apu Dios te athidiy aton da. ⁴⁸ Mahapul an dakayu ke ya makaphod di pangi-eyu umat hi kakinaphod di pangi-en Ama takun hi Apu Dios hi langit.

Hay pamaddangan hi ibba

6

¹ Halipat-an yu ta bokon hay pambalan di tatagun dakayuy gamgaman yu hi pangatan yuh maphod. Te deket hituwey gagamgaman yu ya maid di gun-udon yun idat Apu Dios an deh langit.

² Ta hidiye nan deket waday ihmok yu nadah nawotwot ya adiyu e ipatpatiboh tatagu ta ekayu pitpitbal an umat hi atoaton nadan pitpitbal an tataguh sisimbaan ya hi kakalata. Dadiye ken tatagun kay hanan makaidat ya aton dah di te gagamgaman da ya abuy katbalan da. Nomnomon yuh tuwe, makulug an maid di idat Apu Dios nadah tatagun pitpitbal te ammunay pambalan di tatagu ke diday gamgaman da, ta hidiye ya abuy gun-udon da. ³ Kinali deket waday idat yu nadah nawotwot ya adiyu ipainilah ibbayu ⁴ te hi Ama takun hi Apu Dios an nanginilan am-in, takon nadan ugge nipainila ya idat nay gun-udon yu.

*Hay pundasal
(Lucas 11:2-4)*

⁵ Deket mundasal kayun Apu Dios ya adiyu iun-unud hi aton nadan tatagun kahinkulkuluggon da te deket mundasal da ya pinhod dan tumaddog hi hinangngab di tataguh simbaan ya hi kalata ta matibo da. Nomnomon yuh tuwe, makulug an maid di idat Apu Dios hi gun-udon da te ammunay kidayawan dah tataguy gagamgaman da ya hidiye ya abuy gun-udon da. ⁶ Mu dakayu ke ya deket

mundasal kayu ya adiyu ipainila. Humgop kayuh kuwartu yu ya indakig yu ta ahi kayu mundasal ke Ama takun hi Apu Dios an adi matibo. Hi Ama takun hi Apu Dios an nanginilan am-in takon nadan ugge nipainila ya idat nay gun-udon yu.

⁷ Deket mundasal kayu ya bokon nan maid di hilbinay ipanidwa yun kalyon umat hi pundasal nadan tatagun adi mangulug an kanan da nin on madngol di dasal da te andukke. ⁸ Adiyu iun-unud ke dida te inilan Apu Dios tuwaliy mahapul yu ot ahiyu ibagan hiya. ⁹ Mu athituy pundasal yu.

'Ama min wadah langit, hana ot ta he-ay midayaw ¹⁰ ya he-ay mun-ap-apu. Hana ot ta hay pinhod muy maat tuh luta, umat hi langit. ¹¹ Hana ot ta idatan dakamih itanud mih kaalgo. ¹² Ya kal-iwan di liwat mi tedeyan kal-iwan mi damdamay numbahulan di ibba min dakami. ¹³ Ya baddangan dakami ta adi kami maliwat. Ya hana ot ta baddangan dakamit adi dakami haulon ke Satanas.'"

¹⁴ Kanan bon Jesus di "Deket kal-iwan yuy bahul di tagun numbahul ke dakayu ya kal-iwan damdaman Apu Dios hi langit di liwat yu. ¹⁵ Mu deket adiyu kal-iwan nadan numbahulan di ibba yun dakayu ya adi damdama kal-iwan Apu Dios di liwat yu.

Hay adi panganan

¹⁶ Deket muntopol kayun adi kayu mangan nah pundasalan yun Apu Dios ya adiyu ipatiboh anga yu. Adiyu iummat nadah pitpitbal an tatagun deket uggeda nangan ya ipatibo dah anga da. Mu nomnomon yuh tuwe, maku-lug an maid di idat Apu Dios hi gun-udon da te ammunay kidayawan dah tataguy gagamgaman da ya hidiye ya abuy gun-udon da. ¹⁷ Dakayu ket muntopol kayun adi kayu

mangan ya mun-ihu kayu ya hugudon yuy buuk yu ¹⁸ ta adi mainilan muntoptoppol kayu ot hi Ama takun hi Apu Dios an nanginilan am-in takon nadan ugge nipainila ya idat nay gun-udon yu.

Hay kinadangyan an wadah langit

(Lucas 12:33,34)

¹⁹ Bokon hay kinadangyan tuh lutay gagangaman yu te dadagon di lukluk ya lati ya akawon di mangako. ²⁰ Hay gangaman yu ya hay pangatan yuh maphod an hidiyey kay yu ikadangyan hi langit an adi mauma ya adi matalak. ²¹ Hanan kawad-an di kinadangyan yu ya hidiyey nonomnomon yu.

Hay pumbalinan di maphod an nomnom

(Lucas 11:34-36)

²² Hay mialig an dilag di adol ya hay mata te hidiyey panibo, ta deket maphod di mata ya maphod boy panibo. Athidih nomnom te hidiyey panginilaan di taguh maphod ya gaga-iho. Deket maphod di nomnom ya maphod boy pangi-e. ²³ Mu deket gaga-ihoy nomnom ya gaga-iho boy pangi-e. Kinali deket gaga-ihoy nomnom ya himpappange mo anhan.

Hi Apu Dios di pundinolan taku

(Lucas 16:13; 12:22-31)

²⁴ Adinadaman hay tagu ya un-unudonay duwan apu te hingitanay oha ya pohdonay oha; un-unudonay oha ya pihulonay oha. Niingngon tuwey kinadangyan ya hi Apu Dios. Adinadaman eyu paka-un-unudon hi Apu Dios hin hay kinadangyan di gagangaman yu.

²⁵ Ta hidiye nan kalyok ke dakayun adi kayu madanagan mipanggep hi makan ya bulwati. Mahapul an nomnomon di tagu hin nganney gapunan waday biyag na, bokon hay makan ya hay bulwati ya abuy nonomnomona.

²⁶ Nomnomon yu nadan hamutin adida muntanom ya adida mun-ani. Maid di alang da, mu mangan da te hi Apu Dios di nangamung hi kanon da. Ot namam-an dakayun tatagun ongal di pangibilang nan dakayu mu hay hamuti.

²⁷ Oha bo ya maid ke dakayuy madukdukey biyag na hin madanadanagan.

²⁸ Kinali tipet ekayu madanagan mipanggep hi bulwati? Nomnomon yu nadan plawer, kon mungngunu da ya mun-abol dah ibulwati da? Adi da! ²⁹ Mu kalyok ke dakayu, mapmaphod di ang-ang da mu nan nakangnginan bulwatin din hi Solomon an kadangyan an patul. ³⁰ Kinali hin athidiy pamaptok Apu Dios ke dadiyen palawer ad uwani, mu hi bigat ya maghob, ya namammam-ay pamaptok nan dakayu. Yaden tipet adi kayu madinol ke Apu Dios? ³¹ Adi kayu madanagan ya adiyu kalyon di 'Daanay ahi taku pangal-an hi kanon, hay inumon ya hay ibulwati?' ³² Hay munnomnom ya mundanag ke datuwe ya nadan adi mangulug ke Apu Dios, mu dakayu ke ya wadah Ama yun hi Apu Dios hi langit an nanginilan datuwen mahapul yu. ³³ Hay umanhan an nomnomon yu ya hay kigappatan yuh pun-ap-apuwan Apu Dios ya hay pangatan yu nah pinhod na, ot idat nan am-in di mahapul yu.

³⁴ Ta hidiye nan adi kayu madanagan hi punligatan yuh udum hi algo te maid damdamay maat yu ya mungkid-um ot ya abuh ligat yud uwani.

*Hay pangikaguh ibban tagu
(Lucas 6:37,38,41,42)*

7

¹ Adiyu pihulon di ibbayun tagu ta adi dakayu damdama pihulon. ² Te deket nahalman di pamihul yuh ibbayun tagu ya nahalman damdamay kapihulan yu. Hay

pangibilang yuh ibbayun tagu ya umat hidiy pangibilang Apu Dios ke dakayu.”³⁻⁵ In-alig Jesus an kananay “Hay nabutan tagu ya adinadaman pakatibot kaanonay butan di ibbana. Ongal an langkak hin takon di waday ongal an butah matam ya kanam di kaanom di ittay an butah matan di ibbam. Kaanom ni-an di butah matam ta ahim kaanon di butah matan di ibbam.*

⁶ Adiyu ituttuduy kalin Apu Dios nadah makangohhen tatagun kay da ahu weno babuy te maid di hilbina. Adida damdama un-unudon te adinadaman mahannotan hi maphod di pangi-eda. Abunay pihulon dakayu ya katataw-an dakayu ot ya abu.

Adi itikod an mundasal
(Lucas 11:9-13)

⁷ Ibaga yun Apu Dios di mahapul yu ot idat na, eyu hamakon nan mahapul yu ot wada, mungkugkug kayu ot mibughulan kayu. ⁸ Te hanan mumbaga ya midatan, nan e manamak ya hamakona nan ena hamakon ya nan mungkugkug ya mibughulan. ⁹ Dakayun waday imbalena, kon mumbaga key imbabale yuh tinapay ya hay batuy idat yu? ¹⁰ Ya kon mumbaga keh dolog ya hay ulog di idat yu? ¹¹ Tibon yu, dakayu ya gaga-iho kayu, mu inila yun umidat hi maphod nadah imbabale yu. Ot namaman Ama takuh langit an idat na nan maphod an ibaga yun hiya.

¹² Hay pinhod yun aton di ibba yun dakayu ya hidiy damdamay aton yuh ibbayu. Hituwey kibalinan nan Tugun Moses ya nan intuttudun handidan profetas.

---

* 7:3-5 7:3-5 Hay pinhod tuwen kalyon ya tibom ni-an di bahul mu ta ahim tibon di bahul di ibbam. Ta hidiy nan tugunom ni-an di adol mu ta ahim tugunon di ibbam an tagu.

Nan pangi-en nalaka an un-unudon ya pangi-en naligat an un-unudon

(Lucas 13:24)

¹³⁻¹⁴ Hay maphod an pangi-ey un-unudon yu ta waday biyag yun munnananong. Hituwen pangun-unudan hi maphod ya naligat an aton, kinali o-oha day mangun-unud kediye. Hay adi maphod an pangi-e ya nalakan un-unudon, kinali dakol day mangun-unud kediye, mu nan tagun mangun-unud kediye ya makastigu.

Hay nialigan nan kaiw ya nan bungana

(Lucas 6:43,44)

¹⁵ Halipat-an yu nadan tatagun kanan day profetas Apu Dios dida yaden bokon da kaya. Man-u te maphod di ipatibo dan umat da nah kalneron maka-ayup, mu hay pangi-eda ya gaga-ihon umat da nah mabungot an ahu te pinhod dan dadagon nan maphod an nituttudun dakayu. ¹⁶ Hay panginilaan yun dida ya nah gaga-ihon aton da. Inila yun hay pagit ya hay gulun ya adida bumungah makan. ¹⁷ Athidi boh kaiw an deket maphod ya maphod boy bungana ya hay ad-adin kaiw ya ad-adi boy bungana. ¹⁸ Adinadaman hay maphod an kaiw ya bumungah ad-adi ya hay ad-adin kaiw ya bumungah maphod. ¹⁹ Hanan kaiw an ad-adiy bungana ya malngo ta maapuyan. ²⁰ Athituy kialigan nadan tatagun kanan day profetas da, mu bokon da kaya, ya hay ahiyu pangimatunan ya nah pangi-e da.

Hanadan ugge nanginilan Jesus

(Lucas 13:25-27)

²¹ Wadada nadan tatagun kanan day ha-oy di Apu da, mu adida migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios te hanada ya abun mangat hi pinhod Apu Dios an hi Ama an wadah langit di migappat hi pun-ap-apuwana. ²² Hantuh algon

punhumalyaan Apu Dios hi tagu ya dakol day ahi mangalin kanan day ‘Apu, inun-unud daka te he-ay nalpuwan di kabaelan min muntuttudu ya mangaan hi nihkop ya mangat nadah udum an milagro.’²³ Hidiyey ahida kanan ke ha-on, mu ahik kanan ke diday ‘Ugge dakayu inilan ha-on. Mange-ele kayun gaga-ihoy inainat na.’

Hay kialigan nan duwan tagun namohwat hi bale
(Lucas 6:47-49)

²⁴ Hanan tagun mangngol hi kalik ya un-unudona ya miingngo nah nanomnoman an tagun nangapyah bale-nan impakaihammad nay tukud na.²⁵ Immaliy puwok ya nal-ot an udan ot lumakbiy dinluh wangwang ot datngana nan bale, mu ugge natu-i.²⁶ Mu hana ken tagun donglona ya abuy kalik, mu adina un-unudon ya miingngo nah tagun makudang di nomnom nan impulpule nay tukud di balena.²⁷ Immaliy puwok ya nal-ot an udan ot lumakbiy dinlu ot datngana nan bale ya natu-i ot makappa-i.”

Hay kinatag-en di saad Jesus

²⁸ Ginibbun Jesus an kinali datuwe ya namodwong nadan naamung gapun diyen tuttuduna²⁹ te matibon ongal di kalebbengana mu nadan muntuttuduh Tugun Moses.

Hay nangaanan Jesus hi dogon nan tagun mungkangpuy adol na
(Marcos 1:40-45; Lucas 5:12-16)

8

¹ Nundayyuh Jesus an nalpu nah bilid ya inunud di dakol an tatagu.² Indani ya immali on tagun mungkangpuy adol na ot mundukkun hi hinangngab na ot kananay “Apu, kaanom ahan tun dogok te inilak an damanan atom, mu nangamung ka.”³ Kanan Jesus di “Damana. Nakaan

mo kayah naen dogom” yaden indapanay taklena nah mundogo. Pinghanadi ya nakaan di dogon nan tagu. ⁴ Ot kanan Jesus ke hiyay “Adim ot kalkalyon hituwen inat ku, mu ipayum an umeh kad-an nan padi ta em ipatibon hiyan nakaan di dogom, ya iappitam hi Apu Dios an miunnud nah kanan di Tugun Moses ta panginilaan di tatagun nakaan di dogom.”

Hay nangaanan Jesus hi dogon nan muttatyun nan ap-apun di tindalu

(Lucas 7:1-10)

⁵ Imme da Jesus ad Kapernaum ya wada nan bokon Judyu an ap-apun di hinggatut an tindalu. Immalih kad-ana ya pihpihmok an ⁶ kananay “Apu, wada nan muttatyuk an naparalyze ya namahig di punholholtapana.” ⁷ Kanan Jesus ke hiyay “Maki-aliyak ta paphodok.” ⁸ Mu kanan nan ap-apuy “Apu, bumainak hi aliyam hi bale. Takon di ammunay kalyom ot makaan di dogon nan muttatyuk. ⁹ Inilak an waday kabaelan di kalin di ap-apu te ha-oy ya un-unudok di kalyon di ap-apuk. Ya un-unudon damdaman di tindaluk di kalyok. Deket kanak nah tindaluk di ‘Eka’, on imme. Deket kanak di ‘Maka’, on immali. Deket kanak nah muttatyuk di ‘Atom hituwe’, on inat na. Ot namam-ay kalim an kabaelasan kaanon di dogon nan muttatyuk.”

¹⁰ Handih dingngol Jesus hituwe ya namodwong hi pangulug nan ap-apu ot kanana nadah naamung an niunud ke hiyay “Kalyok ke dakayun maid di ohan Judyu hi ek tinibon athidiy pangulug na. ¹¹ Nomnomon yuh tuwen kalyok. Dakol day bokon Judyun malpuh kabobboble tuh luta an migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios hi langit an ahi makikan ke da Abraham, hi Isaac ya hi Jacob an ammod takun Judyu. ¹² Mu dakol nadah Judyun migappat ot hi pun-ap-apuwan Apu Dios di miwele nah tapol ta

ahida kumogakoga ya ahida kotokotomon di bab-a da.”
¹³ Ot kanan Jesus nah ap-apun di tindaluy “Takomboy umanamut ka. Nakaan di dogon nan muttatyum gapuh pangulug mu.” Ya hiya peman an nakaan di dogon nan muttatyu kediyen oras.

*Hay nangaanan Jesus hi dogon di dakol an tatagu
 (Marcos 1:29-34; Lucas 4:38-41)*

¹⁴ Hinumgop hi Jesus hi balen da Pedro ya tinibona an nan inan nan inayan Pedro ya mundogon mahmahhuyop te nahalman di atung na. ¹⁵ Dinapan Jesus di taklena ya nakaan di dogona ot ena idadaan di kanon da Jesus.

¹⁶ Indanit mungkahilong ya nun-iali dah kad-an Jesus di dakol an tatagun nahikpan hi dimonyo ya nadan mundogo. Ammunay kalin Jesus on nakaan nadan nihkop ya impaphod na damdama nadan mumpundogo. ¹⁷ Hituwey immannungan di kinalin din hi Isaiah an profetas an kananay “Hiyay nangaan hi dogo takun amin.”

*Deket mangulug takun Jesus ya mahapul an hiyay unudon taku
 (Lucas 9:57-62)*

¹⁸ Ohan algo ya tinibon Jesus an dakkodakkol day naamung hi kad-ana ot kanana nadah disipulos nay “Umagwat takuh bah-el tun baybay.” ¹⁹ Indani ya immalih kad-an Jesus on muntuttuduh Tugun Moses ot kananan hiyay “Apu, maki-eyak ke he-a takon di daanay pangayam.” ²⁰ Mu kanan Jesus ke hiyay “O, mu naligat di miunud ke ha-on te maid di anamutak. Kudukdul di amunin ya hamuti te waday kiha-adan da, mu ha-oy an Panguluwan di tagu ya maid ni-mo takon di hay pangii pingak hi uluk.” ²¹ Ya wada bo nan ohan tagun miunuunud ke Jesus an kananay “Takon di ha-on, Apu, mu umeyak ni-an ta ek

ilubuk hi ama.” ²² Mu kanan bon Jesus ke hiyay “Miunud kan ha-on. Hinae ke ya nangamung nadan adi mangulug an mangilubuk hi ibbadan nate.”*

Hay nangipatikodan Jesus hi puwok ya dalluyun nah baybay

(Marcos 4:35-41; Lucas 8:22-25)

²³ Numbangka da Jesus ya nadan disipulos na ²⁴ ot handih mange da ya kal-inadi ya waday nakal-ot an puwok. Ya namahig di dalluyun ot loktat ya mungkapnu nan bangkah danum. Hi ke Jesus ya nakahhuyop. ²⁵ Hanadan disipulos na ya eda binangun an kanan day “Apu, bumad-dang ka tedeyan malting taku!” ²⁶ Mu kanan Jesus ke diday “Tipe ahan ta nahalman di takut yu? Kon maid di dinol yun ha-on?” Timmaddog ot kalyana nan puwok ya dalluyun ya pinghanadi ya natikod da ot makaddin-ong mo. ²⁷ Hanadan disipulos na ya namodwong dan kanan day “Nganne nin di katatagun tuwe, tipet takon di puwok ya dalluyun ya un-unudon day kalina?”

Hay nangaanan Jesus hi nihkop nadah duwan tagu

(Marcos 5:1-20; Lucas 8:26-39)

²⁸ Indani ya dimmatong da Jesus nah bah-el nan baybay nah boblen Gadarene ya dinamun di duwan lalakin nalpu nadah lubukan. Nahikpan dah dimonyo ya namahig an katatakut da, kinali tumakut day tatagun mangidalan hidi. ²⁹ Handih tinibo dah Jesus ya inlot day kalidan kanan day “He-an Imbabalen Apu Dios, nganney atom ke dakami? Adi dakami ni-an kastiguwon inggana madatngan di algon kahumalyaan mi.” ³⁰ Kediye ya nipapaddin wadaday dakol an babuy an munhubang nah e-elena. ³¹ Numpahpahmok nadan dimonyo ke hiyan kanan day

---

* 8:22 8:22 Hay pinhod Jesus an ipainila ya kay da nate nadan adi mangulug ke hiya.

“Deket kaanon dakami ya it-an dakami handidah babuy ta diday emi kihkopan.”³² Kanan Jesus ke diday “Om, ekayu.” Ot ume da ot eda mihkop nadah babuy. Kal-inadi ya kahibubutik nadan babuy nah dopla ot iyapa da nah baybay ot malting da.³³ Hanadan mumpaptok hi babuy ya bintik dan imme nah boble ot kalkalyon day mipanggep hi naat nadah nahikpan hi dimonyo ya nadah babuy.³⁴ Ot ume nadan bimmoblen e manamun Jesus. Ot handih dinamu da ya numpahpahmok dan hiyat taynanah diyen bobleda.

*Hay nangaanan Jesus hi dogon nan tagun naparalyze
(Marcos 2:1-12; Lucas 5:17-20)*

9

¹ Numbangka bo da Jesus ot umanamut dah boble da. ² Indani ya wadaday tatagun nangialih naparalyze an in-ayod da. Inilanan ongal di pangulug dan hiya ot kanana nah mundogoy “Tulang ku, adika madanagan te nakaan di liwat mu.” ³ Hanadan muntuttuduh Tugun Moses an wadah di ya kanan dah nomnom day “Taltalangaan tuwen taguh Apu Dios te iingngo na udot di adol nan hiya.” ⁴ Mu hi Jesus ya inila nay nomnomnomon da ot kananay “Tipet athinay nomnom yun gaga-iho? ⁵ Nganney nalaklaka? Hay kalyon di ‘Nakaan di liwat mu’ weno ‘Tumaddog kat umanamut ka?’ ⁶ Agat ipatibok ke dakayun ha-on an Panguluwan di tagu ya kabaalak an manganan hi liwat di tagu.”* Ot kanana nah naparalyze di “Tumaddog ka, ya alam nan ayod mut umanamut ka.”

---

* 9:6 9:6 Hanadan Judyu ya inila dan hi Apu Dios ya abuy manganan hi liwat. Inila da bon hi Apu Dios ya abuy mangipaphod hi mundogo. Kinali handih impaphod Jesus nan naparalyze ya impatibonan hiya ya waday kabaalanan manganan hi liwat umat ke Apu Dios. Ketuwe ya impatibon Jesus di kinaDiosna.

⁷ Ya timmaddog nan tagu ot ume. ⁸ Namodwong nadan tatagun nanibon diye ot dayawon dah Apu Dios te indat nah tuwen kabaelan hi tagu.

*Hay nangayagan Jesus ke Mateo ta miunud ke hiya
(Marcos 2:13-17; Lucas 5:27-32)*

⁹ Tinaynan Jesus nadan tatagu ot mangmangnge ya tinibona nan mun-amung hi buwis an hay ngadana ya hi Mateo an um-umbun nah upisinana ot kanan Jesus ke hiyay “Maka, miunud kan ha-on.” Ot miunud ke hiya.

¹⁰ Waday ohan algon nangan da Jesus ya nadan disipulos nah balen da Mateo ya immali day dakol an mun-amung hi buwis ya nadan naliwat ot makikan dan dida. ¹¹ Tinibon nadan Pharisee ya kanan da nadah disipulos nay “Tipet makikan nan Apu yu ke dadiyen tatagu?” ¹²⁻¹³ Dingngol Jesus hidiyen kinali da ot kananay “Hay agahan di doktor ya hay mundogo, bokon hay maid di dogona. Paddungnan ha-oy an immaliyak ta paphodok nadan naliwat, bokon nadan kanan day maid di liwat da. Dakayu ya mahapul an nomnomon yu nan impitudok Apu Dios an kananay ‘Kudukdul di homkon yuy ibbayu mu nan eyak iappitan.’”

*Hay mipanggep hi puntopolan an adi mangan
(Marcos 2:18-22; Lucas 5:33-39)*

¹⁴ Immali da nan disipulos Juan an mumbonyag hi kad-an Jesus ot kanan day “Tipet dakami ke ya nadan udum an Pharisee ya muntopol kamin adi kami mangan ya nada ken disipulos mu ya adida?” ¹⁵ Ya hinumang Jesus an kananay “An hay kanan yu ya adi mangan nadan gagayyum nan mungkasal? Mangan da te nan mungkasal an nikuyugan da ya ipaptok na dida. Athidi damdama nadah disipulos ku an mangan da te wadaak. Mu indanit

maidak mo ya adida mangan gapuh punnomnom dan ha-on.

¹⁶ Kon ilkob di taguy balun luput nah daan an bulwati? Adi, te umittay nan balun luput an nilkob ya madoldol di bik-in nan daan an bulwati. ¹⁷ Athidi bon adi ihuduy ka-apyan mainum nah daan an kimmulhin lalat an punhuduwan, te deket aton hidi ya umina nan baya ya mabughi nan lalat. Ne ayyo mo nan mainum ya nan lalat an punhuduwan. Mahapul an hay punhuduwan hi ka-apyan mainum ya hay ka-apyan lalat ta adi mabughi nan lalat ya adi kumawa nan mainum.”†

Hay nunmahuwan Jesus nah imbabalen Jairo ya hay nakaan di dogon nan babai

(Marcos 5:21-43; Lucas 8:40-56)

¹⁸ Kalkalyon Jesus hituwe ya immali on ohan ap-apun di Judyu ot mundukkun hi hinangngab nan kananay “Mungkatkate nan imbabalek. Umali ka anhan ta em dapaon ta pumhod.” ¹⁹ Timbal Jesus ot maki-en ibbana nadan disipulos na.

²⁰⁻²¹ Wadah di on babain nundogoh himpulut duway toon an hay dogona ya adi matikod di malpuh adol na. Im-meh indoggan Jesus ya kananah nomnom nay “Dapaok ke ot ahan di bulwatina ya makaan di dogok.” Ot dapaonay udun di bulwatin Jesus. ²² Nunligguh Jesus ya tinibona nan babai ot kananay “Tulang ku, adika madanagan, nakaan moh naen dogom te hay pangulug mun ha-on” ya pinghanadi ya pinumhod.

²³ Handih dimmatong da Jesus hi balen da Jairo ya tinibo da nadan mun-ingngiing hin waday nate ya nadan

---

† 9:17 9:17 Hay kialigan datuwen inab-abig na ya adi pungkammohon di pangi-en dih done ya balun pangi-e te adida mun-unnud.

mun-iyo. ²⁴ Kanan Jesus ke diday “Lumah-un kayun amin. Ugge nate nan unga te nahuyop ya abu.” Mu nadan tatagu ya taltalangaan dah Jesus. ²⁵ Limmah-un da ot humgop hi Jesus nah kuwartun kawad-an nan unga ot odnanay taklena ya timmaddog. ²⁶ Hidiyen inat Jesus ya nundingngol hi kabobboble.

Hay nangaanan Jesus hi kulap nadan duwan tagu

²⁷ Tinaynan da Jesus hidiyen boble ot handih mange da ya wadaday duwan nakulap an miun-uunud ke hiya. Inlot day kalidan kanan day “Apu an holag David, homkon dakami anhan.” ²⁸ Inunud dah Jesus nah balen hinumgopana ot kananan diday “Kon kulugon yun waday kabaelak an manganan hi kulap yu?” Ya kanan day “Om. Kulugon mi.” ²⁹ Dinapanay matada ot kananay “Naat nan pinhod yu te hay pangulug yu.” ³⁰ Pinghanadi ya pakatibo da mo. Tinugun Jesus didan kananay “Adiyu e kanalkalyon hi udum an tataguh tuwen inat kun dakayu.” ³¹ Mu imme da ot ya abu ot eda kalkalyon hi kabobbobleh diyen inat Jesus.

Hay nangaanan Jesus hi ngangan nan ohan tagu

³² Handih e ume da Jesus ya in-ali day ohan nanganga an nahikpan hi dimonyo. ³³ Kinaan Jesus nan nihkop ya pakakali mo nan tagu ot mamodwong nadan tatagun kanan day “Maid di athitun etaku tinibon holag Israel.” ³⁴ Mu kanan nadan Phariseey “Hi Satanas an ap-apun di dimonyoy nangidat hi kabaellan Jesus an manganan hi nihkop.”

Hay ongal an homok Jesus hi tatagu

³⁵ Imme da Jesus hi kabobboblen e nuntuttudu nadah simbaan di Judyu mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya kinaan an am-in di nunhihinnatkon an dogon di tatagu. ³⁶ Himmok na nadan tatagun maamuamung te umat da

nadah kalneron maid di mangipaptok ke dida. ³⁷ Ot kanana nadah disipulos nay “Dakol day tatagun ugge nanginilan ha-on, mu makudang di e muntuttudun dida. Paddungnay dakol di maani, mu makudang di mun-ani. ³⁸ Kinali mundasal kayun Apu Dios an mialig an kon payo ta wadaday e muntuttuduh mipanggep ke ha-on.”

*Hanadan himpulut duwan disipulos Jesus
(Marcos 3:13-19; Lucas 6:12-16)*

10

¹ Ohan algo ya inayagan Jesus nadan himpulut duwan disipulos na ot idat nay kabaelan dan manganan hi nihkop ya hay nunhihinnatkon an dogo. ²⁻⁴ Hanadan himpulut duwan disipulos nan apostoles na ya hi Simon an kanan dan hi Pedro, hi tulang nan hi Andres, nadan anak Sebedi an da James ke Juan, hi Felipe, hi Bartolome, hi Tomas, hi Mateo an mun-amung hi buwis, hi James an nak Alfeo, hi Tadeo, hi Simon an Zealot ya hi Judas Iskariote an nangihdul ke Jesus.

*Hay nangitud-akan Jesus nadah himpulut duwan disipulos na
(Marcos 6:7-13; Lucas 9:1-6)*

⁵ Tinugun Jesus datuwen disipulos na ot ahina itud-ak didan kananay “Adi kayu umeh boblen nadan bokon Judyu ya nah kabobbobled Samaria. ⁶ Mu ume kayuh boblen nadan iibba takun Judyu an holag Israel te dida nan kay natalak an kalnero. ⁷ Ituttudu yun didan immali mo nan mun-ap-apun intud-ak Apu Dios. ⁸ Kaanon yuy dogo, mahuwan yuy nate, paphodon yu nadan mungkangpuy adol na ya kaanon yuy dimonyon nihkop hi tatagu. Adiyu ipabayad te ugge impabayad Apu Dios hituwen kabaelan an indat nan dakayu. ⁹ Adi kayu umitabin hi pihhu, ¹⁰ hakbat, bulwatin punhannotan yu, apatut ya

patanong. Nangamung nadan tatagun baddangan yun hummok ke dakayu. Hidiyey kay tangdan yu te hay mungngunu ya mahapul an matangdanan.

¹¹ Deket dimmatong kayuh ohan boble ya hamakon yu nan maapngan umayag ke dakayu. Hidiy kiha-adan yu ingganay taynan yuh diyen boble. ¹² Deket dinatngan yu on bale ya kanan yu nah kon baley 'Hana ot ta malinggop kayu tuh nunhituwan yu.' ¹³ Deket umayag nan kon bale ya umannung nan kinali yun dida. Mu deket adida ya adi umannung, mu dakayuy umannungan diye. ¹⁴ Deket ume kayuh ohan boble ya adi dakayu ayagan ya adi dakayu donglon ya pukpukon yuy hupuk hi hukiyu hin taynan yuh diyen boble ta kitib-anan naliwat da gapu kediyen inat da. ¹⁵ Kalyok ke dakayu an hantuh punhumalyaan Apu Dios ya nahalhalman di kastigun dadiyen tatagu mu handidan tatagud Sodom ya ad Gomorrah.

*Hay ahi punholholtapan nadan mangulug
(Marcos 13:9-13; Lucas 21:12-17)*

¹⁶ Donglonak ke dakayu te mialig kayu nah kalneron itud-ak kun e muntuttudu nadah kad-an nadan kay wolf an katatakut. Ta hidiye nan mahapul an umat kayu nah ulog an pakahallipat-ana ta adida patayon, mu mahapul damdaman maule kayun umat nah paloma. ¹⁷ Halipat-an yu bo te wadaday mangipadpap ke dakayu ta ie dakayuh punhumalyaan di Judyu ya edakayu punhoplat hi sisimbaan da. ¹⁸ Mu adi abunah diyen aton dan dakayu te ie dakayuh hinangngab di gobernador ya nadan udum an ap-apu gapuh pangulug yun ha-on. Kediye ahiyu pangipainilaan ke dida ya nadah bokon Judyu hi mipanggep ke ha-on. ¹⁹ Deket madpap kayu ta edakayu humalyaon ya adi kayu madanagan hi ihumang yu te hi Apu Dios di

nangamung hi ihumang yu ²⁰ te hay kakulugana ya hay Espiritunay ahi mangipakalin dakayu.

²¹ Kediye bon tiempo ya hay tulangna ya hiyay mangipipateh tulangna, hay ammod ya hiyay mangipipateh iimbabalena ya athidi boy imbabale an hiyay mangipipateh ammod na. ²² Ahi dakayu hihingngitan am-in hi tatagu gapuh pangulug yun ha-on. Mu hanan mangippol hi punholholtapana ya adina iwalong di pangulug nan ha-on inggana magibbun am-in datuwe ya ahi mihwang. ²³ Deket punholholtapon dakayu nah ohan boble ya buntik kayuh udum an boble. Kalyok ke dakayu, adiyu gibbuwon di ngunu yun am-in hi boblen di ibba takun Judyu yaden umaliyak an Panguluwan di tagu.

²⁴ Waday nun-ingngohan di mun-ad-adal ya nan mit-tuluna te hay maat nah mittulu ya athidi boy maat nah ituttuduwana. Athidi bo nah apu ya nah muttatyuna. ²⁵ Athidiy nitaguwan, kinali abuluton yun waday nun-ingngohan taku te pihulonak an Apu yun ingadananak hi Satanas an ap-apun di gaga-iho. Athidin dakayun pihulon dakayu damdama.

Hay takutan taku
(Lucas 12:2-7)

²⁶ Mu adi kayu tumakut ke dida. Maid di mitaluh ngan-neh diye te takon nan adi mainilad uwani ya ahi mainilah udum hi algo. ²⁷ Hanadan kalyok ya dakayu ya abuy manginila, mu ahiyu ituttudut inilaon di katagutagu. ²⁸ Adiyu takutan nadan mamaten dakayu te takon di patayon dakayu ya maid di maat dah linnawayu. Mu hay takutan yu ya hi Apu Dios te damanan patayon dakayu ya damana bon ipae nay linnawayuh impierno. ²⁹ Hituwey nomnomon yu, nadan buding ya maid di balol da te hay bayad di duwa ya ohan hepeng, mu dida ya adinadaman

e waday mate hin adi iabulut Apu Dios. ³⁰ Ot immamanan dakayu te inila nay bilang di buuk yu. Hinaey kitibanan pakaippaptok dakayun Apu Dios. ³¹ Kinali adi kayu tumakut te dakayu ya nakaballol kayun Apu Dios mu nadan buding.

Hay tagun adi bumain an mangipainila an mangulug ke Jesus

(Lucas 12:8,9)

³² Hay tagun mangipainilah pangulug nan ha-oy ya ahik ibilang an taguk hi hinangngab Amah langit. ³³ Mu hay tagun mangalin uggeyak inila ya adik ibilang an taguk hi hinangngab Amah langit.

Ahida maganodway tatagu gapu ke Jesus

(Lucas 12:51-53; 14:26,27)

³⁴ Kon pangali yu on immaliyak an mangipalinggop amin hi tagu tuh luta? Adi, te gapun ha-on ya dakol day mun-aawwit. ³⁵ Takon di hin-am-a, hin-in-a ya nan inapu ya nan nangapu ya mun-aawwit da ³⁶ ya hay pakibuhul di ohan tagu ya hay pamilyana.

³⁷ Hay tagun ong-ongal di naminhod nah ammod na weno imbabalena mu hay impaminhod nan ha-on ya adi mibilang an mangun-unud ke ha-on. ³⁸ Hay tagun adina ippol di punholholtapanah pangun-unudanan ha-on ya adi mibilang an mangun-unud ke ha-on. ³⁹ Hay tagun hay nitaguwana tuh luta ya abuy nonomnomona ya adi midatan hi biyag an maid di poppog na. Mu hay tagun paka-un-unudonak takon di humlun hi katayana ya hiyay midatan hi biyag an maid di poppog na.”

Hay kiphodan an dawaton mipuun hi maphod an pangat

(Marcos 9:41)

⁴⁰ Kanan bon Jesus di “Hay tagun mangabulut ke dakayu ya abulutonak damdama. Ya hay tagun mangabulut ke ha-on ya abulutona damdamah Apu Dios an nangitud-ak ke ha-on. ⁴¹ Hanan tagun mangabulut hi profetas gapu te tagun Apu Dios ya midatan damdamah umat hi midat nah profetas. Hanan tagun mangabulut hi maphod an tagu ya idatan Apu Dios hi umat hi midat nadah maphod an tatagu. ⁴² Hanan tagun umidat hi danum an inumon nan tagun mangun-unud ke ha-on ya makulug an midatan hi kiphodana.”

*Hay nangitud-akan Juan an mumbonyag nadah disipulos na hi kad-an Jesus
(Lucas 7:18-35)*

11

¹ Ginibun Jesus an intuttuduh tuwe nadah disipulos na ot ume nadah udum an bobleh did Galilee an e muntutudu.

² Kediye ya wadah Juan an mumbonyag hi kalabut, mu dingngol nay atoaton Jesu Kristo ot itud-ak na nadan disipulos nah kad-ana. ³ Ot kanan dan hiyay “Kon he-a nan intud-ak Apu Dios weno waday udum hi had-on mi?”

⁴ Kanan Jesus ke diday “Mibangngad kayuh kad-an Juan ta eyu kalyon ke hiyan am-in di dingngol yu ya tinibo yu. ⁵ Deyan pakatibo day nakulap, pakadallan day napilay, pinumhod nadan mungkangpuy adol da, pakadngol day nalulok, namahuwan di nate ya nipainila nadah nawotwot di mipanggep hi ongal an impaminhod Apu Dios ke dida.”

⁶ Kanan bon Jesus di “Hanan tagun adi munhalinduwa mipanggep ke ha-on ya hiyay ongal di amlong na.”

⁷ Handih nibangngad da nan intud-ak Juan ya kanan Jesus nadah naamung di “Nganney ninomnom yun e tibon handih imme kayuh kad-an Juan nah adi maboblayan?”

Kon hanan tagun humalihalinduwa an umat nah bilaun ib-ibbuyong di dibdib ⁸ weno nan tagun numbulwatih makakkaphod? Bokon, te hay kakulugana ya nada ken tatagun numbulwatih makakkaphod ya mihaad dah makakkaphod an bale an bokon nah adi maboblayan. ⁹ Dahdi mo? Hay profetas? Om, hituwey kalyok ke dakayu, hidiyen eyu tinibo ya makulug an profetas ya hiya ya waday niong-ongana ¹⁰ te athituy nitudok mipanggep ke hiya: ‘Kanan Apu Dios di: Pamanguluwok tun mangituttuduh tataguh mipanggep ke he-a ta ahika dumatong.’ ¹¹ Kanan bon Jesus di “Hi Juan an mumbonyag di katagtag-ayan am-in hi tatagu, mu nan nakababban tagun nigappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya natagtag-e mu hiya. ¹² Ya nipalpu handih nuntuttuduwana ingganad uwani ya ihik di tatagun migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. ¹³ Hidiyen pun-ap-apuwana ya intuttudun am-in handidan profetas ya nan Tugun Moses inggana handih kawadan Juan. ¹⁴ Kinali da bon ahi mumbangngad hi Elijah ya deket kulugon yu ya hi Juan di nipaannungana. ¹⁵ Pakannomnomon yuh naen kinalik.

¹⁶ Dakayun tatagud uwani ya umat kayu nadah u-ungan maamuamung an umanay-ayyam nah malkadu. Kanan di udum hanadah ibbaday ¹⁷ ‘Nuntobtobbab kami ya nungganggangha kami ta kanan mi ot on manayo kayu, mu ugge kayu. Ya impatna mi bon mun-iyo, mu ugge kayu kinumga.’ Umat kayu ke datuwen u-unga te ugge inilay pinhod yu. ¹⁸ Ya immalih Juan an mumbonyag ya hinnatkon di kanona ya adi manginum ya kanan yuy nahikpan. ¹⁹ Yaden ha-oy ken Panguluwan di tagu ya gapu te manganak ya uminumak ya kanan yu boy ‘Ag-agam! Nakahhalman di pangana ya panginum na ya makihayhayyup nadah mapihul an tatagun mun-amung hi buwis ya nadan naliwat.’ Mu hituwey nomnomon yu,

hay kaphod ya kinalaing Apu Dios ya mipatibo nadah tatagun mangabulut hi pangi-e min duwa ke Juan.”

Hay kastigun di adi mangulug ke Jesus

(Lucas 10:13-15)

²⁰ Wadaday boblen nangipatib-an Jesus hi dakol an milagro, mu ugge nuntutuyu nadan tataguh liwat da ot bumoh-ol an ²¹ kananay “Mahmok kayun iKorasin ya iBetsaida te tinibotibo yuy milagro, mu ugge kayu nuntutuyuh liwat yu. Gulat nat nadan gaga-ihon tatagud Tyre ya ad Sidon di nanibon dadiyen milagro ya wadan numbulwati dah nabikbik-i ya dinap-ulan day adol dat pangipatibo dah nuntutuyuwan dah liwat da. ²² Nahalman di kastigu yu hantuh punhumalyaan Apu Dios mu nadan tatagud Tyre ya ad Sidon. ²³ Dakayun iKapernaum, pangali yu on dakayuy katagtag-ayan hi saad an datngan yuy kabunyan, mu adi te mipada-ul kayu ingganay datngan yud dalom. Gulat nat nadan tatagud Sodom di nipatib-an nadan milagro an tinibotibo yu ya makulug an nuntutuyu dah liwat dat ugge pina-in Apu Dios di bobleda ta wada ot ad uwani. ²⁴ Kalyok ke dakayun hantuh punhumalyaan Apu Dios ya nahalhalman di kastigu yu mu handidan tatagud Sodom.”

Hay nundasalan Jesus

(Lucas 10:21,22)

²⁵ Nagibbuh diyen kinalin Jesus ot mundasal an kananay “Ama, an Ap-apuh langit ya luta, mumpasalamatak ke he-a te unggem impainilay mipanggep hi pun-apuwam hanadah nungkanomnoman ya numpun-adal, mu impainilam hanadah ugge nanomnoman ya ugge nundadal ²⁶ te hidiyey pinhod mu, Ama.”

²⁷ Kanan bon Jesus di “Hi Aman hi Apu Dios ya indinol nan am-in ke ha-on. Hiya ya abuy nanginilan ha-oy ya

maid di udum hi nanginilan hiya hin bokon ha-oy ya abu ya nadan pinhod kun pangipainilaan hi mipanggep ke hiya.

²⁸ Dakayun maligligatan, mundinol kayun ha-on ta baddangan dakayu. ²⁹ Mangulug kayun ha-on ya un-unudonak ta inilaon yuy pangi-ek ot palinggopok di nomnom yu te ha-oy ya mauleyak ya homkok di tatagu. ³⁰ Ya adi kayu makaliggatan an mangun-unud ke ha-on.”

*Hay intuttudun Jesus mipanggep hi Sabadun Tungo
(Marcos 2:23-28; Lucas 6:1-5)*

12

¹ Ohan Sabadu ya indalan da Jesus hi payo. Hanadan disipulos na ya naagangan da ot pumutting dah page ot kutkuttimon da. ² Tinibon nadan Phariseeh diye ot kanan dan Jesus di “Tibom ke nadan disipulos mu, tipet pimmutting dah page yaden Sabadun Tungo?” ³ Kanan Jesus di “Kon uggeyu binidbid di inat da David handih naagangan da? ⁴ Hinumgop nah balen Apu Dios ot kuman nah tinapay an niappit ke Apu Dios ot idatana nadan ibbana yaden panioy panganan da te ammunay padin mangan kediye. ⁵ Kon uggeyu binidbid nah Tugun Moses an nadan padi ya mungngunu da nah Templo takon di Sabadun Tungo? Mu ugge imbilang Apu Dios an liwat hidiye. ⁶ Ya hay ngunuk ya importante mu nan ngunu nah Templo. ⁷ Oha bo ya impitudok Apu Dios an kananay ‘Kudukdul di homkon yuy ibbayu mu nan eyak iappitan.’ Gulat nat maawatan yuh tuwen kinalin Apu Dios ya adiyu ot kanan di naliwat hantudan disipulos ku gapu te pimmutting dah page hi Sabadun Tungo. ⁸ Ha-oy an Panguluwan di taguy mangali hin nganney panio weno adi nah Sabadun Tungo.”

*Nan tagun napikluy di taklena
(Marcos 3:1-6; Lucas 6:6-11)*

⁹ Timmayan da Jesus ot ume dah simbaan di Judyu ya ¹⁰ wada on tagun napikluy di ohan taklena. Hanadan tatagu ya pinhod dan waday ipabahul dan Jesus ot kanan dan hiyay “Kon panioy pangaanan hi dogo nah Sabadun Tungo?” ¹¹ Kananan diday “An deket waday kalnero yun nag-ah bitu nah Sabadun Tungo ya kon adiyu e alan gapu te panio? ¹² Ot immam-anah tagu, kon adi taku aton di kiphodana gapu te Sabadu?” ¹³ Ot kanana nah napikluy di taklenay “Ukyadom nan taklem.” Inukyad na ya maphod mon umat nah ohan taklena. ¹⁴ Hanada ken Pharisee ya limmah-un da ot punhuhummanganan day aton dan mamaten Jesus.

Hi Jesus di pinilin Apu Dios an muttatyuna

¹⁵ Inilan Jesus hidiyen nomnomnomon da ot taynanah diyen boble ya dakol day tatagun niunud ke hiya ot paphodona nadan waday dogona. ¹⁶ Ot tugunona dida ta adida ipainilay mipanggep ke hiya. ¹⁷ Hituwen inat nay immannung an nan kalin Apu Dios nah profetas an hi Isaiah an kananay

¹⁸ “Hituwey pinilik an muttatyuk an impakappinhod ku ya mangipaamlong ke ha-on. Ipaek di Espirituk ke hiya ta hiyay mangipainilah punhumalyak am-in hi tagu. ¹⁹ Hiya ya adi makihannu ya adina oltoolton di kalinat e pidpidngol. ²⁰ Adina iwalong, mu baddangana nadan mahmok takon nadan ugge nihamad di pangulug da inggana pangapputonay maphod. ²¹ Hiyay pangidinolan am-in di tagun mangipaptok ke dida.”

*Hay mipanggep ke Jesus ya hi Satanas
(Marcos 3:20-30; Lucas 11:14-23)*

²² Indani ya in-ali dah kad-an Jesus on tagun nakulap ya nanganga te nahikpan hi dimonyo. Kinaan Jesus di kulap na ya ngangana ot pakatibo ya pakakali mo. ²³ Namodwong am-in nadan tatagu ot kanan day “Kon hiya nin nan holag David an pinilin Apu Dios an ahi mun-ap-apu?” ²⁴ Dingngol nadan Phariseeh diyen kinalin nadan tatagu ya kanan day “Bokon, man hay nalpuwan di kabaelasan mangaan hi nihkop ya hi Satanas an ap-apun di dimonyo.” ²⁵⁻²⁶ Inilan Jesus hidiyen nomnomnomon da ot kananan diday “Kon kaanon ken Satanas nadan ibbana ya kon adida maganodwa ta matikod moy pun-ap-apuwana? Umat hanah boble an deket dida pe nan bimmoble on numbubuhhulan da ya madadag da. Umat bo nah hin-am-an deket umanaawwit da ya loktat ta munhihi-an da. ²⁷ Kanan yuy hi Satanas di kalpuwan di kabaalak an mangaan hi nihkop. Mu deket makulug hidiyen kanan yu, dahdi moy kanan yuh kalpuwan di kabaelan nadan ibbayun mangaan hi nihkop? Kon hi Satanas? Hituwey kitib-anan nakaihhalla kayu. ²⁸ Haoy ke ya hay kabaalak an mangaan hi nihkop ya nalpuh Espiritun Apu Dios, hituwey kitib-anan dehtuh kad-an yu nan intud-ak Apu Dios an mun-ap-apu.”

²⁹ Kanana boy “An damanan hogpon di taguy balen di ohan mahinadol an tagu ta ena akawon di pinhod na? Kah-in di baludona ni-an nan mahinadol an tagut ahina akawon di nganneh diyen wada nah bale.”

³⁰ Kanan bon Jesus di “Hay tagun adi mangun-unud ke ha-on ya makibuhul ke ha-on, ya nan tagun adi mangawis hi tatagun mangun-unud ke ha-on ya hiya ot ya abuy umabul nadah e mangun-unud ot ke ha-on.

³¹ Ya kalyok ke dakayu an am-in di liwat, takon di hay pamihulan hi ibbah tagu ya damanan mapakawanan.

Mu hay tagun pihulonay Espiritun Apu Dios ya adi mapakawanan. ³² Kinali hay tagun taltalangaanay Panguluwan di tagu ya damanan pakawanan Apu Dios, mu hay tagun taltalangaanay Espiritun Apu Dios an kananay hi Satanas di nangat hi inat nan Espiritun Apu Dios ya adinadaman mapakawanan ta inggana.

Hay mipanggep nah kaiw ya nan bungana
(Lucas 6:43-45)

³³ Hay maphod an kaiw ya maphod damdamay bungana. Deket ad-adi nan kaiw ya ad-adi damdamay bungana. Hay bunganay panginilaan hin maphod nan kaiw weno adi.” ³⁴ Kanan bon Jesus ke diday “Gaga-iho kayun tatagu! Maid di maphod hi kalyon yu te abunay gaga-ihon wadah nomnom yu. Hay tagun gaga-ihoy nomnom na ya gaga-iho damdamay atona. Mainila hin maphod weno gaga-ihoy wadah nomnom di tagu te hidiyey atona ya kalyona. ³⁵ Deket maphod di nomnom nan tagu ya maphod damdamay kalkalyona. Deket gaga-ihoy nomnom na ya gaga-iho damdamay kalkalyona.

³⁶ Kalyok ke dakayun hantuh algon punhumalyaan Apu Dios hi tagu ya ahi mamahmahan di nalgom an kinalikalin di tatagu ³⁷ te hay kakastiguwan di tagu ya mipuun hi kinalikali na.”

Hay mipanggep hi milagro
(Marcos 8:11,12; Lucas 11:29-32)

³⁸ Kanan nadan udum an Pharisee ya nadan muntutuduh Tugun Moses ke hiyay “Apu, pinhod min tibon di pangimatunan hi kakuluganan indat Apu Dios di kabaelam.” ³⁹ Mu kanan Jesus ke diday “Gaga-iho kayun tatagud uwani te kudangon yuy tinibotibo yun inainat kun mangipainilan intud-akak ke Apu Dios ta deyan mumbaga kayu boh milagro. Mu maid di ipatibok hi pangimatunan yu,

abuna nan umat nah naat ke Jonah an profetas. ⁴⁰Hiya ya inukmun di ongal an dolog ot mihaad hi putunah tulun algo ot ahina ipabuddu. Athidiy ahi maat ke ha-on an Panguluwan di tagun mihaadak hi lubuk hi tuluy algo. ⁴¹Hay kitib-anan gaga-iho kayu ya handidan tatagud Nineveh an nuntutuyu dah liwat da te inidngol dah tugun Apu Dios an intuttudun din hi Jonah, mu dakayu ya adi kayu muntutuyu yaden dehtuwak an natagtag-e mu hi Jonah, ta hidiye nan hantuh kahumalyaan di tagu ya makastigu kayu. ⁴²Hay oha boh kitib-anan gaga-iho kayu ya din babain ap-apud Seba ad Arabia an nakaiddawwin boble. Hiya ya inhanakul na ot umalin mundongol ke Solomon hi ittuttudunan malpun Apu Dios. Mu ad uwani ya dehtuwak an natagtag-e mu hi Solomon yaden adiyak kulugon ke dakayu, ta hinae mo nan ahi kayu makastigu hantuh kahumalyaan di tagu.”

Hay pangi-en di dimonyo

(Lucas 11:24-26)

⁴³Waday inab-abig Jesus an kananay “Wada on dimonyo an nakaan nah tagun nihkopana ot e dumanalanan nah adi maboblaysan an e manibotiboh kihkopana, mu maid di hinamak na. ⁴⁴Ot kananay ‘Mibangngadak ot kattog nah tagun nihkopak ni-an.’ Nibangngad ot tibona ya maid di nihkop ta daydayuna bon kihkopan. ⁴⁵Ot e umawit hidiyen dimonyoh pitun ibbanan dimonyon nahalman di kinagaga-iho da mu hiya ot eda mihkop kediye tagu ta nakammam-a mo mu handi. Athidi damdama nadah gaga-ihon tatagud uwanin ahi nahalman di kinagaga-iho da.”

Hay mipanggep ke da inan Jesus ya nadan tutulang na

(Marcos 3:31-35; Lucas 8:19-21)

⁴⁶ Handih mungkalkalih Jesus ya dimmatong da inana ya nadan tutulang na. Timmaddog da nah dola ya pun-ibaga dah Jesus te pinhod dan makihummangan ke hiya. ⁴⁷ Indani ya kimmali nan ohan tagun kananan Jesus di “Wada da inam ya nadan tutulang muh dolan pinhod dan makihummangan ke he-a.” ⁴⁸⁻⁵⁰ Ya himmumang hi Jesus ot kananay “Kon waday napilih inak ya tutulang ku? Hay inak ya tutulang ku ya nadan tatagun mangun-unud hi pinhod Aman hi Apu Dios hi langit.” Inildong na nadah disipulos na ot kananay “Datuwey inak ya tutulang ku.”

*Hay ab-abig an mipanggep nah nihabuwag an buwa
(Marcos 4:1-9; Lucas 8:4-8)*

13

¹ Limmah-un da Jesus kediyen algo ot ume da nah pingngit di baybay ot eda um-umbun hidi ya ² dakkodakkol day tatagun naamung hi kad-ana ot ume nah bangka ot hidiy ubunana. Hanada ken tatagu ya wadada nah pingngit di baybay an mundongdongngol dah ituttuduna. ³ Dakol di inab-abig nah nanuttudu nan dida. Kananay “Wada nan tagun nuntanom hi buwa an impahinnabuwag na. ⁴ Handih nangihabuwaganah buwa ya wadaday nag-ah dalan ot umali day hamuti ot kanon da. ⁵⁻⁶ Hay udum ya nag-a dah mabatu an ittay di lutah di. Man-ut gagala ya tinummol da, mu ugge immed dalom di lamut da. Kinali handih pinumtang ya nakleng da te namag-anan nan ittay an lutan tinummolan da. ⁷ Hay udum ya nag-a dah magulun ot mailung da. ⁸ Mu nadan buwa an nag-ah maphod an luta ya tinuttummolan da ot bumunga da. Wadaday o-ohay bungana, wadaday mabungbunga ya wadaday makabbunga. ⁹ Kinali pakan-nomnomon yuh tuwen kinalik.”

*Hay gapunan hay ab-abig di panuttudun Jesus
(Marcos 4:10-12; Lucas 8:9,10)*

¹⁰ Indani ya immali nadan disipulos Jesus ot kanan dan hiyay “Antipet hay ab-abig di panuttudum ke dida?”

¹¹ Kananan diday “Dakayu ke ya inna-ud kun intuttuduy ine-en di pun-ap-apuwan Apu Dios an ugge nipainila ingganad uwani, mu dida ke ya adi. ¹² Hay tagun un-unudonay mituttudun hiya ya maudman di inilangat dumakol. Mu hay tagun adina un-unudon di mituttudun hiya ya takon nan ittay an inilana ya mama-id. ¹³ Hay gapunan painnab-abig kun dida ya takon di tibotibon day atoatok ya donglodonglon day ituttuduk ya adida maawatan. ¹⁴ Hidiyey immannungan di impitudok Apu Dios ke Isaiyah an profetas an kananay

‘Ahiyu donglodonglon ya ahiyu tibotibon, mu adiyu maawatan ¹⁵ te kahing kayu, ta hidiye nan adiyu pinhod an maawatan di tibon yu ya donglon yu. Gulat nat adi kayu athidi ya maawatan yuy mituttudun dakayu ta muntutuyu kayuh liwat yu ta paphodon dakayu.’ Hinaey kanan Isaiyah.

¹⁶ Mu dakayu ke ya nagahat kayu te tibotibon yuy atoatok ya dongodongolon yuy ituttuduk. ¹⁷ Kalyok ke dakayu an handidan dakol an profetas Apu Dios ya handidan maphod an tatagu ya pinhod dan abun tibon hantudan tinibo yu ya pinhod dan abun donglon nadan dingngol yu, mu uggeda.”

*Hay intuttudun Jesus hi kibalinan di ab-abig na
(Marcos 4:13-20; Lucas 8:11-15)*

¹⁸ Kanan bon Jesus di “Donglon yuy kibalinan nan ab-abig an mipanggep nah tagun e nunhabuwag hi buwa.

¹⁹ Hanadan buwan nag-a nah dalan ya mialig nadah tatagun donglodonglon day mipanggep hi pun-ap-apuwan

Apu Dios, mu adida maawatan te hinaul Satanas dida. ²⁰ Hanadan buwan nag-a nah mabatu ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios ot mun-am-amlong dan mangulug, ²¹ mu ugge nihamad di pangulug da ta deket waday ittay an ligat da gapuh pangulug da ya pinghanadi on inwalong day pangulug da. ²² Hanadan buwan nag-a nah magulun ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios, mu adida hangudon te hay kahapulan dah kitaguwan day ipapaptok da ya hay kumadangyanan day nonomnomon da. ²³ Mu nadan buwan nag-a nah maphod an luta ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios ya naawatan da ot un-unudon da, kinali maphod di pangi-en di udum, mapmaphod hi udum ya makakkaphod hi udum.”

Hay inab-abig Jesus mipanggep nah wheat ya holok

²⁴ Inab-abig bon Jesus nan mipanggep hi pun-apapuwon Apu Dios an kananay “Hay pun-apapuwon Apu Dios ya miingngo nah payon di ohan tagun natanoman hi wheat. ²⁵ Ohan hilong an nahuyop am-in di tagu ya immali nan buhul na ot ena hobwagan hi buwan di holok hidiyen payo. ²⁶ Naongal nadan wheat ot mumbuhbu da ya immongngal da bo damdama nan holok an inhabuwag nan buhul na. ²⁷ Immali nadan muttatyun nan kon payo ot kanan day ‘Apu, maphod an wheat nan em intanom, mu antipet dakol di holok an nikamo?’ ²⁸ Kanan nan kon payoy ‘Inilak ot hay buhul kuy nangihabuwag ke dadiyen holok.’ Kanan nadan muttatyunay ‘Pinhod mu ke ya emi gabuton.’ ²⁹ Mu kanan nan kon payoy ‘Takomboy miathidi te indani ya pakigabut yu nadan wheat. ³⁰ Miathidit makiongngal da nah wheat ta nangamung tuh ahianit ahik kalyon hanadah munggapas an pamanguluwon dan

gabuton nadan holok ta uyunon dat gobhon dat ahida gapason nan wheat.’ ”

Hay kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios ya nan kaittayan an buwa

(Marcos 4:30-32; Lucas 13:18,19)

³¹ Inab-abig bon Jesus di mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios an kananay “Hay pun-ap-apuwan Apu Dios ya mialig nah buwan di mustard an intanom di ohan taguh habal na. ³² Hidiyey kaittayan am-in hi buwa, mu tinummol ot umongngal ya hidiyey kaongngalan am-in hanadah nitanom hi habal. Dakol di hapang nan opa an ya pumbayaan di hamuti.”

Hay kialigan nan yeast

(Lucas 13:20,21)

³³ In-ingngon bon Jesus di mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios nah yeast. Kananay “Hay pun-ap-apuwan Apu Dios ya paddungna nan yeast an inalanan ohan babai ot ikammonah alina ot hidiyey nangipalbag nah kinapya nan tinapay.”

³⁴ Am-in dadiyen intuttudun Jesus nadah tatagun naamung ya impainnab-abig na. ³⁵ Hituwen inat nay immanungan di kinalin handin profetas Apu Dios an kananay “Painnab-abig kuy pangipainilaak ke dida nah ugge nainila nipalpuh naltuwan di luta ingganad uwani.”*

Kinalin Jesus di kibalinan nan inab-abig nan mipanggep hi holok

³⁶ Indani ya tinaynan Jesus nadan tatagu ot humgop nah ohan bale ya immali da nan disipulos na ot kanan dan hiyay “Nganney kibalinan nan inab-abig mun mipanggep

---

* 13:35 13:35 Psalm 78:2

hi holok?” ³⁷ Kananay “Ha-oy an Panguluwan di taguy kialigan nan tagun nuntunod hi maphod an wheat. ³⁸ Hay kialigan nan payo ya hituwen lutan niha-adan di tagu. Hanan wheat an nitunod ya dadiyey kialigan nadan tatagun migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. Hanan holok ya dadiyey nialigan nadan tatagun Satanas. ³⁹ Hanan buhul an nangihabuwig nah holok ya hi Satanas. Hay ahiani ya hidiyey kapoppogan di luta ya nadan munani ya dadiye nadan anghel. ⁴⁰ Ya hay pangamungan da nadah holok ta gobhon da ya mialig nah ahi maat hantuh kapoppogan di luta. ⁴¹ Te baalok nadan anghel kut eda amungon nadan nangitanuttuduh punliwatan ya nadan numpunliwat ta ⁴² ipae da dida nah mundadalang an apuy ta kumogakoga da ya kotokotomon day bab-a dah punholholtap da. ⁴³ Yaden hanada ken tatagun Apu Dios hidih pun-ap-apuwana ya makattibon maphod dan umat da nah algo. Pakannomnomon yuh tuwen kinalik.

Hay kialigan nan balitik

⁴⁴ Hay pun-ap-apuwan Apu Dios ya mialig nah balitik an nika-ut. Hinamak di ohan tagu, mu tinab-unana bo. Maka-an-anlah nunhamakana ot ena igattang am-in di ngunut na ta pangattang na nah lutan waday balitik na.

Hay kialigan nan pang-o

⁴⁵ Ya hay kialigan nan kigappatan hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya umat nah tagun e manibotiboh makakkaphod an pang-o ta gatangona. ⁴⁶ Waday hinamak nah ohan makakkaphod ot mibangngad hi bale nat ena pun-igattang am-in di ngunut na ot gatangona nan pang-o.

Hay kialigan nan tabukul ya nadan dolog

⁴⁷ Hay oha boh kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios ya nan tabukul. Deket inibka da nah baybay ya makna day

nunhihinatkon an dolog. ⁴⁸ Deket napnu nan tabukul on indakal da nah pingngit di baybay ta piliyon da nadan maphod. Hanada ken ad-adi ya iwele da. ⁴⁹ Athidiy ahi maat hantuh kapoppogan di luta te ahida umali nadan anghel ta amungon da nadan tatagu ne inappil da nadan gaga-iho ⁵⁰ ta ahida iwele didan nah mundadalang an apuy ta kumogakoga da ya kotokotomon day bab-a da te hay punholholtap da.”

⁵¹ Kanan Jesus nadah disipulos nay “Kon naawatan yun am-in nadan kinalikalik?” Ya kanan day “Om.” ⁵² Ot kananay “Hanadan muntuttuduh Tugun Moses an mangulug ke ha-on ta ituttudu day mipanggep hi pun-apuwan Apu Dios ya umat da bo nah tagun ipabuddu nan am-in di ngunut na, takon nadan ngunut na dih done ya nadan balu, ta idat nah kiphodan di ibba nan tagu.”

*Hay adi pangulugan nadan kaboblayan Jesus ke hiya
(Marcos 6:1-6; Lucas 4:16-30)*

⁵³ Nagibbu datuwen ab-abig Jesus ot tayanana diyen boble. ⁵⁴ Nibangngad hi bobleda ot e muntuttudu nah simbaan da ya namodwong nadan tataguh panuttudu na ot kanan day “Daana ni-boy nun-adalan tun tagu kediye intuttudu na? Takon di milagro ya atona! ⁵⁵ Kon bokon hiya nan imbabalen nan karpentero? Kon bokon hi Mariay inana ya tulang na da James, hi Jose, hi Simon ya hi Judas? ⁵⁶ Kon bokon hituy kiha-adan nadan tutulang nan binabai? Daana ni-boy nun-adalanan diye?” ⁵⁷ Hidiyey pangali da, kinali kahing dan hiya.

Mu kanan Jesus ke diday “Hay profetas ya kulugon ya tobalon di tataguh kabobboble, mu nadan kaboblayana ya pamilyana ya adida.” ⁵⁸ Gapu te adi mangulug nadan tatagu ke Jesus ya o-oha ya abuy milagron inat nah di.

*Hay natayan Juan an mumbonyag
(Marcos 6:14-29; Lucas 9:7-9)*

14

¹ Kediyeñ tiempo ya hi Herod di ap-apu nah probinsia an Galilee. Dingngol nay mipanggep ke Jesus ² ot kanana nadah ibba nay “Hiya din hi Juan an mumbonyag an namahuwan, kinali waday kabaelasan mangat hi milagro.” ³⁻⁴ Handi ya impadpap Herod hi Juan ot pikalabut na te nadutih Juan an kanalyonan Herod di “Gaga-iho ka te pinlom di ahawan tulang mu.” Kinalinah tuwe te makulug an pinlon Herod hi Herodias an ahawan tulang nan hi Felipe. ⁵ Mu gapun diyen kinalin Juan ya pinhod Herod an pipate, mu tumakut nadah Judyu te ibilang dan profetas hi Juan.

⁶ Nadatngan di algon panginomnoman dah nitungawan Herod ya nanayo nan babain imbabalen Herodias hi hinangngab nadan tatagun naamung ya maka-an-anlah Herod ⁷ ot isapatanan kananay idat nay nganneh diyen ibagan diyen babai. ⁸ Tinuttuduwan inana ot hay ibaganan Herod ya kananay “Pinhod kun idat mun ha-on ad uwaniy ulun Juan an mumbonyag an mihaad hi duyu.” ⁹⁻¹⁰ Makatuttuyuh Herod, mu nil-un insapatanay nay kalina ya dingngol nadan tatagu ot ena mo paputul di ulun Juan nah kalabut. ¹¹ In-ali dan niha-ad hi duyu ot idat da nah babai ot idat nan inana. ¹² Immali da nan disipulos Juan ot alan day adol na ot eda ilubuk ot ahida umen nangidatdatong ke Jesus.

*Hay numpakanan Jesus hi limay libun tatagu
(Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)*

¹³ Handih dingngol da Jesus hituwe ya tinaynan dah diyen boblen numbangka dat ume da nah boblen maid di tagu ta ab-abbu dah di. Dingngol nadan tataguh

kabobboblen imme da Jesus ya niunud dan indaldallan da inggana dimmatong da nah pangayan da. ¹⁴ Handih manatong da Jesus nah pingngit di baybay ya tinibo nan deya dah diy dakol an tatagu ya himmok na dida ot paphodona nadan mundogo.

¹⁵ Mungkahilong ya imme nadan disipulos hi kad-ana ot kanan day “Deyan mungkahilong yaden maid di pangal-an hi kanon hitu. Itud-ak mu ot kattog hantudan tatagut eda gumatang hi kanon da nadah nihnih-up an boble.” ¹⁶ Mu kanan Jesus di “Adi mahapul an eda ume. Idatan yu didah kanon da.” ¹⁷ Kanan dan hiyay “Mu limlimman tinapay ya dudduwwan dolog ya abuy dehtu.” ¹⁸ Kananan diday “Takon, ialy yuh tu.” ¹⁹ Ot kalyona nadah tatagun umbun da nah maholok. Inalana nan liman tinapay ya duwan dolog ot itangad nan numpasalamat ke Apu Dios. Pinani-ang na nan tinapay ot idat na nadah disipulos na ot pun-ikap-ong da nadah tatagu. ²⁰ Nangan dan amin ot mabhug da ya dakol pay di natdaan. Inamung nadan disipulos ya napnuy himpulut duwan kaba. ²¹ Hay uyap nadan nangan ya limay libu, mu ugge nakibilang di binabai ya u-unga.

*Hay nundalanan Jesus nah tap-on di danum
(Marcos 6:45-52; Juan 6:15-21)*

²² Indani ya impumbangkan Jesus nadan disipulos na ot pamanguluwona dida nah dommang nan boble ot ahina itud-ak nadan tatagu. ²³ Imme nadan tatagu ot ahi ume nah bilid an e mundasal. Ot handih mungkahilong ya oh-ohha nah di. ²⁴ Hanada ken disipulos na ya wadada nah gawwan nan baybay yaden nahalman di dalluyun ya midamuy nal-ot an dibdib ke dida. ²⁵ Indanit mungkabigat ya mangalih Jesus hi kad-an dan mundaldallan nah tap-on di danum ²⁶ ta handih tinibon nadan disipulos na ya

timMattakut dan kanan day “Deya on banig!” Namahig di takut da,²⁷ mu kimmalih Jesus an kananay “Adi kayu tumakut, mundinol kayu te ha-on.”²⁸ Kanan Pedroy “Apu, deket makulug an he-a ya ipadalanak damdama tuh tap-on di danum ta umaliyak hi kad-am.”²⁹ Ya kanan Jesus di “Makah.” Gimmawah Pedro ot mundallan nah tap-on di danum an mangeh kad-ana.³⁰ Mu ginibok na nan nal-ot an puwok ya timmakut ot mungkalimu ot kananay “Apu, baddanganak!”³¹ Pinghanadi ya immeh Jesus ot ognanay taklen Pedro ot kananan hiyay “Makudang di pangulug mu. Tipet nunhalinduwa ka?”³² Imme da Jesus ke Pedro nah bangka ya natikod nan puwok.³³ Hanadan wada nah bangka ya daydayawon dah Jesus an kanan day “Makulug an Imbabale dakan Apu Dios.”

*Hay nangaanan Jesus hi dogon nadan tatagud Genesaret
(Marcos 6:53-56)*

³⁴ Numbangka da Jesus ot umagwat da nah bobled Genesaret³⁵ ya inimatunan nadan tataguh di ot eda pun-ipaayag nadan mumpundogo nah nungkih-up an boble ot ieda didah kad-ana.³⁶ Numpahpahmok dan hiya ta iabulut nan dapaon da ni-moy udun di bulwatina. Ya amin da nan nanapa ya nakaan di dogoda.

*Hay mipanggep nadah Pharisee
(Marcos 7:1-13)*

15

¹ Ohan algo ya wada nadan Pharisee ya nadan muntut-tuduh Tugun Moses an iJerusalem an immali dah kad-an Jesus ot kanan dan hiyay ² “Tipet hanada ken disipulos mu ya adida un-unudon di pangi-en di aammod taku? Tipet na-ala on nangan da takon di uggeda nun-ula?”

³ Hinumang Jesus an kananay “Ya tipet dakayu ke ya ngohayon yuy tugun Apu Dios ta hay pangi-en di taguy un-unudon yu? ⁴ Hay tugun Apu Dios ya kananay ‘Un-unudon yu ya ipaptok yu da amayu ke inayu’* ya hay oha bon tuguna ya kananay ‘Hay tagun waday gaga-ihon kalyonan amana weno hi inana ya mahapul an mate.’† ⁵ Mu hay ituttudu yu ya kanan yuy ‘Am-in nan ibaddang hi ammod ya takon di adi idat hin hi Apu Dios di pangidatan kediye.’ ⁶ Ta hidiye nan kanan yu moy takon di adi baddangan di ammod ten nidat ke Apu Dios nan ibaddang ot ke dida. Hidiyey kitib-anan paka-un-unudon yuy pangi-en di tagu mu nan tugun Apu Dios. ⁷ Makallangkak kayu! Mipanggep ke dakayuy kinalin din profetas an hi Isaiah an kananay ⁸ ‘Datuwen tatagu ya kanan day un-unudonak, mu hay kakulugana ya adi te kalida ya abuh diye. ⁹ Maid hilbin di pundayawan dan ha-on te hay tugun di taguy itanuttudu dan maunud on kanan day ha-on di kon tugun ke dadiye, mu bokon.’”

Hay mangipagaga-ihoh tagu
(*Marcos 7:14-23*)

¹⁰ Inayagan Jesus nadan tataguh kad-ana ot kanan diday “Donglon yu tun kalyok ta maawatan yu. ¹¹ Bokon hay kanon di mangipagaga-ihoh tagu, mu hay kalyon an malpuh nomnom.” ¹² Imme nadan disipulos hi kad-ana ot kanan day “Hidiyen kinalim di nangipaboh-ol nadah Pharisee.” ¹³ Hinumang na dida an impainnababig na. Kananay “Am-in di nitanom an bokon hi Amah langit di nangitanom ya mabagut. ¹⁴ Kinali adiyu un-unudon nadan Pharisee te dida ya umat da nah nakulap an mangipanguluh dalanon di ibbanan nakulap ta loktat ya mag-a dan duwa.”

* 15:4 15:4 Deut. 5:16 † 15:4 15:4 Exodus 21:17

¹⁵ Kimmalih Pedro ot kananay “Nganney kibalinan nan kanam an bokon hay kanon di mangipagaga-ihoh tagu?” ¹⁶ Kanan Jesus di “Tipet takon di dakayu ya adiyu maawatan? ¹⁷ Kon uggeyu inilan hanan kanon di tagu ya umeh putuna ne ahi bo bimmuddu nah budduwana? ¹⁸ Mu nan kalyon ya malpuh nomnom an hidiyey mumpagaga-ihoh tagu te ¹⁹ hay nomnom di kalpuwan di gaga-ihon umat hi pumate, ihuyop di bokon inayan, aton di malalao, mangako, munlangkak ya muntumbuk ta panadag hi ibban tagu. ²⁰ Datuwey mumpagaga-ihoh tagu, bokon hay adina pun-olahan hi taklenat ahi mangan.”

*Hay pangulug nan babain bokon Judyu
(Marcos 7:24-30)*

²¹ Tinaynan da Jesus hidiyen boble ot ume da nadah bobled Tyre ya ad Sidon ²² ya wada on babain bokon Judyu an iKanaan an immalih kad-ana ot kananan hiyay “Apu, an holag David, homkonak anhan te dehdi nan imbabalek an nahikpan an namahig di punholholtapana.” ²³ Mu ugge himmumang hi Jesus ot kanan nadan disipulos ke hiyay “Itud-ak mu tun babain miunuunud te deyan tumling.” ²⁴ Kananay “Ha-oy ya nitud-akak an mamaddang ya abu nadah Judyun holag Israel an mialig hi natalak an kalnero.” ²⁵ Mu hidiyen babai ya adi manghop ot mundukkun hi hinangngab na ot kananay “Apu, bad-danganak anhan.” ²⁶ Hinumang Jesus an kananay “Adi maphod an alan di kanon di u-unga ta ipakan hi ahu.” ²⁷ Ya kanan nan babaiy “Makulug hinae, Apu, mu miabulut di ahun mangan hi mag-an makan.” ²⁸ Ya kanan Jesus ke hiyay “Tulang ku, naat mo nan pinhod mu te ongal di pangulug mu.” Ot kediye ya nakaan nan dimonyon nihkop nah imbabalen diyen babai.

Impaphod Jesus nadan mumpundogo

²⁹ Tinaynan da Jesus hidiyen boble ot idalan dah pingngit di Baybay an Galilee ot ume nah bilid ot handih dimmatong da ya inumbun hi Jesus. ³⁰ Immali day dakol an tatagun nun-iali dah kad-anay napilay, naparalyze, nakulap, nanganga ya nadan udum an mundogo ot paphodona dida. ³¹ Namodwong da te kumali mo nadan nanganga ya pinumhod mo nadan naparalyze, dumallan mo nadan napilay ya pakaang-ang da mo damdama nadan nakulap ot daydayawon dah Apu Dios an Dios nadan holag Israel.

Hay namakanan Jesus hi opat an libun tatagu

(Marcos 8:1-10)

³² Inayagan Jesus nadan disipulos na ot kananay “Mahmok datuwen tatagu te tulun algon nakihkihtu dan ha-on ta deyan maid moy kanon da. Adik pinhod an itud-ak dida te naagangan da ya indani ya mahalangob dah dalan.” ³³ Kanan nadan disipulos nay “Daanay etaku pangal-an hi kanon hitun maid di boble yaden dakko-dakkol da hantudan tatagu?” ³⁴ Kanana ke diday “Kaatnan tinapay di wada?” Kanan day “Pitu ya waday o-ohan dolog.” ³⁵ Ot pab-unon Jesus nadan tatagu. ³⁶ Inalana nan pitun tinapay ya nan o-ohan dolog ot mumpasalamat ke Apu Dios. Pinani-ang na ot idat na nadah disipulos na ot pun-ikap-ong da nadah tatagu. ³⁷ Nangan dan am-in ot mabhug da. Inamung nadan disipulos di natdaan ya napnuy pitun kaba. ³⁸ Umeh opat di libuy bilang nadan linalakin nangan, mu ugge nakiuyap di binabai ya u-unga. ³⁹ Nagibbuh diye ot paanamuton Jesus nadan tatagu ot ahida mumbangkan immed Magadan.

*Hay nangibagaan nadan tatagun ipatibon Jesus di milagro
(Marcos 8:11-13; Lucas 12:54-56)*

16

¹ Immali day udum an Pharisee ya Saducee an mamatanan Jesus ot ibaga dan atonay milagro an malpun Apu Dios. ² Mu hinumang nan kananay “Deket mungkalimuy algo ta maingit di kabunyan ya kanan yuy adi umudan hi bigat ³ ya deket nah biggatna ta mungkukulabut ya kanan yuy umudan. Nalaing kayun mangimatun hi tibon yuh kabunyan, mu adi kayu pakaimatun hi ma-ma-at ad uwani. ⁴ Gaga-iho kayu tatagud uwani! Mumbaga kayuh pangimatunan yuh kabaelan Apu Dios, mu maid di udum hin bokon ya abu nan naat ke Jonah.” Nagibbuh diye ot taynan Jesus dida.

*Hay nihallah ituttudun nadan Pharisee ya nadan Saducee an nialigan nan yeast an mumpalbag hi tinapay
(Marcos 9:14-21)*

⁵ Naagwat da Jesus nah baybay ya ninomnom nadan disipulos nan nakal-iwan dan numbalun hi tinapay. ⁶ Kanan Jesus ke diday “Halipat-an yu ot nan yeast di Pharisee ya nadan Saducee.” ⁷ Munhuhummangan nadan disipulos an kanan day “Man-uket kinali nah diye ya kinal-iwan takun numbalun hi tinapay.” ⁸ Inilan Jesus di kalkalyon da ot kananay “Makudang di pangulug yun ha-on te tipet hay kamaid di tinapay takuy ihuhummangan yu? ⁹ Kon adiyu pay maawatan? Kon kinal-iwan yu handin nami-angak hi liman tinapay ot kanon di liman libun tatagu ya kaatnay kabay inamung yun natdaan? ¹⁰ Ya kon kinal-iwan yu bo din pitun tinapay an pinani-ang ku ot kanon di opat an libun tatagu, kaatnan kabay inamung yun natdaan? ¹¹ Tipet adiyu maawatan an bokon hay tinapay di kalkalyok ke dakayu hi nangaliyak an halipat-an yuy yeast nadan Pharisee ya nadan Saducee?” ¹² Ot ahi nuppe maawatan nadan disipulos nan bokon hay yeast an

ikamoh tinapay di kalkalyon Jesus, mu nan mipanggep hi ituttudun nadan Pharisee ya nadan Saducee.

*Hay nangalyan Pedro hi pangulug nan Jesus
(Marcos 8:27-30; Lucas 9:18-21)*

¹³ Manatong da Jesus ad Cesarea Philippi ya hinanhanana nadah disipulos nan kananay “Dahdi pe tuwali kanan di tatagu mipanggep ke ha-on an Panguluwan di tagu?” ¹⁴ Ya kanan day “Hay udum ya kanan day he-a din hi Juan an mumbonyag ya hay udum ya kanan day he-a din hi Elijah. Wadada boy udum an kanan day he-a din hi Jeremiah weno he-ay oha handidah udum an profetas Apu Dios.” ¹⁵ Ya kanan Jesus ke diday “Dakayu ya-, dahdiyak pe tuwali?” ¹⁶ Himmumang hi Simon Pedro ot kananay “He-ah Kristo an Imbabalen nan Dios an wadat nangamung.” ¹⁷ Kanan Jesus ke Pedroy “He-a Simon an nak Jonah ya umamlong ka te ugge nalpuh nomnom muh naen kinalim, mu impanomnom Apu Dios hi langit ke he-a. ¹⁸ Ad uwani ya ngadanan dakah Pedro an hay kibalinana ya batu. He-a Pedroy puun di ahi pangulugan di tatagun ha-oy te gapu kenaen kinalim mipanggep ke ha-on. Hidiyen pangulug dan ha-oy ya maid di kabaelan Satanas an mangaan, takon di mate da. ¹⁹ Idat kun he-ay kalebbengam ta he-ay mangdon hanadah aladdun di punap-apuwan Apu Dios ta hay adim abuluton hituh luta ya adi damdama abuluton Apu Dios hi langit. Hay abulutom hituh luta ya abulutona damdamah langit.” ²⁰ Nagibbuh diyen kinali na ot pakatuggunona didan adida kalkalyon hi udum an hiyah Kristo.

*Hay nangipainilaan Jesus hi ahina punholholtapan ya katayan
(Marcos 8:31—9:1; Lucas 9:22-27)*

²¹ Kediyeen tiempoy nangipainilaan Jesus nadah disipulos na nah ahi maat ke hiya. Kananay “Mahapul an umeyak ad Jerusalem ya munholholtapak te hay aton nadan mangipangpanguluh Judyu, nadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses. Ahiyak pipate, mu hi mikatlun algo ya mamahuwanak.” ²² Inayagan Pedroh Jesus nah e-elena ot kananan hiyay “Apu, hana ot ta adi iabulut Apu Dios ta adi maat di athina.” ²³ Mu inliggu nan Pedro ot kananay “Mange-ele ka! Umat ka damdaman Satanas. Pinhod mun iadiy mahapul an maat ke ha-on. Hay punnomnom mu ya ugge nalpun Apu Dios, mu nalpuh nomnom di tagu!”

²⁴ Ot kanana nadah disipulos nay “Hay tagun pinhod nan mangun-unud ke ha-on ya mahapul an adina ikak-aguy nitaguwana tuh luta ya ippol nay punholholtapana gapuh pangun-unudanan ha-on takon di hidiyey lummu katayana. ²⁵ Te hay tagun hay nitaguwana tuh luta ya abuy nonomnomona ya adi midatan hi biyag an maid di poppog na. Mu hay tagun paka-un-unudonak takon di humlun hi katayana ya hiyay midatan hi biyag an maid di poppog na. ²⁶ Takon di alan di tagun am-in tun wadah luta ya maid di hilbina hin adi midatan hi biyag an maid poppog nat mihi-an ta nangamung ke Apu Dios. Te hay tagun mihi-an ke Apu Dios ya maid di maat na. ²⁷ Ha-oy an Panguluwan di tagu ya ahi kami umalin nadah anghel ta matiboy dayaw min umat hi dayaw Aman hi Apu Dios. Kediyeen aliyak ya humalyaok am-in di tagu ta nadan gagai-hoy inainat da ya makastigu da ya nada ken maphod di inainat da ya midatan dah gun-udon da. ²⁸ Nomnomon yu tun kalyok an wadadah tun dakayuy adi mate inggana tibonak bon Panguluwan di tagu ya nan pun-ap-apuwak.”

*Hay nalummanan di ang-ang Jesus
(Marcos 9:2-13; Lucas 9:28-36)*

17

¹ Nala-uy onom an algo ya ingkuyug Jesus hi Pedro ya nadan hintulang an da James ke Juan ot ume da nah natag-en bilid ot ab-abbu dah di. ² Kediyeen wadadah di ya nalumman di ang-ang Jesus an hay angana ya umat nah algon humili ya hay bulwatina ya numbalin hi makabbayak an humili damdama. ³ Kal-inadi ya tini-bon nadan tulun disipulos da Moses ke Elijah an mak-ihumhummangan dan hiya. ⁴ Ot kumalih Pedron Jesus an kananay “Apu, maphod ta wada takuh tu, ya deket pinhod mu ya miha-ad takuh tu ta mangapyaak hi tulun ab-abbung ta he-ah oha, hi Moses hi oha ya hi Elijah hi oha.” ⁵ Handih mungkalih Pedro ya pinghanadi ya waday humilin kulabut an nipottok ke dida ot haniyana dida. Ya waday kalin nalpun nah kulabut an kananay “Hituwey Imbabalek an impakappinhod ku ya mangipaamlong ke ha-on. Un-unudon yuy kalyona.” ⁶ Timmakut da nan tulun disipulos hi nangngolan dan diyen kali ot munlukbub da, ⁷ mu immeh Jesus ot dapaona didan kananay “Adi kayu tumakut. Tumaddog kayu ot ya abu.” ⁸ Mun-ang-aang-ang da ya abunah Jesus an wada.

⁹ Handih mundayyu da ya tinugun Jesus didan kananay “Adiyu kalkalyon hidiyen tinibo yu ingganay mamahuwanak an Panguluwan di tagu.” ¹⁰ Imbaga dan hiyay “Tipet kanan nadan muntuttuduh Tugun Moses di kah-in di umalih Elijah ta ahi umali nan itud-ak Apu Dios?” ¹¹ Kananay “Makulug an kah-in di umalih Elijah ta idadaanay tataguh aliyan diyen itud-ak Apu Dios. ¹² Mu kalyok ke dakayun immali mo tuwalih Elijah, mu ugge ini-matunan di tatagu ot punholholtapon da ya athidin ha-on

an Panguluwan di tagun punholholtaponak damdama.”
¹³ Hay naawatan da ya hi Juan an mumbonyag di kalkalyon Jesus.

*Hay nangaanan Jesus hi nihkop nah unga
 (Marcos 9:14-29; Lucas 9:37-43)*

¹⁴ Dimmatong da Jesus hi kad-an nadan tatagun naa-
 mung ya imme on ohan taguh kad-ana ot mundukkun ot
 kananay ¹⁵ “Apu, homkom anhan nan imbabalek an lalaki
 ta kaanom di koldana te nahalman di punholholtapana.
 Nun-ogaogah danum ya hi apuy. ¹⁶ In-ek nadah disipulos
 mu, mu adida kabaelan an paphodon.” ¹⁷ Kanan Jesus ke
 diday “Ag-agam kayun tatagud uwani, antipet gaga-iho
 kayu ya makudang di pangulug yu? Kon eyak makihki-
 htun dakayu ta nangamung? Kaatnay pangan-anusak ke
 dakayu? Iali yuh tu nan unga.” ¹⁸ Kinalyana nan nihkop
 ya nakaan ot pumhod nan unga.

¹⁹ Handih ab-abbu da Jesus ya nadan disipulos na ya
 kanan dan hiyay “Tipet dakami ke ya adi kami pakakaan
 kediyen nihkop?” ²⁰ Kananan diday “Man-uke ya ugge
 nihamad di pangulug yu. Kalyok ke dakayun makulug
 an takon di ittay di pangulug yu umat nah kinaittay di
 buwan di mustard, mu ta nahamad ya damanan deket
 kanan yuy mit-an nan bilid ya mit-an. Damanan maat di
 ngannen pinhod yu hin nahamad di pangulug yu. ²¹ Hay
 umat kediyen nihkop ya kah-in di muntopol kayun adi
 kayu mangangan nah pundasalan yu ta ahi makaan di athidin
 nihkop.”

*Hay pidwanah nangalyan Jesus hi katayana
 (Marcos 9:30-32; Lucas 9:43-45)*

²² Handih naamung da Jesus ya nadan disipulos hidid
 Galilee ya kananan diday “Ha-oy an Panguluwan di tagu

ya ahiyak alan hanadah tatagun ²³ ahi mamaten ha-on, mu hi katlun di algoh katayak ya mamahuwanak.” Dingngol nadan disipulos nah tuwe ya u-umyung da.

Hay bayad di buwis di Templo

²⁴ Handih dimmatong dad Kapernaum ya immali nadan mun-amung hi buwis hi kad-an Pedro ot kanan dan hiyay “Kon oggan mumbayad nan Apu yuh buwis di Templo?”

²⁵ Hinumang Pedron kananay “Om.” Hinumgop da Pedro nah bale ya namanguluh Jesus an kimmali. Kananay “Simon, dahdiy mumbayad hi buwis hi gubilnu, kon nadan bimmoble weno nadan e nakibobleh di?” ²⁶ Kanan Pedroy “Hanadan tatagun nakibobleh diy mumbayad.” Ya kanan Jesus di “Deket umat hina ya adi mahapul an mumbayad nadan tataguh di hi buwis da. Paddungnan ha-oy an Imbabalen Apu Dios an adi mahapul an mumbayadak hi buwis di Templo Apu Dios.

²⁷ Mu takon, eka mamunwit ta nan mamangulun bunwitom ya takangom di tokona ot wadah diy pihhu. Alam ta hidiyey ibayad tah buwis di Templo ta adida bumoh-ol.”

*Hay katagtag-ayan nah pun-ap-apuwan Apu Dios
(Marcos 9:33-37; Lucas 9:46-48)*

18

¹ Kediye ya hinanhanan nadan disipulos Jesus an kanan day “Dahdiy katagtag-ayan hi pun-ap-apuwan Apu Dios?”

² Immayag hi Jesus hi unga ot pataddogonah hinangngab da ot kananay ³ “Donglon yu tun kalyok ke dakayu. Kahin di miummat kayuh u-unga ta ahi nadaman migappat kayuh pun-ap-apuwan Apu Dios. ⁴ Hay tagun ipababa nay adol nan umat tuh unga ya hiyay katagtag-ayan hi pun-ap-apuwan Apu Dios. ⁵ Ya nan tagu an mamhod hi u-unga gapun ha-on ya ha-oy di pohdona.

*Hay tagun humlun hi punliwatan
(Marcos 9:42-48; Lucas 17:1,2)*

⁶ Hanan tagun hiyay humlun hi punliwatan ya pangiwalongan di ka-kulug na hi pangulug nan ha-on ya kudukdulnay tayunan di bagang nah ongal an batu ya inggah baybay. ⁷ Mahmok day tatagu tuh luta te wadaday humauhaul ke didat munliwat da. Wada tuwaliy athidi, mu makakkahmok nan tagun humauhaul hi ibbana te nahalman di kastiguna.

⁸ Deket hay hukiyu weno hay takleyuy humlun hi punliwatan yu ya kudukdulnay putulon yu ta iwele yu. Kudukdulnay maid di ohan takleyu weno hukiyu mu ta waday mikadwah biyag yu mu nan e wadan duway takleyu ya hukiyu, yaden ekayu umen nah apuy an adi mad-op. ⁹ Deket hay matayuy humlun hi punliwatan yu ya kudukdulnay duk-iton yu ta iwele yu. Kudukdulnay maid di ohan matayu mu ta waday mikadwan biyag yu mu nan e wadan duway matayu, yaden ekayu umen nah apuy hi impierno.

*Hay kialigan nan kalneron natalak
(Lucas 15:3-7)*

¹⁰ Tibon yu ta adiyu pihulon takon di oha hantudah unga te kalyok ke dakayu an nadan anghel dan mangipap-paptok ke dida ya wadadat nangamung hi kad-an Apu Dios hi langit. ¹¹ [Ha-oy an Panguluwan di tagu ya immaliyak hituh lutan mangihwang hi naliwat.]

¹² Nganney aton di ohan tagun waday hinggatut hi kalneronan natalak di oha? Hay atona ya tayanana nan nahiyam ta hiyam an kalnerona nah ena nangipattolan ta ena hamakon hidiyen natalak. ¹³ Ya deket hinamak nah diyen ohan natalak ya ong-ongal di amlong na ketuwen ohan kalneron natalak mu hay amlong na nadah nahiyam ta hiyam an ugge natalak. ¹⁴ Athidi damdama ke Aman

hi Apu Dios hi langit an adina pinhod an waday matalak, takon di ohan taguna.

Hay aton hi numbahul an ibba

¹⁵ Deket waday numbahul ke dakayu ya ume kayuh kad-ana ta deket ab-abbu kayu ya ipainila yun hiyay bahul nan dakayu, ta deket muntutuyuh bahul na ya maphod boy pun-hintulangan yu. ¹⁶ Mu deket adina abuluton ya umayag kayuh oha weno duwan tagut waday muntistiguh panugunan yun hiyah numbahulana.* ¹⁷ Mu deket kapyanan adina donglon di panugun yu, kalyon yu nadah ibbayun mangulug ta diday manugun ke hiya ya deket kapyanan adina donglon ya adiyu mo ibilang hidiyen tagu an ibbayun mangulug.

Hay miadi ya hay miabulut

¹⁸ Kalyok ke dakayu: Am-in di adiyu abuluton hituh luta ya hi Apu Dios an wadah langit ya adina damdama abuluton. Ya hay abuluton yu tuh luta ya abulutona damdamah langit.”

¹⁹ Kanan bon Jesus di “Deket ihummangan di duwan taguy pinhod dan ibagah dasal da ya aton Ama an wadah langit hidiyen ibaga da. ²⁰ Te deket duwa weno tulun naamung an mundayaw ke ha-on gapuh pangulug da ya wadaak ke dida.”

Pakawanak takuy ibba takun mumbahul ke ditaku

²¹ Immeh Pedroh kad-an Jesus ot kananay “Apu, mam-ingkaat an pakawanak di ibbak an mumbahubahul ke ha-on? Mamimpitu?” ²² Kananay “Bokon mamimpitu ya abu, mu mamimpituy napitu.”

²³ In-ingngon Jesus di pun-ap-apuwan Apu Dios hi ohan ap-apu an kananay “Wada nan ohan ap-apun pinhod nan

---

* 18:16 18:16 Deut. 19:15

bayadan nadan muttatyu nay inutang dan hiya. ²⁴ Inala na nan nangitudokanah utang ot paayag na nan ohan muttatyunan linibuy utang na. ²⁵ Adi pakabayad te maid di pihhuna ot kanan nan apunay ‘Mahapul an migattang kayun am-in an hin-am-a ya am-in di wadan dakayu ta pamayad muh utang mu.’ ²⁶ Mu nundukkun nan muttatyuh hinangngab nan apuna ot kananay ‘Homkonak anhan, had-om ta ahik bayadan am-in.’ ²⁷ Himmok nan apuna nan muttatyuna ot ipaenan kananay ‘Takon kattog di adim bayadan hidiyen utang mu!’

²⁸ Imme nan muttatyu ot dammuwonah dalan nan pad-dungnan muttatyun impautanganah hinggatut an pihu ot podnona ot hoklonan kananay ‘Bayadam nan inutang mun ha-on.’ ²⁹ Nundukkun hidiyen muttatyu ot kananay ‘Had-om anhan ta ahik bayadan.’ ³⁰ Mu adi tobalon nan muttatyu ot ena pikalabut ot ya abu nan ibbanan muttatyu ta ingganay boklaona nan utang na. ³¹ Tinibon nadan ibbanan muttatyuh diyen naat ya adida pinhod, kinali eda indatdatong nah apuda. ³² Ipaayag nan apudah diyen muttatyuna ot kananay ‘Gaga-iho kan muttatyu! Uggek impabayad nan utang mu te numpahpahmok kan ha-on. ³³ Gulat na ot ya homkom damdamay ibbam an muttatyu.’ ³⁴ Ot gapuh bungot nan apuda ya impikalabut nat inggana boklaonan am-in di utang na.” ³⁵ Ot ahi kanan Jesus di “Athidiy aton Apu Dios an deket adiyu kal-iwan di bahul di ibbayu ya adina damdama kal-iwan di liwat yu.”

*Hay tuttudun Jesus mipanggep hi pumbolhayan di himbale
(Marcos 10:1-12)*

19

¹ Nagibbuh diyen intuttudun Jesus ot taynan dah diyen bobled Galilee ot ume dad Judea an inagwat da nan

Wangwang an Jordan. ² Nikuyug day dakkodakkol an tatagu ot kaanonay dogon nadan mumpundogo.

³ Wadaday immalin Pharisee an mamatnan Jesus hin mihallay panumang nan kanan day “Kon iabulut di tugun takun Judyu an ibolhen di lalakiy inayana takon di nganney kalyonah gapuna?” ⁴ Kanan Jesus di “Kon uggeyu naawatan nan impitudok Apu Dios an kananay ‘Handih lappuna ya lintun Apu Dios di ohan lalaki ya ohan babai?’ ⁵ Hituwey gapunan hay lalaki ya taynana da amanan inanat mun-addum da nah inayanat kay da mo oha.” ⁶ Kanan bon Jesus di “Deket mun-addum datuwen duwa ya adida mo duwa, mu kay da oha, kinali adinadaman e punhi-anon di taguy impun-addum Apu Dios.” ⁷ Kanan bon nadan Phariseey “Mu tipet kanan Moses nah tugunay damanan ibolhen di lalakiy inayana hin kapyaanay papel hi pangibolhayana ya ahina intud-ak nan babai?”* ⁸ Ya kanan Jesus ke diday “In-abulut Moses te namahig kayun adi kayu matuttuduwan, mu handih lappunah nunlutuwan Apu Dios hi am-in ya uggena in-abulut di athidi. ⁹ Kalyok ke dakayun hay lalakin ibolhe nay inayanat mumbintan ya maliwat te ihuyop nay udum an babain bokon nan namangulun inayana. Hay ya abu lebbeng nan pumbolhayana di himbale ya hin inhuyop di inayan di bokona inayan.”

¹⁰ Ya kanan nadan disipulos nay “Deket athina, kuduk-dulnay adita malahin.” ¹¹ Ya kanan Jesus ke diday “Adinadaman am-in di tagu ya adida malahin te abuna nadan indatan Apu Dios hi gahat nan adi malahin. ¹² Dakol di gapunah adi kalahinan di tagu te wadaday nitungon adinadaman malahin. Hay udum ya adida malahin te dinadag di ibbadan tagu dida ya hay udum ya adida malahin te in-ohha day nomnom dah ngunuda mipanggep ke Apu

---

* 19:7 19:7 Deut. 24:1

Dios. Dakayun adi malahin gapuh ngunuyu mipanggep ke Apu Dios ya maphod hin hidiyey un-unudon yu.”

*Hay ongal an pamhod Jesus nadah u-unga
(Marcos 10:13-16; Lucas 18:15-17)*

¹³ Wadaday tatagun nun-iali day imbabale dah kad-an Jesus ta eda ipadapan hiya ya ta idasalana dida, mu inhong-ak nadan disipulos na dida. ¹⁴ Mu kanan Jesus di “Adiyu iadiy aliyen di u-ungan ha-on. Hanadan migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya hay umat ke datuwen u-ungay pangi-eda.” ¹⁵ Inhakmo nay taklenah uluda ot idasalana dida ot ahina taynan dida.

*Hanan ohan kat-agun kadangyan
(Marcos 10:17-31; Lucas 18:18-30)*

¹⁶ Indani ya immaliy ohan taguh kad-an Jesus ot kananay “Apu, nganney maphod an atok ta midatanak hi biyag an maid di poppog na?” ¹⁷ Kanan Jesus ke hiyay “Tipet ha-oy di pangibagaam mipanggep hi maphod? Hi Apu Dios ya abuy maphod. Deket pinhod muy biyag an maid di poppog na ya un-unudom di tuguna.” ¹⁸ Kanan nan taguy “Nganney tugun Apu Dios an un-unudok?” Kanan Jesus di “Adika pumate, adim ihuyop di bokon mu inayan, adika mangako, adim kalyon di adi makulug mipanggep hi ibbam an tagu,† ¹⁹ un-unudom da amam ke inam ya pohdom di ibbam an tagu umat hi pamhod muh adol mu.” ²⁰ Ya kanan nan taguy “Am-in danaen tugun ya inun-unud ku. Nganne pay di mahapul an atok?” ²¹ Kanan Jesus ke hiyay “Deket pinhod mun maid di kudang muh hinangngab Apu Dios ya em igattang am-in di limmum ta idat mu nan pihhun nunggatangam hanadah nawotwot ta waday ongal an kinadangyan muh langit. Hituwey

---

† 19:18 19:18 Deut. 5:17-19

atom ya ahika niunud ke ha-on.” ²² Handih dingngol nan taguh diye ya imme an u-umyung te kaddakaddangyan.

²³ Kanan Jesus nadah disipulos nay “Nomnomon yu tun kalyok. Naligat di kadangyan an migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. ²⁴ Ipidwak bon kalyon, nalaklakay humgopan di kamel hi tolok di bilat mu hay kigappatan di kadangyan hi pun-ap-apuwan Apu Dios.” ²⁵ Dingngol nadan disipulos hidiyen kinalina ya masdaaw da ot kanan dan hiyay “Dahdi moy mihwang ta migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios?” ²⁶ In-ang-ang Jesus ke dida ot kananay “Hay tagu ya adina kabaelan an mangihwang hi adol na. Hi Apu Dios ya abuy mangihwang hi tagu te hiya ya kabaelasan atonan am-in.”

²⁷ Ya kimmalih Pedron kananay “Apu, dakami ya-inwalong min am-in ot miunud kamin he-a. Nganney gun-udon mi?” ²⁸ Kanan Jesus ke diday “Donglon yu tun kalyok ke dakayu, hantuh kahannotan am-in tun wadad uwani ya ha-oy an Panguluwan di taguy ahi umbun nah ubunan di ap-apu. Ahi kayu makib-un ke ha-on an munhumalyah holag nadan himpulut duwan imbabalen Israel. ²⁹ Hanan tagun tinayananay balena, tutulang na, aammod na, imbabalena ya payona gapuh pangun-unudan nan ha-on ya dakol di midat ke hiyan gun-udona ya midatan hi biyag an maid di poppog na. ³⁰ Dakol day tatagun mibilang an natag-ed uwani, mu diday ahi nakababba ya dakol day nakababbad uwani, mu diday ahi mibilang an natag-e.”

20

Hay mipanggep nadah mungngunuh lagunta

¹ Nun-ab-abig hi Jesus an kananay “Hay kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios ya nan tagun waday laguntanan himmalaman an e maniboh mungngunuh di.

² Ya wadaday hinamak na ot ihuhummangan day tangdanon di ohan taguh ohan algo ot pungngunuwona dida.

³ Nunggateway algo ot umeh malkadu ya wadada boy tatagun maid di at-atton da. ⁴ Ot kananan diday ‘Ume kayu ta ekayu mungngunuh laguntak ta tangdanan dakayuh

ustu.’ ⁵ Ot ume da nan tatagun e nungngunu. In-

danit maal-algo ya wadada boy inayaganan mungngunu. Himbatangan ya wada boy hinamak nan mungngunu.

⁶ Mungkahilong ot ume bo nah malkadu ya wadada boy tinibo nah tatagun muntattaddog ot kananan diday ‘Tipet

pakawahon yuy ohan algo?’ ⁷ Ya kanan dan hiyay ‘Maid di mangayag ke dakamih emi pungngunuwan.’ Ot kananan

diday ‘Deket athina ne makayu ta ekayu mungngunuh laguntak.’

⁸ Nahilong mon diye ya impaayag nan kon lagunta nan mumpaptok hi laguntana ot kananay ‘Ayagam nadan mungngunut idat muy tangdan da. Pamanguluwom an

idat di tangdan nadan nanguddidin nungngunu ta ahim idat di tangdan nadan namangulu.’ ⁹ Immali da nan nanguddidin nungngunu ot idat nay himpipihun hidiyey

tangdan dah hin-algo. ¹⁰ Immali da nan namangulun nungngunu ya kanan da pe on ong-ongal di tangdan da,

mu adi te hin-oh-an pihu damdama. ¹¹ Indani ya mundik-lamu dan kanan day ¹² ‘Hanadan nanguddidi ya hin-oras ya abuy nungngunuwan da ya dakami ke ya inlappu mih

biggatna ot mapopotangan kami ya antipet nun-iingngoy tangdan mi?’ ¹³ Mu kanan nan kon lagunta nah oha ke

diday ‘Ibak, ugge dakayu dinalogat te hidiyey inuhummangan takun tangdan yuh hin-algo. ¹⁴ Alan yu ot ya abut

umanamut kayu. Nangamungak hin kanak di iingngok di tangdan nadan nanguddidi nah tangdan yun namangulu.

¹⁵ Nangamungak hi pangiatlak hi pihhuk. Kon umamo kayu te himmok ku dida?’ ” ¹⁶ Kanan Jesus di “Athinay ahi

maat hi udum hi algon nadan tatagun nakababba uwan
ya diday ahi mibilang an natag-e, ya nadan mibilang an
natag-ed uwan ya diday ahi nakababba.”

*Hay pitlunah nangalyan Jesus hi katayana
(Marcos 10:32-34; Lucas 18:31-34)*

¹⁷ Handih mange da Jesus ad Jerusalem ya inayagana
nadan disipulos na ot handih ab-abbu da ya kanan
diday ¹⁸ “Deyan ume takud Jerusalem an ahik kadpapan
an Panguluwan di tagu ta mieyak hi kad-an di ap-apun
di padi ya nadah muntuttuduh Tugun Moses. Kalyon
day mahapul an mateyak ¹⁹ ya ipaboltanak nadah bokon
Judyu ta diday mamaten ha-on. Ahiyak taltalangaan ya
punhoplatak ne ahiyak impatak hi krus ta mateyak, mu hi
mikatlun algo ya mamahuwanak.”

*Hay imbagan inan da James ke Juan
(Marcos 10:35-45)*

²⁰ Hanan inayan Sebedi an ibbana nadan duwan im-
babalena ya imme dah kad-an Jesus ot mundukkun an
kananay “Wada anhan di ibagak ke he-a.” ²¹ Kanan Jesus
di “Nganneh diye?” Kananay “Ahim anhan pab-unon
tun duwan imbabalek hi winawwan mu ya hi iniggid
mu hantuh pun-ap-apuwam.” ²² Mu kanan Jesus di
“Uggeyu kattog inilay pun-ibaga yu. An pakaippol kayun
munholtap hi ahik holholtapon?” Ya kanan dan hiyay
“Pakaippol kami.” ²³ Ot kanana bon diday “Makulug an
ahi kayu munholholtap umat hi punholholtapak, mu hay
ke ahi makib-un ke ha-on ya bokonak an mumpili, mu
hi Aman hi Apu Dios. Hiyay ahi mangipab-un hanadah
pinilina tuwali.”

²⁴ Dingngol nadan himpulun disipulos hidiye ya
bumobboh-ol da nadah duwan hintulang. ²⁵ Ot ayagan
Jesus didan am-in ot kananay “Inila yun hay aap-apu ya

mandalan day tatagu ya hay pinhod day maunud te diday ap-apu. ²⁶ Mu adi athidin dakayu. Deket waday ohan dakayun pinhod nan hiyay katagtag-ayan ya mahapul an hiyay kay muttatyun nadan ibbana. ²⁷ Ya deket wada nan pinhod nan hiyay mun-ap-apu ya mahapul an mumbalin an kay muttatyu. ²⁸ Umat ke ha-oy an Panguluwan di tagun immaliyak an punmuttatyun am-in di tagu, bokon hay mun-ap-apu. Immaliyak an mangikateh boklan di liwat di tagu ta mihwang da.”

*Hay nangaanan Jesus hi kulap nadan duwan tatagu
(Marcos 10:46-52; Lucas 18:35-43)*

²⁹ Puntayanan da Jesus nan bobled Jerico ya mungkiunud day dakol an tatagu. ³⁰ Wadaday duwan nakulap an um-umbun nah pingngit di kalata ya dingngol dan mungkala-uh Jesus ot muntukuk dan kanan day “Apu Jesus an holag David, homkon dakami anhan!” ³¹ Ya punihong-ak nadan tatagu didat umop-opya da ot kuma, mu pun-olot da ot ya abuy tukuk dan kanan day “Apu Jesus an holag David, homkon dakami anhan!” ³² Immohnong hi Jesus ot ayagana dida ot kananay “Nganney pinhod yun atok ke dakayu?” ³³ Kanan day “Apu, pinhod min pakatibo kami.” ³⁴ Himmok na dida ot dapaonay matada ya pinghanadi ya pakatibo da ot miunud dan hiya.

*Hay nangayan da Jesus ad Jerusalem ot daydayawon nadan tatagun kanan day hiya nan intud-ak Apu Dios
(Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)*

21

¹ Manatong da Jesus ad Jerusalem an wadadad Betpage nah Bilid an Oliba ya impamangulunay duwan disipulos na. ² Kananan diday “Ekayun dih boble ot waday tibon yun nigakod an hin-inan donkey. Ubadon yu ne in-ali yuh

tu. ³ Deket waday kumalin dakayu ya kanan yuy ‘Mahapul nan Ap-apu taku’ ot iabulut na.”

⁴ Naat hituwe ta umannung di kinalin din profetas an kananay

⁵ “Kalyom hanadah tatagud Jerusalem an tuwe mo nan Patul dan impababa nay adol na ot muntakkeh ka-ongalnan donkey.”

⁶ Inun-unud nadan duway kinalina ot ume da. ⁷ Inala da nan donkey ot ie dan Jesus. Ot iap-ap day bulwati dah odog nan ka-ongalnan donkey ot mitakkeh Jesus. ⁸ Hanadan dakol an tatagu ya kinaan day oddan di bulwati da ot pun-iap-ap da nah kalatan dalanona. Hanadan udum ya eda nangalah tubun di kaiw ot dadiyey nun-iaplag dah dalanonat pangipatibo dah pundayaw dan hiya. ⁹ Hanadan tatagun namangulu ya nadan mituntun-ud ya pun-itkuk day pundayaw dan hiyan kanan day “Madayaw hantun holag David. Madayaw hantun intud-ak Apu Dios.* Takon nadan wadah langit ya daydayawon da.”

¹⁰ Handih dimmatong da Jesus ad Jerusalem ya namod-wong day tataguh din kanan day “Dahdih tuwen tagu?”

¹¹ Kanan nadan dakol an tatagun nikuyug ke hiyay “Hi Jesus an iNasaret ad Galilee an profetas Apu Dios.”

Hay nangayan Jesus nah Templo

(Marcos 11:15-19; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

¹² Hinumgop hi Jesus nah Templo ot palah-unonan amin nadan gumatang ya munggatang hanah bohongna. Hinukwangngi nay lamesaan nadan munhannot hi pihhu ya nadan ubunan di munggatang hi paloma ¹³ ot kananan diday “Impitudok Apu Dios an kananay ‘Hay balek ya

---

* 21:9 21:9 Psalm 118:26

pundasalan'† mu impumbalin yuh punggattangan ta pangakawan yuh pihhun nadan umalin mundasal.”

¹⁴ Imme nadan nakulap ya nadan napilay hi kad-an Jesus nah Templo ot kaanonay kulap da ya pilay da. ¹⁵ Mu nadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya bimmoh-ol da te tinibo da nadan maphod an inat na ya dingngol da nan itukutukuk nadan u-ungan kanan day “Madayaw kan holag David.” ¹⁶ Ot kanan dan hiyay “An adim donglon di itukutukuk da?” Ya kanan Jesus ke diday “Dongdonglok. Mu kon uggeyu binidbid nan nitudok an kananay ‘Takon di u-unga ya goggolang ya natuttuduwan dah maphod an pundayaw ke he-a.’”‡

¹⁷ Timmayan ot umed Betania ot mun-iyen dah dih ohan hilong.

*Hay kialigan nan maid bungana an kaiw an fig
(Marcos 11:12-14,20-24)*

¹⁸ Handih mung kibangngad da Jesus ad Jerusalem hi kabigatana ya naagangan. ¹⁹ Tinibona nan kaiw an fig nah pingngit di kalata ot ena tibon di bungana mu maid. Abunay tubunan wada ot kanana nah kaiw di “Adika mo bumunga!” Hingkatang ya nakleng di tubun nan kaiw. ²⁰ Tinibon nadan disipulos nah diyen naat ya namodwong da. Kanan day “Tipet pinghanadi ya nakleng di tubun tun kaiw?” ²¹ Ya kanan Jesus ke diday “Nomnomon yuh tuwe, deket waday pangulug yun Apu Dios ya hin adi kayu munhalinduwa ya damanan aton yu tun inat ku tuh kaiw. Bokon hidiye ya abu, mu damana bon deket kanan yu nah bilid di ‘Mit-an ka nah baybay’ ya mit-an. ²² Takon di nganney ibaga yuh dasal yun Apu Dios ya atona hin waday pangulug yu.”

---

† 21:13 21:13 Isaiah 56:7 ‡ 21:16 21:16 Psalm 8:2

*Minahmahan day mipanggep hi kalebbengan Jesus
(Marcos 11:27-33; Lucas 20:1-8)*

²³ Nibangngad hi Jesus nah Templo ot muntuttudu ya immali nadan ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyu ot kanan dan hiyay “Nganney kalebbengam an mangat am-in nah at-attom? Deket waday kalebbengam, dahdiy nangidat?” ²⁴ Hinumang na didan kananay “Wada ni-an di hanhanak ke dakayu ta deket humangon yu ya humangok damdama nan ibaga yu mipanggep hi kalebbengak. ²⁵ Dahdiy nangitud-ak ke Juan an e mumbonyag, hi Apu Dios weno hay tagu?” Kinalin Jesus hidiye ya munhuhummangan dan kanan day “Nganney ihumang taku? Deket kalyon takuy ‘Hi Apu Dios’ ya ahina kalyon di ‘Ya tipet uggeyu kinulug hi Juan?’ ²⁶ Deke bot kalyon takuy ‘Hay tagu’ ya katatakut bo hantudah tatagu te kulugon dan hi Juan ya profetas Apu Dios.” ²⁷ Ot kalyon da mon Jesus di “Toan, uggemi inila.” Ot kanan Jesus ke diday “Deket athina ya adik bo damdama kalyon ke dakayuy nangidat hi kalebbengak.”

Hay kialigan nadan hintulang

²⁸ Waday inab-abig Jesus ke didan kananay “Nomomon yu tun ab-abigok. Wada nan tagun duway linalakin imbabalena. Kanan amada nah panguluwan di ‘Ume kat eka mungngunud uwani nah lagunta.’ ²⁹ Mu kanan nan panguluwan di ‘Adiyak pe.’ Mu indani kaya ya imme. ³⁰ Kanana bo nah mikadwan imbabalenay ‘Ume kat eka mungngunu nah lagunta.’ Ya kananay ‘Om, umeyak.’ Mu ugge kaya imme.” ³¹ Ot kanan Jesus ke diday “Dahdiy nangun-unud ke amada?” Kanan nadan ap-apuy “Hanan panguluwan.” Kananan diday “Makulug an dakayu ya mialig kayu nah mikadwan imbabalen nan

tagu. Hanadan gaga-ihon tatagun dadiye nadan mun-amung hi buwis ya binabain pabayad day adol dah linalaki ya kudkudukdul da mu dakayu ya nalaklaka dan migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. ³² Man-uke ya immalih Juan an mumbonyag ot ituddunan dakayuy maphod an pangien un-unudon, mu uggeyu kinulug. Ot hanada ot ya abun mun-amung hi buwis ya nadan binabain pabayad day adol day nangulug ke hiya. Ya takon di inila yun kinulug dah diyen intuttudu na ya uggeyu kinulug ya ugge kayu nuntutuyuh liwat yu.

*Hay kialigan nan nuntanom hi grapes
(Marcos 12:1-12; Lucas 20:9-19)*

³³ Donglon yu bo tun ab-abigok ke dakayu. Waday ohan tagun nuntanom hi grapes hi laguntana. Inaladana ot mangapyah pungkopalan ya nangapya boh natag-en pungguwalyaan. Ot piabang na ot ahi umeh udum an boble. ³⁴ Handih nadatong nan grapes ya intud-ak na nadan muttatyunat eda alan di dowana. ³⁵ Mu dimpap nadan mun-abang datuwen binaal nan muttatyu ot pumbakdungan day oha, nuntugmilan day oha ya pinate day oha. ³⁶ Immitud-ak boh dakdakol hi muttatyuna, mu athidi boy inat dan dida. ³⁷ Indani ya nan imbabalenay intud-ak na te kananay ‘Agat tun imbabalek di itud-ak ku. Inilak ot lispituhon da.’ ³⁸ Mu tinibon nadan mun-abang nan imbabalen nan kon luta ya kanan day ‘Tuwe nan imbabalenan mamoltan tuh lutana. Agat patayon takut ditakuy mangibagi tuh boltanona.’ ³⁹ Dimpap da ot ie dah bah-el nan lagunta ot patayon da.”

⁴⁰ Ot kanan Jesus nadah tataguy “Nganne nin moy aton nan kon luta nadah mun-abang hin umali?” ⁴¹ Kanan day “Patayona dida ya ipaabang na nan laguntana nadah tatagun mangidat hi dowana hin nadatong.”

⁴² Kanan Jesus ke diday “Deket athina ya tipet uggeyu naawatan nan nitudok an kananay

‘Hanan batun pinilin Apu Dios an binalon nadan mangapyah bale ya hidiye ot ahan di nahamad an ikapyah bale.’[§] Hidiyen inat na ya maphod pe-man.’”

⁴³ Kanana boy “Impaboltan Apu Dios ke dakayun Judyuy pun-ap-apuwana, mu ahina bangngadon ta ipaboltana nadah tatagun mangun-unud ke hiya. ⁴⁴ Hay tagun mag-a kediyen batu ya ahi mungkagi-uy gunit na ya hay tagun kag-ahan diyen batu ya magmik.”*

⁴⁵ Hanadan ap-apun di padin di Judyu ya nadan Pharisee ya inila dan diday nangipadngolan Jesus ke datuwen inab-abig na, ⁴⁶ kinali eda ot dopapon, mu tumakut da nadah tatagun mangulug an hiya ya profetas Apu Dios.

Hay kialigan nan kasal
(Lucas 14:15-24)

22

¹ Wada boy inab-abig Jesus nadah tatagun kananay
² “Hay pun-ap-apuwan Apu Dios ya mialig nah patul an indadaanay pungkasilan nan imbabale nan lalaki.
³ Intud-ak na nadan muttatyunan e mun-ayag hi tatagun makihumul, mu maid di immali. ⁴ Ot umitud-ak boh muttatyunan e mangayag nadah naayagan an kanan day ‘Umali kayu mo ta ekayu makihumul nah kasal. Naklong di nuwang ya baka ya nidadaan am-in di makan.’ ⁵ Mu

---

[§] 21:42 21:42 Psalm 118:22-23 * 21:44 21:44 Hay kialigan nadan tatagun mag-a nah batu ta mungkagi-uy gunit da ya dadiye nadan adi mangulug ya kahing ke Kristo an intud-ak Apu Dios an mangihwang hi tagu, ta ahi nahalman di kastigu da. Ya hay kialigan nan batu ya hi Kristo.

adi hangudon nadan naayagan di kinalin nadan intud-ak nan patul. Waday oha on waday pangayana. Hay oha ya immeh payona. Hay oha ya ena impaptok di igattang na. ⁶ Hanadan udum an naayagan ya dimpap da nadan muttatyun e nangayag ke dida ot pumpadngolan da dida ya pinate da dida. ⁷ Dingngol nan patul hidiyen inat da nadah muttatyuna ya bimmubungot ot itud-ak na nadan tindaluna ot eda patayon nadan namate nadah muttatyuna ot gobhon day babaleda. ⁸ Inayagan bon nan patul nadan udum an muttatyuna ot kananay 'Nidadaan di hamulon hi kasal nan imbabalek, mu ugge immali nadan ek impaayag ta deyan muntutuyuwak an nangayag ke dida. ⁹ Kinali ume kayu mo kattog nadah kalata ta am-in di tagun tibon yu ya ayagan yu dida.' ¹⁰ Ot ume nadan muttatyun ot ayagan dan am-in di tatagu, gaga-iho ya maphod, ot dakkodakkol moy tatagun e nakihumul.

¹¹ Imme nan patul ot ena tibon nadan tatagu ya waday ohan ugge numbulwatih bulwatin di e makikasal. ¹² Ot kananan hiyay 'Nganney inat mun hinumgop hitu yaden uggeka numbulwatih umat nah bulwatin di e makikasal?' Mu adi kumali nan tagu te bimmain. ¹³ Ot kanan nan patul di 'Baludon yu tun tagut iwele yu nah tapol. Mihdi ta kumogakoga ya kotokotomonay bab-ana.' ” ¹⁴ Ot kanan bon Jesus di "Umat hidiy pun-ap-apuwan Apu Dios an dakol day naayagan, mu o-oha day napilin umeh di."

*Hay mipanggep hi pumbayadan hi buwis
(Marcos 12:13-17; Lucas 20:20-26)*

¹⁵ Tinaynan nadan Phariseeh Jesus ot eda ihuhumman-gan di pamatnaan dan hiya, ta deket waday mihallah kalyona ya hidiyey ipabahul dan hiya. ¹⁶ Intud-ak dah kad-ana nadan udum an mangun-unud hi pangi-eda ya nadan udum an tatagun Herod. Kanan dan hiyay "Apu

Jesus, inila min makulug am-in di kalyom ya ituttudum di makulug an pangi-en Apu Dios. Adika mihapitan hi kalin di tatagu ya adim hangudon di kinatagun di dahdih diye. ¹⁷ Pinhod min mahmahan ke he-a hin miabulut hi Tugun Moses di pumbayadan takun Judyuh buwis nah ap-apud Roma.” ¹⁸ Mu inilan Jesus an manmannibo dah ipabahul dan hiya. Ot kananan diday “Langkak yu! Antipet eyak patpatnaan ke dakayu? ¹⁹ Ukaton yu nan kalang an eyu pumbayad hi buwis ta tibok.” Tinibon Jesus ya kananay ²⁰ “Dahdiy kon anga ya kon ngadan di wada tuh kalang?” ²¹ Ya kanan day “Hi Cesar.” Ot kanan Jesus di “Idat yun Cesar di lebbeng nan midat ke hiya ya idat yu damdaman Apu Dios di lebbeng nan midat ke hiya.” ²² Handih dingngol dah diyen impanumang na ya namodwong da ot mange da.

*Hay mipanggep hi kamahuwan di nate
(Marcos 12:18-27; Lucas 20:27-40)*

²³ Kediye algo ya wadada boy immalin Saducee hi kad-an Jesus an dadiye nan mangalin adi mamahuwan di nate. Kanan dan hiyay ²⁴ “Apu Jesus, hay intudok Moses ya kananay deket nalahin di ohan lalaki ya naten maid di imbabaleda nah inayana ya mahapul an bintanon di ohan tulang nan lalaki nan nabalun babai, ta deket mun-imbabale da ya mibilang an imbabalen nan nate.* ²⁵ Ot nganney innun tuwe? Wadaday pitun hintutulang an linalaki. Nalahin nan panguluwan ya nate, mu maid di imbabaleda. ²⁶ Binoltan nan mikadwa ya nate bon maid di imbabaleda. Athidi boy naat nah nikatlu. Num-boboltanan dan am-in, mu nate dan maid di imbabale da. ²⁷ Indani ya nate mo nan babai. ²⁸ Hantuh kamahuwan di

---

* 22:24 22:24 Deut. 25:5

nate, dahdiy moy ahi kon inayan nah babai an deyan am-in da ya in-ine da?”

²⁹ Mu kanan Jesus di “Hinaey nihallaan yu. Hinaey kitib-anan uggeyu naawatan di impitudok Apu Dios ya nan ongal an kabaelana. ³⁰ Hantuh kamahuwan di nate ya ahida umat nadah anghel hi langit an maid di mun-iine. ³¹ Wada boy ohah kalyok mipanggep ketuwe. Kon uggeyu naawatan nan impitudok Apu Dios an kananay ³² ‘Ha-oy di Dios da Abraham, hi Isaac ya hi Jacob.’† Hay kibalinan diye ya hiyay Dios di matagu, bokon hay nate.” ³³ Dingngol nadan tataguh diyen intuttuduna ya namodwong da.

*Hay umanhan an tugun Apu Dios
(Marcos 12:28-34; Lucas 10:25-28)*

³⁴ Hanadan Pharisee ya dingngol dan adi pakahumang nadan Saducee nah kinalin Jesus ot maamung dah kad-ana. ³⁵ Waday oha nadah Pharisee an abugadu an pinhod nan patnaan hi Jesus ³⁶ ot kananay “Apu Jesus, nganney umanhan an tugun Apu Dios?” ³⁷ Kanan Jesus ke hiyay “Hi Apu Dios di umanhan an pinhodon taku ya am-in di nomnomon ya hay aton, ya inomnom am-in ke hiya.‡ ³⁸ Hituwey umanhan an Tugun Apu Dios. ³⁹ Hay mikadwa ya ‘Pinhodon yuy ibba yun tagu umat hi pamhod yuh adol yu.’ ⁴⁰ Am-in nan Tugun Moses ya nadan intuttudun handidan profetas ya nipuun ke datuwen duwan tugun Apu Dios.”

*Hi Kristo ya bokon holag David ya abu
(Marcos 12:35-37; Lucas 20:41-44)*

---

† 22:32 22:32 Exodus 3:15 ‡ 22:37 22:37 Deut. 6:5

⁴¹ Hanadan Pharisee ya nanongnan naamung dah kadan Jesus ot kanan diday ⁴² “Nganney pangali yuh mipanggep ke Kristo? Dahdiy nahlagana?” Ya kanan dan hiyay “Hi David.” ⁴³ Kanan Jesus ke diday “Deket hi David, tipet kanan David di hiyay Apu na? Hanan Espiritun Apu Dios di nangipanomnom ke David ketuwen kinali nan kananay

⁴⁴ ‘Kanan Apu Dios nah Apuk di: Umbun kah winawwan ku inggana paka-apputok am-in nadan buhul mu.’[§]

⁴⁵ Nomnomon yu ke, deket kanan David di hi Apunah Kristo, nganney innunan hi Kristo ya etaku kanan di holag David?” ⁴⁶ Ya maid di pakahumang ke Jesus ot adida mo ipidpidwan bagbaga-an te bumain dah oggana panumang.

Hay ad-adin pangi-en nadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan Pharisee

(Marcos 12:38,39; Lucas 11:43,46; 20:45,46)

23

¹ Kanan Jesus nadah tatagu ya nadah disipulos nay ² “Hanadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan Pharisee ya waday kalebbengan dan mangituttuduh Tugun Moses. ³ Kinali takon di un-unudon yuy ituttudu da te maphod, mu adiyu un-unudon di aton da te adi miunnud hi ituttudu da. ⁴ Ya tagan day udum nah tugun ta maligatan di tatagun mangun-unud, mu takon di dida ya adida pakaun-unud yaden maid di homok dah tatagu. ⁵ Am-in di aton da ya patpatibo da ya abu. Ibobod dah uluda weno hi takle da nan nitudok an kalin Apu Dios ya anduandukkey bulwatidat imatunan di tatagu didan mittulu da peman. ⁶ Pinhod da bon diday umbun hi ubunan di madayaw an taguh simbaan ya nah waday hamul, ⁷ ya pinhod dan abun pitpitbal nah malkadun kawad-an di dakol an tatagu.

[§] 22:44 22:44 Psalm 110:1

Pinhod da bon mangadanan hi mittulu. ⁸ Mu dakayu ya maid di e mangadanan hi mittulu te nun-iingngo kayun am-in ya oha ya abuy mittuluyu. ⁹ Ya maid di eyu ngadanan hi Ama tuh luta te oha ya abuy Ama takun wadah langit. ¹⁰ Maid bo ke dakayuy mangalin hiyay Apu te oha ya abuy Apu yun hi Kriston pinilin Apu Dios an mangipaptok am-in hi tagu. ¹¹ Hanan natag-ey saad nan dakayu ya hiyay muttatyu yu. ¹² Ya nan tagun mumpatag-e ya hiyay ahi mipababa, ya nan tagun mumpababa ya hiyay ahi mipatag-e.

Hay bimmoh-olan Jesus nadah Pharisee ya nadah muntutuduh Tugun Moses te gaga-ihoy pangi-eda

(Marcos 12:40; Lucas 11:39-42,44,52; 20:47)

¹³ Dakayun Pharisee an muntuttuduh Tugun Moses ya makallangkak kayu. Mahmok kayu te makastigu kayu. Man-uke ya adiyu ituttuduy innun di tagun migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios. Hay kakulugana ya adiyu pinhod an migappat ya iadiyu nadan tuttuduwan yun migappat takon di pinhod da.

¹⁴ Dakayun Pharisee ya dakayun muntuttuduh Tugun Moses ya makahmok kayu te makastigu kayu. Man-uke ya makallangkak kayu. Deket mundasal kayu ya dukkadukkayon yu ta kay kayu makakullug an makaphod yaden deman ot an dakayuy munhaul nadah nabalun binabait pun-ala yuy limmu da. Hidiyey gapunan nahalman di ahi pangastigun Apu Dios ke dakayu.

¹⁵ Dakayun Pharisee ya dakayun muntuttuduh Tugun Moses ya makallangkak kayu. Mahmok kayu te makastigu kayu. E kayu dumanallanan an e muntuttuduh nungkidadawwin boble, takon nah bah-el di baybay, mu deket waday nangun-unud hi intuttudu yu ya namam-a

ot di kinagaga-iho dat umat dan dakayu, ta hidiye nan makastigu da damdamah impierno.

¹⁶ Nahalman di kastigu yu te umat kayu nah nakulap an mangipanguluh ibbanan nakulap te ituttudu yun deket insapatan di taguy kalina nah Templo ya takon di adina aton hidiyen insapatana ya adi maliwat. Ya kalyon yu boy deket insapatana nah balituk an wadah Templo ya mahapul an atonah diye te maliwat hin adina aton. ¹⁷ Mu hidiyen ituttudu yu ya nihalla ya maid tuwaliy inila yu te umat kayu nah nakulap. Antipet kanan yuy nabalol nan balituk mu nan Templo? Hanan balituk ya nabalol ya abu ke Apu Dios te wada nah Templo. ¹⁸ Hay intuttudu yu bo ya kanan yuy deket waday insapatan di tagu nah altar ya takon di adina aton hidiyen insapatana ya adi maliwat. Mu deket nan midat ke Apu Dios di pangisapataana ya mahapul an atona nan insapatana te deket adina aton hidiye ya maliwat. ¹⁹ Kay kayu tut-uwa nakulap. Adi nabalol nan midat ke Apu Dios mu nan altar. Hanan midat ke Apu Dios ya nabalol ya abu te wada nah altar. ²⁰ Deket nah altar di pangisapataan di tagu ya bokon hidiye ya abuy nangisapataana, mu insapata na damdama nah wadah di ya hidiye nan mahapul an atona. ²¹ Athidi bo nah Templon deket kediye pangisapataan di tagu ya hi Apu Dios damdamay nangisapataana te wadah di Apu Dios. ²² Deket hi langit di pangisapataan di tagu ya insapatana damdaman Apu Dios ya nah ubunana.

²³ Dakayun muntuttuduh Tugun Moses ya dakayun Pharisee ya makallangkak kayu. Mahmok kayu te makastigu kayu. Man-ut umidaidat kayuh intanom yu ke Apu Dios, mu adiyu un-unudon di importanten ituttudun nan tugun. Te adiyu homkon ya adiyu aton di maphod hi ibbayu ya adi kayu midinol. Lebbeng na tuwalin umidat kayuh intanom yu, mu adiyu kuma iwalong nan udum

an pinhod Apu Dios an aton yu. ²⁴ Kay kayu nakulap! Umat kayu nah tagun nahalman an pakalinnianay pun-inumana, mu logmonay inum takon di nalugit, te dakayu ya nan adi umanhan an tugun di paka-un-unudon yu, mu adiyu hangudon nadan umanhan an tugun.

²⁵ Dakayun muntuttuduh Tugun Moses ya dakayu damdaman Pharisee ya mahmok kayu te makastigu kayu. Makallangkak kayu. Man-ut ikakagu yuy pangun-unudan yuh pangi-e yu mipanggep hi lini te pangali yu on hidiyey pangun-unud yun Apu Dios, mu adi te pinhod yun ohhaan di nganneh diye ya talamon yuy ibbayu. ²⁶ Dakayun Pharisee ya kay kayu nakulap! Iphod yuy pangi-e yu te hidiyey ustuh pangun-unud ke Apu Dios.

²⁷ Dakayun muntuttuduh Tugun Moses ya dakayun Pharisee ya mahmok kayu te makastigu kayu. Makallangkak kayu! Umat kayu nah lubuk an maphod di ang-ang na, mu nabuluk an adol di wadad dalom. ²⁸ Athidi bon man-u te ipatibo yuy maphod hi tatagu, mu hay kakulugana ya makallangkak kayu ya gaga-iho kayu.

Hay kakastiguwan nadan Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses

(Lucas 11:47-51)

²⁹ Dakayun muntuttuduh Tugun Moses ya dakayun Pharisee, mahmok kayu te makastigu kayu. Makallangkak kayu te man-ut manganapya kayuh lubuk handidan profetas Apu Dios ya ipohopohod yuy lulubuk handidan maphod an tatagu ³⁰ ya kanan yuy gulat nat wada kayu handi ya ugge kayu nid-um handidah aammod yun namate ke dadiyen profetas Apu Dios, mu langkak hinae.” ³¹ Kanan bon Jesus di “Hinaen kinali yuy kitibanan abuluton yun handidan aammod yuy namate handidah profetas Apu Dios. ³² Ot agayu, gibbuwon yun

aton nan adi maphod an inlappun handidan aammod yu dih done. ³³ Gaga-iho kayu! Kalyok ke dakayun adi kayu mihwang hi kastigu yuh impierno. ³⁴ Itud-ak ku nadan profetas Apu Dios, nadan nanginilah mipanggep ke ha-on ya nadan mangituttuduh pangi-ek, mu ahiyu patayon di udum ya ipipatak yuh krus di udum. Punhoplat yuy udum hanadah simbaan yu ya unuunudon yuy udum takon di daanay bobleh pangayan dat punholholtapon yu dida. ³⁵ Ta hidiyey gapunan dakayun tatagud uwaniy kastiguwon Apu Dios te hay namatepateyan handidan aammod yu handidah mungkaphod an tatagun nipalpun Abel an maid di bahul na, ingganah namatayan dan Sechariah an hi anak Berekiah an pinate da nah numbattanan di altar ya Templo. ³⁶ Kalyok ke dakayun makulug an am-in dadiyen inat da ya dakayun tatagud uwaniy kastiguwon Apu Dios.

*Hay ongal an impaminhod Jesus nadah tatagud Jerusalem
(Lucas 13:34,35)*

³⁷ Dakayun iJerusalem ya nuntugmilan yu ya numpate yu handidan profetas Apu Dios. Kinali namingkaat an pinhod ku ot anhan an amungon dakayu umat hi pangamungan di manuk hi impana, mu adiyu pinhod. ³⁸ Mahmok kayu te iwalong Apu Dios nan Templo ya nan bobleyu. ³⁹ Kalyok ke dakayun adiyak mo tibon inggana kanan yuy ‘Maphod nan intud-ak Apu Dios an mangipainila ke hiya.’ ”

*Hay nangalyan Jesus hi kapa-iyen nan Templo
(Marcos 13:1,2; Lucas 21:5,6)*

24

¹ Puntayanan Jesus nan Templo ya immali nadan disipulos na ot pun-ituddu dan hiya nan makaphod an Templo

² ot kananan diday “O, maphod tun tibtibbon yu, mu makulug an hi udum hi algo ya ahi mapa-in am-in ta maid di ohan batun e munnanong nah niha-adana.”

*Hay punligligatan ya hay punholholtapan di tagu
(Marcos 13:3-13; Lucas 21:7-19)*

³ Indani ya um-umbun hi Jesus nah Bilid an Oliba ya im-mali nadan disipulos nah kad-ana ya ab-abbu da ot kanan dan hiyay “Kalyom ke dakami hin kakon-anay ahi kaatan datuwen kinalim. Ya nganney ahimi pangimatunan hi ahim kibangngadan ya kakon-anay kapoppogan di luta?”

⁴ Ot humangon Jesus an kananay “Halipat-an yu ta adi kayu mahaul ⁵ te dakol di ahi umalin kanan day didah Kristo ta dakol day ahi mahaul. ⁶ Ya ahiyu donglon di gubat hi kabobboble, nih-up ya nidawwi, mu adi kayu tumakut. Datuwey ahi ma-ma-at, mu bokon hidiyey kapoppogan di luta. ⁷ Am-in di kabobboble ya ahida munggugubat ya waday bitil ya kolyog. ⁸ Datuwey kilap-puwan di ligat.

⁹ Ahi waday tatagun mangipaholholtap ya mangipipate ke dakayu. Ya ahi dakayu hihingngitan am-in hi tatagu gapuh pangun-unudan yun ha-on. ¹⁰ Ta dakol di ahi mangiwalong hi pangulug dan ha-on gapuh punholholtapan da. Ahida ipadpap di ibbada ya munhilingngitan da. ¹¹ Dakol di ahi munlangkak an kanan day profetas Apu Dios didat dakol di haulon dah tatagu. ¹² Kediye ya nahalman di gaga-iho, ta hidiye nan ahi dakol nadah mangulug ke ha-on di makaan di naminhod dah ibbada. ¹³ Mu hanan mangippol hi punholholtapanan adina iwalong di pangulug na ya ahi mihwang. ¹⁴ Hay mipanggep hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya mituttudut inilaon am-in di taguh kabobboble. Ta deket nagibbuh tuwe ya madatngan moy kapoppogan di luta.

*Hay mipanggep nah katatakut an ahi maat
(Marcos 13:14-23; Lucas 21:20-24)*

¹⁵ Ahiyu tibon nan himpappangen balawon Apu Dios an mihaad nah Templo. Hituwey inabig din profetas an hi Daniel.* (Dakayun mamidbid ketuwe ya importanten maawatan yu.) ¹⁶ Hantuh ahi mumpatiboh tuwe ya am-in di tataguh kabobbobled Judea ya ahida bumtik hi bilid. ¹⁷ Hanan tagun wadah dolan di balena ya mahapul an adi humgop an e umalah ngunut na, mu bumtik ot ya abu. ¹⁸ Athidi bo nah tagun wadah payo an mahapul an adi umanamut an e mangalah bulwatina, mu bumtik ot ya abu. ¹⁹ Kediye bo ya mahmok nadan binabain himmiga ya nadan waday golang da. ²⁰ Ya mundasal kayun Apu Dios ta adi mipaddih ahi kotolan weno nah Sabadun Tungo ²¹ te dadiyen ahi maat ya nakahhalman an abu mu nadan nalana-u nipalpun dih nunlutuwan Apu Dios hi luta ingganad uwani, mu deket nagibbu mo kayah diye ya maid moy athidi. ²² Mu gapu nadah tatagun pinilin Apu Dios ya kina-ananay algon punligligatan di tagu te gulat nat uggena in-athidi ya maten am-in di tagu.

²³ Wadaday tatagun ahida kanan di ‘Tibon yu, deyah Kristo!’ weno ‘Tibon yu, wadah dih Kristo!’ mu adiyu kaya kulugon. ²⁴ Kalyon da dadiye te wadaday tatagun ahida kanan di didah Kristo weno kanan day profetas da, mu bokon da kaya. Dakol di ahida ipatiboh umipamodwong ta panaul dah tatagu. Takon nadan pinilin Apu Dios an tataguna ya patnaan dan haulon, mu adinadaman mahaul da. ²⁵ Nomnomon yuh tuwen kinalik ²⁶ ta takon di waday mangalin kananay ‘Wadah Kristo nah adi maboblasyon!’ ya adi kayu kaya umeh di. Deket kananay ‘Wadah tun nitalu!’ ya adiyu kaya kulugon, ²⁷ te hay kibangngadak

---

* 24:15 24:15 Tibon yuy Daniel 11:31 ya 12:11, ya Marcos 13:14.

an Panguluwan di tagu ya umat hi kil-at an makattibon pat-alanay luta ya kabunyan.”

²⁸ Kanan bon Jesus di “Hanan kawad-an di nate ya hidiy kawad-an nadan mangan hi nate.”†

Hay kibangngadan Jesus ta munhumalyah tagu

(Marcos 13:24-27; Lucas 21:25-28)

²⁹ “Hantuh kagibbuwan am-in dadiyen ahi ma-ma-at ya tumapol di algo ya bulan. Ya mag-a nadan bittuwon ta maid di potok na ya makaan di kabaelan nadan wadah kabunyan. ³⁰ Deket magibbuh tuwe ya waday ahi matibod kabunyan hi pangimatunan hi aliyak tuh luta ya ahi umyung di katagutagu tuh luta. Hantuh ahik aliyan an Panguluwan di tagu ya ahiyak tibon nah kulabut an matiboy dayaw ku ya hay ongal an kabaelak. ³¹ Waday ahi gumangon tangguyub ya kediye ahik pangitud-akan hanadah anghel ku ta eda amungon nadan napilin tatagun Apu Dios hi kabobboble tuh luta.

Hanan kaiw an fig

(Marcos 13:28-31; Lucas 21:29-33)

³² Inila takun deket mamuddal di tubun nan kaiw an fig ya nih-up di tialgo. ³³ Athidi hantuh ahik aliyan an deket ma-ma-at am-in tun kinalik ya inila yun gagala moy aliyak. ³⁴ Nomnomon yuh tuwe! Am-in datuwan kinalik an ahi maat ya ahi akhupan di udum ke dakayu te adida ni-an mate yaden maat datuwe. ³⁵ Ahi mama-id di kabunyan ya luta, mu hay kalik ya munnanong ta nangamung.

Maid di ohan nanginilah aliyan bon Jesus

(Marcos 13:32-37; Lucas 17:26-30,34-36)

---

† 24:28 24:28 Hay pinhod tuwen kalyon ya deket napoppog moy luta ya umalih Apu Dios an munhumalya ta nadan gaga-ihoy inainat da ya makastigu da.

³⁶ Maid di ohah nanginilah aliyak takon nadan anghel hi langit ya ha-oy an Imbabalen Apu Dios. Hi Aman hi Apu Dios ya abuy nanginila. ³⁷⁻³⁹ Hay atoaton di tatagu hantuh ahik aliyen ya umat nadah inat di tatagu handih tiempon Noah an ammunay kakan, hay inum ya hay kalahinan day nonomnomon da. Mu indani ya nalbong di luta ot mungkakate da te uggeda nundadaan ot abuna da Noah an ugge nate te hinumgop da nah bapor. ⁴⁰ Kediyeen tiempon aliyak ya waday duwan tagun mungngunuh payo ya awitok di oha ya mabatiy oha. ⁴¹ Athidi bo nadah duwan babain mumbayu an awitok di oha ya mabatiy oha. ⁴² Ta hidiye nan halipat-an yu te ugge nainilay aliyak an Apu yu. ⁴³ Nomnomon yuh tuwe, gulat nat inilan nan kon baley aliyen nan mangako ya makulug an adi mahuyop ta mun-adug ta adi humgop nan mangako. ⁴⁴ Athidin dakayun mahapul an midadaan kayu ta nangamung an munhood ke ha-on an Panguluwan di tagu te uggeyu inila hin kakon-anay kibangngadak.

*Hay pangi-en di muttatyu
(Lucas 12:41-48)*

⁴⁵ Hay muttatyun nanomnomon ya makangngun-unud ya hiyay piliyon nan apunan pun-ap-apun nadan ibbanan muttatyu ya mangipaptok hi mahapul da. ⁴⁶ Umamlong nan muttatyu hin umali nan apuna ya tibonan maphod di at-attona. ⁴⁷ Nomnomon yu tun kalyok ke dakayu, deket athidiy atona ya ipatag-en nan apunay saad nat hiyay mangipaptok am-in hi limmun nan apuna. ⁴⁸ Mu deket kanan nan muttatyuh nomnom nay 'Takomboy nalgongom di atok ot mabayag di aliyen nan apu mi.' ⁴⁹ Ta nalgom ot ya abuy at-attonan abunay e makikan ya makiin-innum hanadah tatagun mumbutobutong ya deke on nunhoplat na nadan ibbanan muttatyu. ⁵⁰ Mu indani

ot ya abu ya kediyeen algoy dinatngan nan apuna ot akhupanah diyen at-attona ⁵¹ ot kastiguwonan inid-um na hiya nadah makallangkak an kumogakoga ya kotokotomon day bab-a da.”

25

Hay ab-abig mipanggep nah himpulun binabai

¹ Kanan bon Jesus di “Hay kialigan di ahik bo aliyen ya umat tuh ab-abigok. Wadada nan himpulun binabain im-mala dah dilag dat eda damuwon nan lalakin mungkasal.

² Nakannomnoman nadan lima, mu nadan udum ya ugge.

³ Hanadan liman ugge nanomnoman ya uggeda immitabin hi pittololyon usalon da hin map-uhan da. ⁴ Mu nadan liman nakannomnoman ya immitabin da. ⁵ Nataktak nan lalakin mungkasal ot hadhad-on da, indani ya potog an abuy hinuyop da, ta loktat ya nahuyop da.

⁶ Indanit gawwan di hilong ya waday tinumkuk an kananay ‘Tuwe nan mungkasal! Makayu ta etaku damuwon!’ ⁷ Ot bumangun nadan himpulun binabai ot punidadaan day dilag da. ⁸ Ya kanan nadan liman ugge nanomnoman di ‘Idatan dakami anhan hi pittololyo yu te mad-op moy dilag mi.’ ⁹ Ya kanan nadan nanomnoman an binabaiy ‘Adinadama te deket umidat kami ya makudangan takun am-in. Ekayu gumatang nah tendaan.’ ¹⁰ Ot eda gumatang, mu handih imme da ya dimmatong nan lalakin mungkasal ot makighop nadan liman binabain nanomnoman nah balen panganan ot idakig da.

¹¹ Handih dimmatong nadan ugge nanomnoman ya nidakkig ot kanan day ‘Apu, ibughul mu anhan!’ ¹² Mu kanan nan lalakiy ‘Adinadama te hay kakulugana ya ugge dakayu inilan ha-on.’” ¹³ Hituwey inab-abig Jesus ot ahina kanan di “Halipat-an yu ta mundadaan kayu te uggeyu inilay tiempo ya algoh kibangngadak.

Nan ab-abig mipanggep nah tulun muttatyun nidinolan di pihhu

(Lucas 19:11-27)

¹⁴ Hay pun-ap-apuwan Apu Dios ya mialig bo tuh ab-abigok. Wada nan tagun umeh nidawwin boble ot ipaayag na nadan muttatyuna ot kananay ‘Nangamung kayu tuh limmuk.’ ¹⁵ Inohhaohha na didan indatan hi pihhu an insigun hi kabaelan da. Hanan ohan muttatyu ya indatanah liman libun pihhu. Hanan nikadwa ya indatanah duwan libu ya nan nikatlu ya indatanah hinlibu ot ahi ume. ¹⁶ Hanan muttatyun nidatan hi liman libu ya inusal nah diyeh numpuunanah negosyo ot mumbalin hi himpulun libu. ¹⁷ Athidi damdamay inat nan nangidatanah duwan libu ot mumbalin hi opat di libu. ¹⁸ Mu nan nangidatanah hinlibu ya ena pe ingka-ut hi lutah diyen pihhun nan apuna.

¹⁹ Uhup ot ahi mibangngad nan apuda ot ipaayag na dida ot mahmahana hin nganney niatan nan pihhun indat nan dida. ²⁰ Immali nan muttatyun nidatan hi liman libu ot idat na nah apunay himpulun libu. Kananay ‘Apu, liman libuy indat mun ha-on ot pumbalinok hi himpulun libu.’ ²¹ Kanan nan apunan hiyay ‘Maphod kan muttatyu te inun-unud muy tugun ku. Takon di ittay nan indat kun he-a ya impaongal mu, kinali ipatag-e dakat he-ay mangipaptok nah dakol an limmuk. Makiha-ad kan ha-on ta makiam-amlong kan ha-on.’

²² Immali damdama nan muttatyun nidatan hi duwa libun pihu ot kanana nah apunay ‘Apu, duwan libuy indat mun ha-on ot pumbalinok hi opat di libu.’ ²³ Ya kanan nan apunan hiyay ‘Maphod kan muttatyu te inun-unud muy tugun ku. Takon di ittay nan indat kun he-a ya impaongal mu, kinali ipatag-e dakat he-ay mangipaptok nah dakol

an limmuk. Makiha-ad kan ha-on ta makiam-amlong kan ha-on.’

²⁴ Immali nan nidatan hi hinlibun pihu ot kanana nah apunay ‘Apu, inilak an he-a ke ya mabungot ka mipanggep hi pihhum. Oha bo ya pakialam di limmun di udum an tatagun unggem nun-atuwan. ²⁵ Kinali timmakutak ot ika-ut ku tun pihhun indat mun ha-on ot dehtun ugge nauma. Teya tun pihhum.’

²⁶ Ya kanan nan apunan hiyay ‘Mangidlu ka ya gaga-ihon kan muttatyu. Inilam tuwalin athidiyak ²⁷ ya tipet unggem inha-ad hi bangkot wada ot ni-moy ittay hi nid-um ad uwanin nibangngadak?’ ²⁸ Kanan diyen apuda nadah udum an muttatyuy ‘Alan yu nan pihhun impabangngad nat idat yu nah muttatyun himpulun libun pihhuna.’ ²⁹ Ot kanana boy ‘Hay tagun ipaptok nay nganneh diyen wadan hiya ya mad-uman ta dumakol hidiyen wadan hiya. Mu hay tagun adina ipaptok di wadan hiya, takon di ittay ya mama-id hidiyen wadan hiya. ³⁰ Hantun muttatyuk an maid di hilbina ya kudukdulnay dopapon yu ta iwele yu nah tapol an kad-an nadan kumogakoga ya kotokotomon day bab-a da.’ ”

Hay ahi punhumalyaan Jesus hi tatagu hantuh ahina kibangngadan

³¹ Kanan bon Jesus di “Ha-on an Panguluwan di tagu ya ahiyak mibangngad an ibbak am-in nadan anghel hi langit ta mipatiboy dayaw ku te ha-oy moy mun-ap-apu. ³² Ahi maamung am-in di taguh kabobbobleh kad-ak ta anappilok dida, umat hi mumpattol an appilonay kalnero ya gulding. ³³ Ta nadan makaphod an tatagun mangulug ke ha-on ya appilok didah winawwan kut ikuyug ku dida. Mu nadan gaga-ihon tatagu ya

appilok didah iniggid kut mihdi da. ³⁴ Hantuh mun-apu-
 apuwak ya ahik kanan hanadah tatagun wadah winawwan
 kuy 'Dakayun binendisyonan Amay migappat hi pun-
 ap-apuwanan indadaana tuwali handih nunlutuwana tuh
 luta. ³⁵ Te naaganganak ya indatanak hi kanok. Nauwoak
 ya indatanak hi inumok. Immaliyak hi bobleyu ya takon di
 uggeyak inila ya inayaganak. ³⁶ Handih maid di bulwatic
 ya indatanak. Nundogowak ya impaptokak ke dakayu.
 Handih nikalabutak ya immali kayun nangidung-on ha-
 on.' ³⁷ Mu ahida kanan di 'Apu, kon-anay naagangam ya
 nauwoam ot panganon daka ya painuman daka ³⁸ ya kon-
 anay immaliyam hi boble mi ot ayagan daka ya kon-anay
 maid di bulwatim ot idatan daka? ³⁹ Maid boy inila mih
 nundogowam ot ipaptok daka ya maid di inila mih nikal-
 abutam ot umali kamin nangidung-on he-a.' ⁴⁰ Mu ahik
 kanan ke diday 'Hin inat yu dadiye nadah nakababban
 tatagun mangulug ke ha-on ya inat yu damdaman ha-on.'

⁴¹ Mu nadah gaga-ihon tataguh iniggid kun adi man-
 gulug ke ha-on ya ahik kanan di 'Mange-ele kayun ha-on
 te gaga-ihon kayu. Ume kayu nah apuy an munnananong
 an nidadaan nah kiha-adan Satanas ya nadan ibbanan
 dimonyo. ⁴² Man-uke ya naaganganak ya uggeyak indatan
 hi kanok ya nauwoak ya uggeyak indatan hi inumok.
⁴³ Immaliyak hi bobleyu ya adi kayu maapnga. Maid di
 bulwatic ya uggeyak indatan. Ya handih nikalabutak ya
 handi nundogowak ya uggeyak indung-o.' ⁴⁴ Ahida kanan
 di 'Apu, maid ot di em numbagaan ke dakamih makan,
 danum ya bulwati. Ya kon-anay immaliyam ya ugge daka
 inapnga? Ya maid di em numbagaan hi baddang hi nun-
 dogowam weno hi nikalabutam.' ⁴⁵ Hituwey ahi kanan
 nadan gaga-ihon tatagu, mu ahik kanan ke diday 'Kay ha-
 oy di uggeyu binaddangan handih uggeyu binaddangan
 nadan nakababban mangulug ke ha-on.' ⁴⁶ Kinali am-in

nadan gaga-ihon tatagu ya mipae da nah kakastiguwan dat nangamung. Mu nadan maphod an tatagu ya ume dah kad-an Apu Dios ta waday nitaguwan dan munnananong ta nangamung.”

*Nan planun pampapan dan Jesus
(Marcos 14:1,2; Lucas 22:1,2; Juan 11:45-53)*

26

¹ Nagibbun intuttudun Jesus am-in dadiye ot kanana nadah disipulos nay ² “Inila yun duway algo mo ya madatngan nan kanan dan Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios, kediye ahida pampapan ke ha-oy an Panguluwan di tagu ta ipatakak hi krus.”

³ Hanadan ap-apun di padi ya nadan mangipangpan-guluh Judyu ya naamung dah balen Kaypas an natagen padi ⁴ ot ihuhummangan da hin nganney innun dan mangidalunun mampap ke Jesus ta pipate da. ⁵ Mu kanan day “Adi taku ipaddid uwanin piyesta te indani ya gumulu day tatagu.”

Hay nangiduyagan nan babai ke Jesus hi nakangnginan lana

(Marcos 14:3-9; Juan 12:1-8)

⁶ Handih mangmangnan da Jesus ad Betania hi balen Simon an hiya nan mungkangpu ni-an di adol na ⁷ ya immali on babain inodnanay ohan butilyan bangbanglun lanan nakangngina ot iduyag nah ulun Jesus. ⁸ Tinibon nadan disipulos nah diye ya bimmobboh-ol da ot kanan day “Ayyokah diyen bangbanglun lana. ⁹ Gulat nat nigattang hidiye ya ongal ot an pihhun midat nadah nawotwot.” ¹⁰ Inilan Jesus hidiye ot kanan diday “Tipet athinay pangali yun hiya? Hidiyen inat nan ha-oy ya maphod. ¹¹ Ha-oy ya adiyak makihkihtun dakayu

ta nangamung. Mu hanada ken nawotwot ya wadadat nangamung. ¹² Hidiyen nangiduyaganah lana ke ha-on ya kay na indadaan di adol kun milubuk. ¹³ Nomnomon yuh tuwe. Hi am-in an boblen kipainilaan di kalin Apu Dios ya ahi makalkaliy inat nan ha-on an panginomnoman ke hiya.”

Inabulut Judas an ihdul nah Jesus

(Marcos 14:10,11; Lucas 22:3-6)

¹⁴ Hanan oha nadah himpulut duwan disipulos an hi Judas Iskariote ya immeh kad-an nadan ap-apun di padi ¹⁵ ot kananay “Nganney idat yun ha-on hin baddangan dakayun mampap ke Jesus?” Ot idatan dah tuluy pulun pihun kalang. ¹⁶ Nipalpun diye ya hahalipat-anay pangipadpapanan Jesus.

Hay nanganan da Jesus ya nadan disipulos na kediyen Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios

(Marcos 14:12-21; Lucas 22:7-14,21-23; Juan 13:21-30)

¹⁷ Handih namangulun algon nan Piyestan di Tinapay an ugge naha-adan hi yeast ya immali nadan disipulos hi kad-an Jesus ot kanan dan hiyay “Daanay emi pun-dadaanan hi panganan taku tuh Piyesta?” ¹⁸ Kananan diday “Ume kayu nah boble ya kanan yu nah ohan taguh diy “Kanan nan Ap-apu takuy maid uhup ya waday maat ke ha-on. Kinali umali kamin nadah disipulos kun mangan hi baleyu tuh Piyesta.’ ” ¹⁹ Inun-unud day kinalina ot eda idadaan di kanon da kediyen Piyesta.

²⁰⁻²¹ Mungkahilong ya dimmatong da Jesus ya nadan disipulos na nah bale. Handih mangan da ya kananay “Hituwey kalyok. Waday ohan dakayun ahi mangihdul ke ha-on.” ²² Dingngol dah diye ya mahakit di nomnom da ya waday oha on kananay “Kon ha-on, Apu?” ²³ Kananay

“Hanan makidihhan an makitam-ol hi tinapay nan ha-on di ahi mangihdul ke ha-on. ²⁴ Ha-oy an Panguluwan di tagu ya ahiyak patayon ta gapu ketuwen maat ya umannung nan impitudok Apu Dios, mu mahmok an abu nan tagun mangihdul ke ha-on. Kudukdulnay ugge nitungo.”

²⁵ Hi Judas an hiyay mangihdul ke Jesus ya kananay “Apu, kon ha-oy di ahi mangihdul ke he-a?” Kanan Jesus di “Om, he-a.”

Hay panganan nah tinapay ya panginuman nah mainum an panginomnoman hi natayan Jesus

(Marcos 14:22-26; Lucas 22:14-20; 1 Corinth 11:23-25)

²⁶ Kediyeen mangan da ya inalan Jesus nan tinapay ot mumpasalamat ke Apu Dios. Pinani-ang na ot ikap-ong na nadah disipulos na ot kananay “Alan yu ta kanon yu, hituwey adol ku.” ²⁷ Ot alana bo nan basun natalwan hi mainum ot mumpasalamat bon Apu Dios. Indat nan dida ot kananay “Uminum kayun am-in nah basu, ²⁸ hituwey dalak an tumodtod ta kipaannung nan balun nakitobbalan Apu Dios an kiphodan di tatagu ta kakaan di liwat da. ²⁹ Kalyok ke dakayu, adiyak mo uminum ketuwen mainum inggana kediyeen algon ahi taku panginuman nah hinnatkon an mainum hidih pun-ap-apuwan Aman hi Apu Dios.” ³⁰ Nagibbuh diye ot mungkanta dah pundayaw dan Apu Dios ot ahida ume nah Bilid an Oliba.

Kinalin Jesus an ahi ihaut Pedro an inilannah Jesus

(Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34; Juan 13:26-38)

³¹ Kanan bon Jesus di “Am-in kayu ya ahiyak punhintatayyanan gapu nah ahi maat ke ha-on ad uwanin hilong. Hidiyey umannung nan impitudok Apu Dios an kananay ‘Pipatek nan mumpattol hi kalnero ta miwahit nadan kalnero.’ ³² Mu hantuh mamahuwanak ya

mamanguluwak an umed Galilee ta ahi kayu miunud.”
³³ Kimmalih Pedron kananay “Takon di taynan daka hantudah iibbak hin waday maat ke he-a ya adinadaman edaka taynan ke ha-on.” ³⁴ Mu kanan Jesus ke hiyay “Kalyok ke he-ah tuwe, ad uwanin hilong ya mumpitlun ihaut mun kanam di uggeyak inilan he-a ta ahi tumalanuy manuk.” ³⁵ Kanan Pedro ke hiyay “Takon nin di makikateyak ke he-a ot adinadaman ek kanan di ugge daka inilan ha-on.” Ya am-in nadan disipulosna ya athidiy kinali da.

*Hay nundasalan Jesus ad Getsemani
 (Marcos 14:32-42; Lucas 22:39-46)*

³⁶ Imme da Jesus ya nadan disipulos nad Getsemani ot kananan diday “Mihtu kayu ta umeyak dih e-elenan e mundasal.” ³⁷ Ot ikuyug na da Pedro ya nadan duwan imbabalen Sebedi. U-umyung hi Jesus ya mahakit di nomnom na, ³⁸ kinali kananan diday “Dehtun mahakit an abuy nomnom kun kayak mate. Mihtu kayu ni-an ya adi kayu mahuyop ta ib-ibbaanak.” ³⁹ Imme nah e-elena ot munlukbub ot mundasal an kananay “Ama, daan mo ahan ta adi maat hidiyen ek punholholtapan. Mu nangamung ka, hay pinhod muy maunud, bokon hay pinhod ku.”

⁴⁰ Indanit nibangngad hi kad-an nadan disipulos na ya nakahhuyop da, ot kananan Pedroy “Kon adi kayu pakaip-pol hi hinuyop yu takon di hin-oras ya abu? ⁴¹ Halipat-an yu ya mundasal kayu ta adi kayu mahaul an munliwat. Inilak an pinhod yun mangun-unud, mu makudang di kabaelan yu.”

⁴² Imme bo ot e mundasal an kananay “Ama, deket mahapul an maat hidiyen holtapok ya nangamung ka, hay pinhod muy maunud.” ⁴³ Nibangngad boh kad-an nadan

disipulos na ya nakahhuyop da bo. Namahig an adida pakaippol hi hinuyop da.

⁴⁴ Tinaynan bon Jesus dida ot e mundasal an hidiyey pitluna ot idasal na boh diye. ⁴⁵ Nibangngad boh kad-an nadan disipulos na ot kananan diday “Kon ito-ol yuy huyop? Bumangun kayu mo te nadatngan di pamatayan nadan naliwat an tatagun ha-on an Panguluwan di tagu. ⁴⁶ Makayu ta etaku damuwon dida! Deyan mangali nan mangihdul ke ha-on!”

Hay numbaludan dan Jesus

(Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53; Juan 18:3-12)

⁴⁷ Nanongnan mungkalkallih Jesus ya dimmatong hi Judas an oha nadah himpulut duwan disipulos nan ibbana nadan intud-ak nadan ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyu an numpun-odon dah ispada ya bakdung an e mampap ke hiya. ⁴⁸ Hi Judas ya tinuguna tuwali nadan ibbanan kananay “Ahiyu imatunan nan etaku dopapon te ahik awalon. Deket inawal ku ya immali kayu ta baludon yu.” ⁴⁹ Immeh Judas hi kad-an Jesus ot kananay “Apu, immali kami.” Ot awalona. ⁵⁰ Kanan Jesus ke hiyay “Aga, atom nan pinhod mu.” Ot ume nadan ibban Judas ot baludon dah Jesus. ⁵¹ Hanan ohan disipulos ya inuknut nay ispada na ot palangonay ingan nan ohan muttatyun nan natag-en padi. ⁵² Mu kanan Jesus ke hiyay “Ipabangngad mu nan ispada nah hikot mu te hay tagun hay ispada di pamate na ya hay ispada damdamay pamate dan hiya. ⁵³ Pangalim nin kattog on pamaddang muh naen ha-on, mu gulat nat pinhod kun mabaddangan ya ibagak ke Ama an hi Apu Dios ta ipaali nay kalibulibuh anghel an bumaddang ke ha-on. ⁵⁴ Mu adik aton hidi te adi mo umannung nan impitudok Apu Dios an maat ke ha-on.”

⁵⁵ Kanan Jesus nadah immalin tataguy “Tipet kah-in di ekayu mun-odon hi ispada ya bakdng an mampap ke ha-on? Kon nakabahhulanak? Wadaak hi kabigabigat an muntuttudu nah Templo ya tipet uggeyak dimpap?” ⁵⁶ Mu takon ta maat hituwet umannung nan intudok handidan profetas.” Ya am-in da nan disipulos na ya binumtik dan tinaynan dah Jesus.

Hay nahumalyaan Jesus hi hinangngab di ap-apun di Judyu (Marcos 14:53-65; Lucas 22:54,55,63-71; Juan 18:13,14,19-24)

⁵⁷ Hanadan nampap ke Jesus ya in-e da hiyah balen Kaypas an natag-en padi te hidiy naamungan nadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan mangipangpanguluh Judyu. ⁵⁸ Niunuunud hi Pedro, mu ugge nih-up te nihaad nah dola. Ot makib-un hanadah guwalya te pinhod nan tibon hin nganney aton dan Jesus. ⁵⁹⁻⁶⁰ Hanadan ap-apun di padi ya am-in nadan ibba dan konsehal di Judyu ya tagan day mahma nadah tatagu hin nganney mabalin an ipabahul dan Jesus takon di adi makulug ta pangigadulan dan mamaten hiya. Mu maid di mahamak da takon di dakol day muntistigun nangalih bahul nan adi makulug. Indani ya wadaday duwan ⁶¹ kanan day “Hiyah tuwe nan kanan pa-iyona nan Templon Apu Dios ya kabaelasan bohwatan hi tulun algo.”

⁶² Timmaddog nan natag-en padi ot kanan Jesus di “Kon makulug datuwen ipabahul da? Nganney panumang mu?” ⁶³ Mu op-opyah Jesus. Ya kanan bon nan natag-en padi ke hiyay “Adika munlangkak an manumang ketuwe te donglon nan Dios an wadat nangamung. Kon heah Kristo an Imbabalen Apu Dios?” ⁶⁴ Ya kanan Jesus ke hiyay “Makulug hinaen kinalim. Mu kalyok ke dakayun am-in an ahiyak tibon an Panguluwan di tagun umbun hi winawwan Apu Dios an Kabaelasan am-in. Ya

ahiyak bo tibon nah kulabut hantuh ahik kibangngadan.”
⁶⁵ Kinalinah tuwe ya binik-in nan natag-en padiy bulwatinah bungot na ot kananay “Tinaltalanggaanah Apu Dios! Adi mahapul an wadaday udum an muntistigu te dingngol takuy kinalina. ⁶⁶ Nganney punnomnom yu?” Ya kanan day “Mahapul an mate te nabahulan.”

⁶⁷ Ot puntuppaan day angana ya nundaw-e da. Ya wadaday nun-apap ke hiya ⁶⁸ an kanan day “Agam ya-tuwali, hin makulug an he-ah Kristo, kalyom hin dahdiy nangapap ke he-a.”

Hay nangihautan Pedroh nanginilaanan Jesus

(Marcos 14:66-72; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Hi Pedro ya um-umbun nah dola ya immali nan babain muttatyu ot kananay “He-ay ohan ibban Jesus an iGalilee.” ⁷⁰ Mu inhaut nan kananay “Bokonak! Uggek inilah naen pungkalm.” Ya am-in nadan tataguh di ya dingngol dah diyen kinalina. ⁷¹ Timmayan hi Pedro ot ume nah hoob ya immali bo nan ohan muttatyun babai ot kanana bo nadah tataguy “Hituwe ot nan ibban Jesus an iNasaret.” ⁷² Mu inhaut na bon insapatanan kananay “Uggek man inilah diyen tagu.” ⁷³ Indani ya immali day udum an tataguh kad-ana ot kanan day “He-a ot nan ohan ibban Jesus te nun-ingngoy kaliyu.” ⁷⁴ Indani mo ahan ya kananay “Isapatak an takon di patayonak ke Apu Dios! Uggek man inilah naen tagu.” Nagibbun kinali nah diye ya timmalan-uy manuk. ⁷⁵ Ya ninomnom na nan kinalin Jesus ke hiyan kananay “Mumpitluy ahim pangalyan an kanam di uggeyak inila ta ahi tumalan-uy manuk.” Ot bumah-el nah hoob ot mungkoga.

Hay nangiayan nadan buhul Jesus ke hiyah kad-an Pilatu

(Marcos 15:1; Lucas 23:1,2; Juan 18:28-32)

27

¹ Biggabiggat nah nabiggatana ya inhummangan nadan ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyuy aton dan mamaten Jesus. ² Binalud dah Jesus ot iedah kad-an Pilatu an gobernador.

*Hay natayan Judas
(Apostoles 1:18,19)*

³ Handih inninan Judas an patayon da tut-uwah Jesus ya nuntutuyuh nangihdulanan hiya ot ena ipabangngad nan tuluy pulun pihun kalang nadah ap-apun di papadi ya nadah mangipangpanguluh Judyu. ⁴ Kananay “Naliwatak te inihdul kuy ohan tagun maid di bahul na.” Ya kanan nadan ap-apuy “Nangamung ka pe, maid di bibiyang min nae.” ⁵ Ot ihabuwag Judas nan kalang nah Templo ot e mumbitkol.

⁶ Numpidit nadan ap-apun di padi dadiyen kalang ot kanan day “Adinadaman e id-um hituwen pihhu nah pihhun di Templo te hituwe ya bayad di natayan di ohan tagu.” ⁷ Nunhummangan da ot usalon dah diyen pihhu hi nangatang da nah lutan nan tagun mangapyah banga ot pumbalinon dah lubukan di tatagun e nakibobleh di. ⁸ Ot hidiyey gapunan ingganad uwani ya hay ngadan diyen luta ya Lutan Nadalaan.

⁹ Hituwey immannung din kinalin Jeremiah an profetas an kananay

“Inala day tuluy pulun pihun kalang an hidiyey inhummangan nadan Judyun bayad di biyag Kristo ¹⁰ ot pangattang da nah lutan nan tagun mangapyah banga. Hituwey kinalin nan Ap-apu takun ha-on.”

*Hay nunhumalyaan Pilatu ke Jesus
(Marcos 15:2-5; Lucas 23:3-5; Juan 18:33-38)*

¹¹ In-e dah Jesus hi hinangngab Pilatu an gobernador ot kanan Pilatu ke hiyay “Kon he-ay patul di Judyu?” Hinu-mang nan kananay “Deya bon hinaey kanam.” ¹² Ya amin da nan ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyu ya dakol di pungkali dah bahul Jesus, mu op-opya. ¹³ Kanan Pilatu ke hiyay “Kon adim donglon hantudan ipabahul dan he-a?” ¹⁴ Mu adina humangon nadan ipabahul dan hiya. Kinali namodwong nan gobernador.

Hay pangipipatayan dan Jesus

(Marcos 15:6-15; Lucas 23:23-25; Juan 18:39—19:16)

¹⁵ Deket Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios ya waday ohan balud an ipaen nan gobernador ya nangamung di pinhod di tatagun mipae. ¹⁶ Kediye ya wada nan ohan nikalabut an hi Barabbas an nundingngol an pimmate. ¹⁷ Ta handi naamung da nan tataguh kad-an Pilatu ya kanan diday “Dahdiy pinhod yun ipaek, hi Barabbas weno hi Jesus an kanan dan hi Kristo?” ¹⁸ Manuket kinalin Pilatuh diye ya inila nan maid di bahul Jesus, mu gapuh amon nadan mangipangpanguluh Judyu ya impadpap da.

¹⁹ Handih inumbun hi Pilatu an munhumalya ya impaad nan inayanan kananay “Adi na-ala on inat muy atom nah tagun maid di bahul na te mabulubulunak gapu nah inin-inop kuh mipanggep ke hiyat deyan kumanol-owak.” Hituwey udum hi gapunan pinhod Pilatun ipaeh Jesus.

²⁰ Mu nadan ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyu ya inhapitan da nadan tatagut ibaga dan Pilatu an hi Barabbas di mipaet hi Jesus di pipatena. ²¹ Kanan bon Pilatu ke diday “Dahdi ke didan duway pinhod yun ipaek?” Ya kanan day “Hi Barabbas.” ²² Ot kanana boy “Nganne moy atok ke Jesus an kanan dan hi Kristo?” Kanan nadan tataguy “Ipatak hi krus!”

²³ Kananay “Tipe-? Kon nganney bahul tuwen tagu?” Ya pun-olot da ot ya abuy tukuk dan kanan day “Ipatak hi krus!”

²⁴ Inilan Pilatun maid di hilbin di kalkalyona te linap-
puwan nadan tatagun munggugulu ot umalah danum ot
ulahanay taklenah hinangngab nadan tatagu ot kananay
“Maid di bahul kuh katayan tun tagu. Nangamung kayu
pe.”

²⁵ Ya kanan nadan tataguy “Om, nangamung kami.
Takomboy dakami ya nadan iimbabalemiy kombahul hi
katayana!” ²⁶ Ot ipaen Pilatuh Barabbas. Hi Jesus ke ya
impahoplat na ot ahina e pipatak hi krus.

Hay nuntalalangkaan nadan tindalu ke Jesus

(Marcos 15:16-20; Juan 19:2,3)

²⁷ Inihgop nadan tindaluh Jesus hi balen nan gob-
ernador ot ayagan dan am-in nadan ibbadan tindalu.

²⁸ Kinaan day bulwatina ot ipabulwati dan hiya on maingit
an umat hi bulwatin di patul. ²⁹ Ya immala dah hu-
bit ot kumapya dah pongot ot ipapngot dan hiya. Ya
immala da boh paul ot ipad-on dah wawwana. Deke
on nundukkun dah hinangngab na on tinaltalangkaan
dan kanan day “Dayawon taku peman tun Patul di
Judyu!” ³⁰ Nuntuppaan da ya nunhoplat day ulunah
paul. ³¹ Nagibbun tinaltalangkaan da ya kinaan da nan
ipabulwati dan hiya ot ipabangngad da nan bulwatina
ot ahida ie nah eda pangipatakan ke hiya.

Hay nipatakan Jesus hi krus

(Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)

³² Handih mange da ya dinamuh dah Simon an iCyrene ot
ipilit nadan tindalun pah-onona nan krus Jesus. ³³ Indani
ya dimmatong da nah eda pangipatakan ke Jesus an hidiye
nan kanan dan Golgota an hay kibalinana ya gunit di

ulu. ³⁴ Immala dah mainum an nad-uman hi mumpait ot ipainum dan Jesus, mu tinamtamana ya adina pinhod.

³⁵ Impatak nadan tindaluh Jesus hi krus ot ibubunut da hin nganney alan di hin-oh-an dida nah bulwatina.

³⁶ Nagibbuh diye ot um-umbun dan mungguwalya.

³⁷ Hanah tap-on di uluna ya waday nitudok an kananay “Hituweh Jesus an Patul di Judyu.” ³⁸ Wadaday duwan mangakon nipatak damdamah krus an ohah winawwana ya nan ohah iniggid na.

³⁹ Am-in nadan mala-u ya munwigwigiwig dah panaltalangga dan Jesus ⁴⁰ an kanan day “Daan bo nan kanam an pa-iyom nan Templo ya bohwhatom hi tulun algo? Deket makulug an Imbabale dakan Apu Dios ya baddangam di adol mut makaan ka nah krus.” ⁴¹ Takon nadan apapun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan mangipangpanguluh Judyu ya taltalangga da damdamah Jesus an kanan day ⁴² “Tipe nin ta binadanganay udum ot tumagu da yaden adina kabaelan an baddangan di adol na? Tibon taku ya- peman hin makaan dih nipatakana. Hituwe kanun tagu ya patul di Judyu. Deket makaan ya kulugon taku peman. ⁴³ Hiya ya mundinol ke Apu Dios ya kananay hiya ya Imbabalen Apu Dios. Ot agat tibon taku ya- peman hin baddangan Apu Dios ad uwani.” ⁴⁴ Takon nadan duwan mangakon nipatak ya taltalangga da damdamah Jesus.

Hay natayan Jesus

(Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

⁴⁵ Indanit maal-algo ya himmilong am-in di boble hi tulun oras. ⁴⁶ Ya indanit himbatangan ya tinumkuk hi Jesus an kananay “Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Hay kibalinan tuwe ya “Apu Dios an Dios ku, tipet eyak inwalong ke

he-a?”* ⁴⁷ Hanadan tatagun nangngol ke hiya ya kanan day “Deyan pun-ayaganah Elijah.” ⁴⁸ Waday ohan didan nunggalagan ena itam-ol di kapo nah pimmakin mainum ot ipalat nah paul ta ipatitip nan Jesus. ⁴⁹ Kanan di udum di “Tibon taku ya- peman hin umalih Elijah an mamaddang ke hiyat makaan nah krus.” ⁵⁰ Impidwan Jesus an tinumkuk ot mate.

⁵¹ Kediyeen nate ya nakaididihhan an nahathat nan kurtina nah Templon nipalpuh kayangna ingganah pu-una. Ya kimmolyog ot mungkapi-ang di babatu ⁵² ot malukatan di udum an lubuk ot mamahuwan di dakol nadah tatagun Apu Dios. ⁵³ Tinaynan day lubuk da ot handih namahuwan Jesus ya imme dad Jerusalem ot tibon di dakol an tatagu dida.

⁵⁴ Hanan ap-apun di tindalu ya nadan ibbanan mung-guwalyan Jesus ya tinibo dan am-in nan na-na-at ya ing-gibok da nan kolyog ot tumakut da. Kanan day “Makulug peman an hiya ya Imbabalen Apu Dios.” ⁵⁵ Wadaday dakol an binabain nibata-an dan ang-ang-angon day ma-ma-at. Dadiye nadan binabain nalpud Galilee an nikuyukuyug ya bimmanaddang ke Jesus. ⁵⁶ Wadah dih Maria Magdalena, hi inan nadan imbabalen Sebedi ya hi Maria an inan da James ke Joses.

Hay nangilubukan dan Jesus

(Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

⁵⁷ Mungkahilong kediye ya dimmatong nan ohan man-gulug ke Jesus an hi Joseph an iArimatea an kadangyan. ⁵⁸ Immeh kad-an Pilatu ot ena ibagay adol Jesus ya in-abulut Pilatu. ⁵⁹ Lingkan Joseph di adol Jesus nah krus ot libbutanah malinin luput. ⁶⁰ Ot ena ilubuk nah ka-ippakapyanan gungat na nah batu. Inullina on on-gal an batu ot itangob na nah gungat ot ahi tumayan.

---

* 27:46 27:46 Psalm 22:1

⁶¹ Wadadah di da Maria Magdalena ya nan oha bon hi Maria an um-umbun dan hanghanggaon da nan gungat.

Hay nungguwalyaan nadan tindalu nah gungat Jesus

⁶² Handih nabigat an Sabadu ya naamung nadan apun di padi ya nadan Phariseeh kad-an Pilatu ⁶³ ot kanan dan hiyay “Apu, manomnom mi din kinalin nan makallangkak an hi Jesus an kananay mate, mu mamahuwan hi katlun di algo katayana. ⁶⁴ Kinali ipaguwalyam ot nan lubuk na ingganah katlun di algo te indani ya ume nadan disipulos nat eda alan di adol na ta ahida kanan di namahuwan. Ot namam-an kulugon di tataguh tuwen langkak nan nahalhalman mu nan udum an langkak nan kananay hiyay intud-ak Apu Dios.” ⁶⁵ Kanan Pilatu ke diday “Umawit kayuh tindaluk ta eyu pakagguwalyaan.” ⁶⁶ Ot eda ihamad di tangob nan gungat ot ahida taynan nadan tindalun mungguwalya.

Hay namahuwan Jesus

(Marcos 16:1-10; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

28

¹ Nala-u moy Sabadun Tungo ot mungkabigat kediyen Linggu ya imme da Maria Magdalena ya nan ohan hi Maria an eda tibon nan gungat. ² Kal-inadi ya kimmolyog hi nal-ot ya wada nan anghel Apu Dios an nalpuh langit an kinaana nan batun nitangob ot umbun kediyen batu. ³ Hanan anghel ya humilin kay kil-at ya hay bulwatina ya makabbayak. ⁴ Hanada ken tindalun mungguwalya ya munggayayonggong dah takut da ot matu-i da ya kay da nate.

⁵ Kanan nan anghel nadah binabaiy “Adi kayu tumakut. Inilak ot eyu hamakon hi Jesus an nipatak hi krus, ⁶ mu maid moh tu te namahuwan an hidiye tuwali din kinalina. Makayu ta tibon yu tun nibakilangana. ⁷ Gal-an yu ta eyu

kalyon hanadah disipulos nan hiya ya namahuwan. Ya kalyon yun mamangulun umed Galilee ta ahiyu tibon hidi. Donglon yu te makulug hituwen pungkalik ke dakayu.”⁸ Hanadan binabai ya timmakut da, mu maka-am-amlong da gapu nah dingngol da ot galagalaan dan umeh kad-an nadan disipulos ot eda kalyon.

⁹ Indani ya dinamu dah Jesus an kananan diday “Mal-inggop kayu!” Nundukkun dah hinangngab na ot dapaon day hukina ot dayawon da. ¹⁰ Ot kanana bon diday “Adi kayu tumakut. Ume kayu nadah disipulos an iibak ta eyu kalyon an wadaak ya kalyon yun ume dad Galilee ta hidiy ahida panib-an ke ha-on.”

Hay nunlangkakan nadan guwalya mipanggep hi naat hi adol Jesus

¹¹ Handih tinaynan nadan binabai nan lubuk ya imme da nan udum an tindalun nungguwalya nah lubuk ot eda kalkalyon hanadah ap-apun di padiy mipanggep nah tinibo dan naat. ¹² Ot maamung nadan ap-apun di papadi ya nadan mangipangpanguluh Judyu ot ihuhummangan day aton da. Indatan dah ongal an pihhu nadan tindalun nungguwalyan kanan day ¹³ “Hay kalyon yuh tatagu ya nahuyop kayu handih immali nadan disipulos Jesus ot alan day adol na. ¹⁴ Deket donglon nan gobernador hituwen naat ya adi kayu madanagan te ahi kami nangamung an manumang ke hiya ta adi kayu mabahulan.” ¹⁵ Ot alan nadan tindalu nan pihhun bayad da ot un-unudon day kinalin nadan ap-apun di padi. Ta deyan takon di aduwani ya hidiyey nundingngol nadah Judyu.

Hay numpatib-an Jesus nadah himpulut ohan disipulos na (Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Apostoles 1:6-8)

¹⁶ Hanadan himpulut ohan disipulos ya imme da nah bilid ad Galilee an hidiy kanan Jesus hi pan-odan dan hiya. ¹⁷ Handih tinibo da ya dinaydayaw da, mu wada day munhalinduwa. ¹⁸ Immeh Jesus hi kad-an da ot kananay “Ha-oy di nangamung am-in hi langit ya luta te indat Apu Dios di kalebbengak. ¹⁹ Ta hidiye nan ume kayuh kabobboble tuh luta ta eyu ituttudun am-in hi tataguy mipanggep ke ha-on ta mangulug da ya bonyagan yu didah ngadan Aman hi Apu Dios, ha-oy an Imbabalena ya nan Espirituna. ²⁰ Ya ituttudu yun un-unudon dan am-in di intugun kun dakayu. Ya nomnomon yun makulug an wadaak ta nangamung ke dakayu.”

Nan Kalin Apu Dios
Ifugao, Tuwali: Nan Kalin Apu Dios Bible

Copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ifugao, Tuwali)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-12-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Feb 2021 from source files dated 10 Feb 2021

49ee376c-72c3-5db8-beb4-e0ad2751a4bf